

Дні студентської науки 2025: Актуальні проблеми гуманітарних технологій

**Матеріали студентської науково-практичної
конференції (Черкаси, 22-24 квітня 2025 р.)**

**ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Матеріали студентської науково-практичної конференції "Дні студентської науки 2025: Актуальні проблеми гуманітарних технологій" (22-24 квітня 2025 р.)
[Електронний ресурс] / [упорядники Махиня Н.В., Усик Л.М.] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2025.

Зміст

Дизайн і мистецтво

Ігошкіна А.А., Луговський О.Ф. МЕТАКРИЛ У ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ І МЕБЛІВ	8
Дідук В.В., Демессіє М.К. ЗАСТОСУВАННЯ РОСЛИННОГО МОТИВУ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ	9
Тарахтій Л.О., Романенко Н.Г. ШКОЛА БАУГАУЗ. СУЧАСНІ ОСВІТНІ ПІДХОДИ	10
Матішинець Є. М., Луговський О. Ф. ПАРАМЕТРИЗМ. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	13
Дубина Є.О., Демессіє М.К., Яковець І.О. ЗОВНІШНІ РЕКЛАМНІ СТЕНДИ ЯК РІЗНОВИД МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ	14
Андрущак А.О., Луговський О.Ф. ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	16
Ковальова Ю.Р., Демессіє М.К. НОВІ ВАРІАЦІЇ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ 2025	17
Дяченко А.Я., Стеценко К.М. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ПОВТОРНОГО ВЖИТКУ В ДИЗАЙНІ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА	19
Філімонов Ю., Чугай Н.М. БІОМЕХАНІКА РУХУ ПТАХІВ: ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВІДКИ	21
Таран А.Р., Демессіє М.К. РЕЛЬЄФНИЙ АКЦЕНТ В ІНТЕР'ЄРІ	23
Лук'яненко Н. В., Романенко Н.Г., КОМУНІКАТИВНІ ЗАСОБИ КНИЖКОВОЇ ГРАФІКИ	25

Політична філософія

Бондаренко Н.М., Курочка В.І. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СПРИЙНЯТТЯ ФІЛОСОФІЇ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ	27
Гризунов І.О., Тищенко А.І. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВЗАЄМОДІЯ З ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУТАМИ	28
Колесник В.Ю., Тищенко А.І. СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ	30
Холемонюк М.О., Лисенко О.М. ІНСТРУМЕНТАЛІЗМ У ТРАКТУВАННІ ВЛАДИ: МІЖ ТЕОРІЄЮ ТА ПРАКТИКОЮ	32
Галайда К.В., Лисенко О.М. ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ СТВОРЕНА ІНСТРУМЕНТАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	35
Чевельча М.Є., Астапова-Вязьміна О.І. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я	36

Історія та правознавство

Вихристенко В.С., Ілляшенко Ю.Ю. ЖИТТЯ ТА ПОБУТ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	38
Якубовська Д.А., Ілляшенко Ю.Ю. ІСТОРИКО-АРХЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЗАНТІЙСЬКОГО ВПЛИВУ НА УКРАЇНУ-РУСЬ	40
Димніч С.О., Ілляшенко Ю.Ю. ЕВОЛЮЦІЯ ЗБРОЇ В КАМ'ЯНОМУ ВІСІ: ВІД ПРОСТИХ ЗНАРЯДЬ ДО СКЛАДНИХ КОМПЛЕКСІВ	42
Яковенко В.В., Ілляшенко Ю.Ю. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ РАБСТВА В АНТИЧНОМУ СВІТІ	44
Петренко А.М., Кузнецова Л.В. ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ПОРУШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	46
Єременко А.В., Кравченко А.І., Юрко С.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	48
Шленчак Б.В., Худолей О.С. ЛИЦАРСЬКІ ТУРНІРИ: ПРАВИЛА, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДОВИЩНІСТЬ	50

Кириленко Ж.В., Худoley О.С. ЖІНОЧИЙ ОДЯГ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЄВРОПІ: ОБМЕЖЕННЯ ТА СВОБОДИ 53

Майборода А., Яшан О. О. ПЛАКАТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРОПАГАНДИ У ДРУГУ СВИТОВУ ВІЙНУ 55

Прикладна лінгвістика

Бондаренко А.В., Советна А.В. ПИТАННЯ СУТЕСТІЇ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ 58

Щепетна В.І., Лещенко Г. В. ОСОБЛИВОСІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ БІБЛЕЇЗМІВ 59

Макота А.Ю., Лещенко Г.В. ЛЕКСИЧНІ ІДІОМИ У СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ТЕКСТІ НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА «ДЕВ'ЯТЬ ОПОВІДАНЬ» 61

Охота К. О., Грон Ю. Г. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 63

Черкес В.О., Могілей І.І. ФОНЕТИЧНІ ЗАСОБИ ЯК СКЛАДОВА СТИЛІСТИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (на матеріалі роману Агати Крісті «Смерть на Нілі») 64

Вивчення іноземних мов у сучасному світі

Гудима Д.О., Усик Л.М. TWO STEP FLOW THEORY: MEDIA THEORIES 66

Дмитренко М.С., Ланських О. Б. АНГЛІЙСЬКА МОВА В ІТ: КЛЮЧ ДО УСПІХУ 67

Довгаль О. В., Ланських О.Б. THE AI REVOLUTION IN LANGUAGE LEARNING 69

Петренко А. М, Потапенко Л. В. TRANSLATION OF EUPHEMISMS IN POLITICAL DISCOURSE 70

Степанова В.М., Потапенко Л.В. ENGLISH IN THE DIGITAL AGE: SOCIAL MEDIA AND MEMES 72

Ткаченко М.Ю., Петріченко С.О. THE ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN MARKETING AND ADVERTISING 73

Нагорний А.В., Чабак Л.І. ANGLICISMS IN THE STRUCTURE OF MODERN COMPUTER SLANG	75
--	----

Романо-германська філологія та переклад

Діденко В.В., Панькова А.В. ПЕРЕКЛАД ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ТЕКСТІВ: ТОЧНІСТЬ І ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ	77
--	----

Олійник А.В. Багач І.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОМЕДІЙНИХ ФІЛЬМІВ	78
--	----

Федосєєва С.Є., Панькова А.В. АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД: СУБТИТРИ, ДУБЛЯЖ І ЛОКАЛІЗАЦІЯ	81
--	----

Шльончак Е.І., Панькова А.В. ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД: БАЛАНС МІЖ ФОРМОЮ ТА ЗМІСТОМ	82
--	----

Українська мова та загальне мовознавство

Саєнко О., Деньга О.А. ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	85
---	----

Кутова І.О., Сидоренко Л.М. КАЗКОТЕРАПІЯ – ЯК МОВНИЙ ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАВМ	86
--	----

Яковенко В. В., Ісаєнко Т. В. МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	87
---	----

Рогова А., Кухарева-Рожко В.І. ВПЛИВ АНГЛІЗМІВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	89
--	----

Скоробреха А., Кухарева-Рожко В.І. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕКЛАМИ	91
---	----

Мороз В.В., Іванченко Л.І. ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСНЯХ	92
--	----

Богуславська В.Д., Іванченко Л.І. ДІАЛЕКТНІ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНАХ. СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО НИХ	93
---	----

Діденко В.В., Сидоренко Л.М. СЛЕНГ У МОВЛЕННІ МОЛОДІ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ	95
--	----

Бабак Є.В., Сидоренко Л.М. ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ
БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ 98

Федосєєва С.Є., Дядюра Г. М. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ 100

Маркін М. Є., Береза Л.О. ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
МОВНОСТИЛІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА ВНУТРІШНІЙ СВІТ
ЧИТАЧА (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ
НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ АЛІС ПАНТЕРМЮЛЛЕР) 102

Секція «Дизайн і мистецтво»

КІНЕТИЗМ У СУЧАСНІЙ ПРОЄКТНІЙ ПРАКТИЦІ Ігошкіна А.А.(зр. ДЗ-23), Луговський О.Ф., к.мист.доц.

Кінетизм у сучасній проектній практиці в дизайні, являє собою інноваційний напрямок, що передбачає використання руху та динамічності, як ключового елемента візуального сприйняття, для забезпечення комфортних умов життя. Використання кінетизму в різних сферах дизайну таких як інтер'єр, екстер'єр та промисловий дизайн надає об'єктам взаємодію між глядачем, простором та формою об'єкта. В інтер'єрі було запропоновано елементом кінетизму - кінетична стіна, яка має рухомі елементи, є інтерактивною і змінюється залежно від руху людей та привертає увагу. Одним із прикладів в екстер'єрі можна назвати кінетичні скульптури, арт-інсталяції, які приводяться в дію моторами, повітрям або будь-яким іншим чином. Промисловий дизайн, активно використовує рух у предметах побуту, використання динаміки та трансформації створюють такі продукти як меблі-трансформери, світильники з кінетичними елементами та фасади. І, насамперед, одним із важливих аспектів кінетизму є залучення його до вирішення екологічних та енергозберігаючих проблем. Кінетичні фасади реагують на зовнішні умови, таких як сонце, вітер, температура. Завдяки ним знижуються навантаження на кондиціонери та контролюється освітлення в приміщенні. Як висновок, можна сказати, що кінетичне мистецтво є не тільки цікавою складовою сучасності, а й постійний рух, що потребує людина. Завдяки йому вирішуються різні проблеми сучасності - від естетичних до екологічних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кінетизм, кінетичне мистецтво відомості URL :<https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Кінетичні скульптури, що рухаються під дією вітру URL :<https://shetilova.tilda.ws/presentation>
3. Кінетична стіна, фасад з рухомими елементами URL : https://okna.ua/ua/library/art-kinetychni_fasady_tekhnolohiya
4. Меблі-трансформери URL :<https://brand-mebel.com/ua>
5. Кінетичний фасад, його екологічність URL :<https://metinvest-smc.com/ua>

ЗАСТОСУВАННЯ РОСЛИННОГО МОТИВУ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ

Дідук В.В. (зр. ДЗ-32), Демессіє М.К., к.т.н., доц.

У сучасному дизайні інтер'єру все більше й більше уваги приділяється екологічним тенденціям. Одним з найпопулярніших способів створення природного та гармонійного простору є використання рослин. Вони не тільки прикрашають приміщення, але й створюють атмосферу затишку та спокою. Інтер'єр, оформлений з використанням рослин, набуває особливої привабливості та неповторності.

Використання рослин у дизайні інтер'єру не тільки сприяє створенню естетичного образу, але й має позитивний вплив на фізичне та емоційне самопочуття.

Рослини можуть бути використані як акцентні елементи, розміщені на полицях, столах або підвішені від стелі, а також як живі перегородки, що дозволяють відокремити простори без втрати світлового проникнення.

Екологічний тренд використання рослин у дизайні інтер'єру також має свої практичні переваги. Рослини здатні поглинати шкідливі речовини з повітря та виробляти кисень, що позитивно впливає на якість внутрішнього середовища. Крім того, вони зменшують рівень шуму та покращують вологість повітря, що сприяє збереженню здоров'я та енергії.

При створенні стильного і комфортного інтер'єру, використання рослин має велику значимість. Вони не тільки додають естетичного привабливості приміщенню, але і сприяють створенню здорового та екологічно чистого середовища.

Рослини є важливим природним елементом в інтер'єрах і мають велике значення для створення зв'язку з природою всередині будинку. Основні аспекти, які визначають рослинний мотив в інтер'єрі:

- відчуття життя та природності;
- природна краса;
- природна звукоізоляція;
- зв'язок з природою;
- зволоження і покращення повітря;
- очищення повітря.

Використання рослин в якості декоративного елемента в інтер'єрі додає приміщенню природної краси і живої атмосфери. Особливості, які роблять рослини привабливими і цікавими декоративними елементами:

- поліпшення візуального сприйняття простору;
- створення балансу і гармонії;
- створення акцентів та фокусних точок;
- естетична привабливість;
- покращена акустика;
- створення природного куточка;
- персоналізація і вираження стилю;

- поліпшення повітря і самопочуття;
- пом'якшення форм і надання затишку.

Поєднання рослин з іншими елементами декору в інтер'єрі здатне створити гармонійну і естетично приємну обстановку.

Рекомендації щодо поєднання рослин з іншими елементами декору:

Розмір і пропорції - враховувати розмір і масштаб рослин і поєднуйте їх з відповідними предметами меблів і елементами декору.

Колірна гармонія - враховувати колірну гамму приміщення і вибирайте рослини, які гармонійно впишуться в цю палітру.

Текстура та форма - грати з текстурою та формою рослин, щоб додати різноманітності та інтересу до декору інтер'єру. Крупнолисті рослини можуть створювати візуальний контраст з дрібним листям інших рослин або гладкими поверхнями меблів. Високі рослини зі звисаючими пагонами здатні додати простору вертикальності і руху.

Контейнери і горщики - звертати увагу на вибір контейнерів і горщиків для рослин. Вони також є частиною декору і можуть бути використані для підкреслення стилю і атмосфери приміщення.

Групування та композиція - розміщати рослини в групах або створюйте композиції для посилення візуального впливу та естетичної привабливості. Групування рослин різної висоти, форми і фактури дозволяє створити цікаві композиції і динаміку в приміщенні.

Природне освітлення - враховувати освітлення в приміщенні при виборі та розташуванні рослин. Одні рослини воліють яскраве, пряме, сонячне світло, а інші вважають за краще більш тінисті умови.

Баланс і пропорції - звертати увагу на баланс і пропорції між рослинами і іншими елементами декору. Рівномірно розподіліть рослини по простору, щоб створити візуальний баланс.

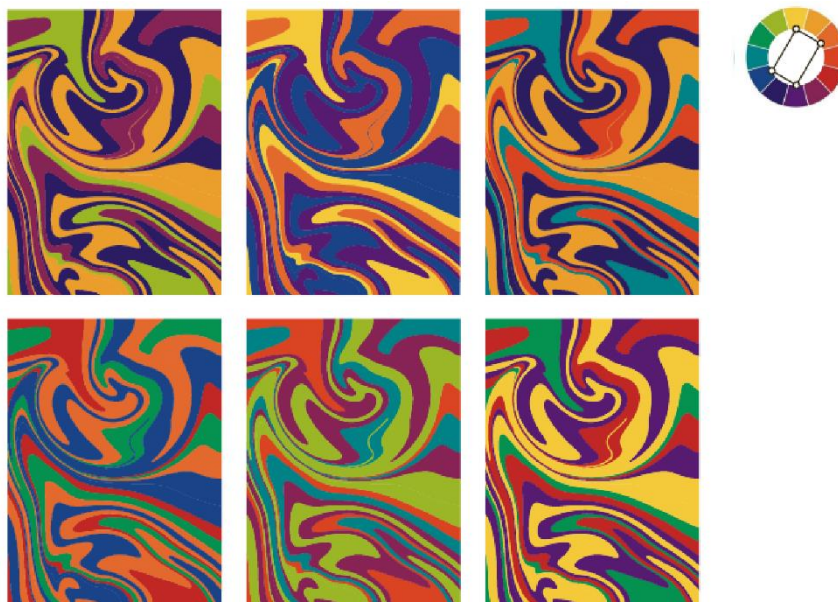
Висновок. Використання рослин у дизайні інтер'єру має багато переваг. Вони створюють атмосферу комфорту та затишку, покращують якість повітря, знижують рівень стресу, сприяють концентрації та підвищують продуктивність. Крім того, рослини є екологічно чистими елементами декору.

ШКОЛА БАУГАУЗ. СУЧАСНІ ОСВІТНІ ПІДХОДИ

Тарахтій Л.О. (гр. мДЗ-24), **Романенко Н.Г.**, д.т.н., професор

У доповіді розглядається досвід німецьких дизайнерських шкіл, зокрема, таких як Баугауз, який сприяв розвитку функціональності та простоти у дизайні, а методологія освітнього процесу – стала основою для систематизації знань в дизайнерських школах Європи [1]. Модернізація досвіду школи Баугауз відповідає вимогам як ринкової економіки так і естетичного виховання особистості сьогодення.

Суттєвий внесок в розробку дизайн-освіти зробив Йоганнес Іттен – один з найвідоміших педагогів Баугаузу. Система викладання «Мистецтва форми» і «Мистецтва кольору» Йоханнеса Іттена актуальні і сьогодні [2]. Зокрема, ці основи застосовується в навчальному контенті «Колір як природна сутність», освітніх програм бакалаврського рівня спеціальності дизайн і в ЧДТУ. Колірне конструювання будь якої дизайнерської композиції, наприклад, студенти можуть здійснювати, користуючись правилами вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Й. Іттена [3]. Створюючи композицію, студент має продумати девіз або тему роботи і визначитися за кількістю кольорів та їх виразністю; вибрати правильну геометричну фігуру і, вписуючи її в коло, визначити за її кутами відповідну кількість кольірних гармоній. На ілюстрації, в якості прикладу, наведені шість однакових за формою та різних за кольором композицій під назвою «Натхнення» (Іл.).

Ілюстрація. Шість кольорових варіантів за темою: «Натхнення»

Чому шість? Для узагальнення формотворчих властивостей композиції під назвою «Натхнення» вибрано 4 кольори, два з яких мають бути більш виразними. Поставленій меті, у даному випадку, відповідає правильна геометрична фігура – прямокутник. Максимальна кількість прямокутників, вписаних в колірне коло Й. Іттена, може бути не більше шести (Ілюстрація, малюнок збоку). Користуючись комп'ютерною графікою, було створено шість кольірних композицій, з яких, за емоціональним впливом щодо відповідності темі «Натхнення», на мій погляд, відповідає шоста композиція (зліва направо).

Таким чином, знання теорії кольору Й. Іттена і, загалом, освітніх підходів школи Баугауз, дозволяє студентам ефективно їх застосовувати в різних сферах дизайну, архітектури, реклами та образотворчого мистецтва, поглиблюючи естетику виховання творчої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. В. М. Тягур. Поширення ідей Баухаузу та їх вплив на розвиток світової дизайн-освіти. 2015. С. 1-2. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Spreading-of-Bauhaus-ideas-and-their-impact-on-the-global-design-education-V.-M.-Tiahur.pdf> (дата звернення 02. 03.25)
2. Йоганнес Іттен. Наука дизайну та форми. Вступний курс, який я викладав у Баугаузі та інших школах / Йоганнес Іттен. Пер. із нім. Сергій Святенко. Київ: ArtHuss, 2021. 136 с.
3. Йоганнес Іттен. Мистецтво кольору: Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва. Навчальний посібник / Йоганнес Іттен. Пер. з нім. С. Святенко. К.: «ArtHuss», 2022. 96 с.

ДОСТУПНИЙ МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР

Цвєчковська І. В. (зр. ДЗ-23), **Луговський О. Ф., к.мист., доц.**

Тема доступності музейного простору є надзвичайно актуальною у сучасному суспільстві. Музей як культурна установа має бути відкритим і комфортним для кожного, незалежно від фізичних можливостей чи соціального статусу відвідувача. У роботі розглядається інклюзивний підхід до організації музейного простору, що охоплює фізичну, інформаційну та соціальну доступність.

Фізична доступність передбачає наявність пандусів, ліфтів, тактильних доріжок, спеціальних санітарних кімнат тощо. Інформаційна доступність охоплює застосування аудіогідів, мультимедійних технологій, шрифтів Брайля, жестової мови та інших засобів, що дозволяють усім відвідувачам ознайомитися з експозицією. Соціальна доступність сприяє відкритості закладу для всіх категорій громадян шляхом створення адаптованих програм, пільгових умов відвідування та професійної підготовки персоналу.

На прикладах міжнародного досвіду (Британський музей, Лувр, Прадо, Ватиканський музей) продемонстровано, як музейні інституції впроваджують сучасні інструменти інклюзії [2]. Водночас в Україні процес адаптації музейного середовища лише набирає обертів, проте має позитивні перспективи розвитку. Під час війни інклюзивність набула ще більшої ваги, адже зросла кількість людей з інвалідністю, які потребують доступу до культури як засобу психологічної підтримки та реабілітації [3].

Доступність охоплює не тільки фізичні аспекти, але й глибші суспільні цінності — рівність, повагу до прав людини, толерантність. Інклюзивні музеї формують простір діалогу, де різноманіття сприймається як ресурс, а не перешкода. Вони сприяють інтеграції громадян, покращують соціальну згуртованість і культурну ідентичність.

Отже, інклюзивний музейний простір є не лише умовою гуманного ставлення до громадян, а й чинником демократичного розвитку суспільства, що сприяє рівноправному доступу до культурної спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кравченко Р., Рудик А. Доступність музеїв для людей з інтелектуальними порушеннями: методичні рекомендації / Р. Кравченко, А. Рудик. Київ: Український культурний фонд, 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://khanenko.museum>, <https://prosto-pro.com.ua>, вільний.
2. UNESCO. Museums for Equality: Diversity and Inclusion / UNESCO. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://en.unesco.org/themes/museums>, вільний.
3. Inclusive Travels in Ukraine: путівник доступних музеїв України. Київ: Український культурний фонд, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://travels.in.ua/uk-UA/About?utm_source=chatgpt.com, вільний.

ПАРАМЕТРИЗМ. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
 Матішинець Є. М. (гр. ДЗ-22), Луговський О. Ф., к.мист., доц.

Актуальність теми. У ХХІ столітті архітектура все частіше звертається до цифрових технологій, які радикально змінюють процес проектування. Параметризм як архітектурна концепція виник на цьому тлі та сформувався як спроба відповісти на виклики складного та динамічного середовища. У сучасних умовах важливо дати критичну оцінку цьому явищу: зрозуміти, чим він був, чим є сьогодні та чи є в нього майбутнє як архітектурного стилю або методу.

Витоки та становлення. Термін «параметризм» був вперше озвучений архітектором Патріком Шумахером у 2008 році. Його праці, особливо «The Autopoiesis of Architecture», заклали теоретичну базу стилю. В основі — ідея, що форма архітектурного об'єкта має бути не статичною, а результатом алгоритмічної обробки даних, які задають параметри для її формування. Серед піонерів стилю — студія Zaha Hadid Architects, яка реалізувала масштабні параметричні проекти по всьому світу.

Сучасний стан. Параметризм більше не є провідним архітектурним трендом, як у 2010-х роках. Проте він не зник, а трансформувався — з домінуючої парадигми в один із методів проектування. Він все ще активно використовується у складних інженерних об'єктах, арт-інсталяціях, урбаністичних сценаріях. При цьому в архітектурному середовищі зростає критика надмірної формалізації, втрати змісту, складності реалізації та вартості таких проектів.

Приклади. Іконами параметризму стали:

- Центр Гейдара Алієва (Баку) — плавна, майже «органічна» форма;
- Аеропорт Daqing (Пекін) — приклад ефективного використання параметричних алгоритмів у великих транспортних вузлах;
- Музей MAXXI (Рим) — інноваційний просторовий підхід, що ілюструє пластичність стилю.

Перспективи розвитку. Подальший розвиток параметризму, ймовірно, відбуватиметься у напрямі більш гібридних форм: поєднання параметричних

методів із соціальним дизайном, екологічними стандартами, адаптивними структурами. Перспективним є використання параметричних інструментів не як самоцілі, а як допоміжного засобу для вирішення конкретних задач. Параметризм стає одним з інструментів «розумного» дизайну — там, де він виправданий функціонально та змістовно.

Висновки. Параметризм продовжує відігравати важливу роль у проектуванні, проте вже не як стиль, а як частина ширшої цифрової культури архітектури. Його доцільність — у здатності адаптуватися до викликів часу. Для майбутніх фахівців важливо не тільки володіти такими інструментами, а й вміти критично осмислювати доцільність їх застосування в умовах змінних архітектурних трендів.

ЗОВНІШНІ РЕКЛАМНІ СТЕНДИ ЯК РІЗНОВИД МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ

Дубина Є.О. (гр. ДЗ-23), Демесіє М.К., к.т.н. доц.,
Яковець І.О., проф. кафедри дизайну

Малі архітектурні форми є важливим елементом міської інфраструктури України, що поєднує в собі доступність, функціональність і можливість швидкого розвитку малого бізнесу. Малі архітектурні форми бувають різними за своїм призначенням і зовнішнім виглядом. Основні категорії МАФ:

1. Торгові МАФи:

- Використовуються для роздрібної торгівлі (продукти, побутова хімія, квіти, дрібні товари).
- Популярні у великих містах на зупинках громадського транспорту та поблизу ринків.

2. Інформаційні МАФи:

- Використовуються для розміщення карт міста, розкладів транспорту або іншої корисної інформації.
- Найчастіше встановлюються в туристичних зонах або біля транспортних вузлів.

3. Рекламні МАФи:

- Інформаційні стійкі, стенди для афіш, рекламні конструкції.
- Приносять додатковий дохід за рахунок оренди площі під рекламу.

У сучасному міському середовищі зовнішня реклама стала повноцінним елементом міського ландшафту. Вона не лише виконує свою первинну – комерційну функцію, а й значною мірою формує візуальне сприйняття міста. Особливо важливими є стенди як найбільш поширений формат зовнішньої реклами. Однак, зі зростанням кількості рекламних об'єктів дедалі частіше порушується баланс між функціональністю та естетикою. Це загострює проблему візуального шуму, який спотворює автентичний вигляд міст і ускладнює сприйняття інформації. Саме тому актуальним стає питання про

переосмислення ролі рекламних конструкцій як архітектурного елемента, а не лише носія реклами.

Відсутність єдиного стилю та безсистемна реклама руйнують гармонію міського середовища, погіршуючи його естетику, комфортність і туристичну привабливість. Водночас візуальна чистота та впорядкованість простору здатні не лише підвищити якість життя мешканців, але й зробити місто привабливішим для містян та гостей, сприяти розвитку бізнесу та формувати позитивний імідж міста.

Сучасні світові естетичні тенденції щодо розміщення рекламно-інформаційних носіїв характеризуються дбайливим ставленням до міської інфраструктури. Рекламні засоби не повинні руйнувати візуальну цілісність інфраструктури. Збереження зовнішнього вигляду архітектурно-історичних пам'яток, ансамблів, вулиць, площ, будівель, ландшафтно-паркових зон повинно бути домінуючим чинником у заходах зі створення та розміщення рекламних об'єктів у місті, а їх у сучасному постіндустріальному світі існує велике різноманіття.

Різноманіття зовнішніх рекламних стендів:

- Піларс (pillars),
- Білборд (billboard),
- Штендер (Stander),
- Лайтбокс (Lightbox),
- Беклайт (back light),
- Конвексборд (Convexboard),
- Призматрон (Prismavision),
- Постер (Poster),
- Лайтпостер (Lightposter),
- Брандмауер (Brandmauer),
- Мурал (mural),
- Скроллер (Scrolling motion poster display),
- Мегаборд (Megaboard),
- Відеоборд (video panel),
- Холдер (Holder).

Рекламні конструкції – це не лише інструмент комунікації, а й повноцінний елемент міської архітектури. Їхній дизайн має враховувати функціональність, стилістику, екологічність та взаємодію з навколишнім середовищем. У майбутньому все більшу роль відіграватиме еко-дизайн та цифрові технології, що відкривають нові можливості для інтеграції реклами в міський ландшафт.

Завдяки вдосконаленню законодавчих норм, які покращують контроль за розташуванням і зовнішнім виглядом малих архітектурних форм, вони можуть стати гармонійною частиною міського ландшафту.

ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Андрущак А.О. (зр. ДЗ-33), Луговський О.Ф., к.мист., доц.

У дослідженні розглянуто вплив штучного інтелекту (ШІ) на навчальний процес та особливості його використання в освітньому середовищі. Проаналізовано основні напрями інтеграції ШІ, зокрема персоналізоване навчання, автоматизацію оцінювання та використання інтерактивних платформ. Встановлено, що впровадження ШІ сприяє підвищенню ефективності навчального процесу шляхом адаптації матеріалу під індивідуальні потреби студентів [1, с. 45]. Сучасні освітні технології на базі ШІ, зокрема Duolingo, ChatGPT та інші, дозволяють не лише підлаштовувати темп та зміст навчання під рівень знань здобувача освіти, але й оперативно реагувати на потреби студентів. Це створює передумови для формування гнучкого та індивідуалізованого навчального простору [2, с. 34]. Окремо досліджено роль ШІ у промисловому дизайні. Розглянуто його застосування в генеративному проєктуванні, 3D-моделюванні, прототипуванні та прогнозуванні тенденцій. Виявлено, що ШІ здатен значно прискорити процес проєктування та оптимізувати використання ресурсів. Зокрема, компанія Autodesk представила проєкт, у якому каркас сидіння літака, створений за допомогою алгоритмів генеративного дизайну, виявився на 54% легшим за традиційний, не втрачаючи при цьому міцності [3, с. 112]. ШІ також застосовується для аналізу ринкових тенденцій, що дозволяє адаптувати продукти під змінні уподобання споживачів. Наприклад, Nike використовує ШІ для створення персоналізованого взуття, що враховує індивідуальні параметри клієнтів [4, с. 98]. У межах дослідження було проведено опитування серед студентів дизайнерських спеціальностей, яке показало, що більшість з них активно використовують ШІ у навчанні. Основними перевагами респонденти назвали генерацію ідей, швидке візуалізування результатів та автоматичне створення конструкцій. Це свідчить про інтеграцію ШІ у професійну діяльність дизайнерів уже на етапі навчання [5, с. 78]. Незважаючи на технологічні досягнення, ШІ не може повністю замінити людину у творчому процесі. Дизайнер володіє унікальним досвідом, інтуїцією, емоційним сприйняттям та культурним контекстом, які залишаються недоступними для машинного інтелекту [6, с. 56]. З огляду на стрімкий розвиток технологій, надзвичайно важливо вчасно адаптувати освітні програми до нових умов, аби забезпечити конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Поєднання традиційних методів навчання з можливостями, які відкриває ШІ, дозволить сформувати покоління фахівців, здатних ефективно працювати в умовах цифрової трансформації суспільства. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм у вищій школі, зокрема в галузі дизайну, а також для впровадження інноваційних освітніх платформ. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення впливу ШІ на розвиток креативного

Актуальні проблеми гуманітарних технологій
мислення та пошук ефективних моделей співпраці між людиною та інтелектуальною системою в освітньому процесі.

НОВІ ВАРІАЦІЇ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ 2025 Ковальова Ю.Р. (гр. ДЗ-32), Демесіє М.К., к.т.н., доц.

Світ дизайну інтер'єру постійно змінюється. Кожен новий сезон приносить свіжі ідеї та рішення для оформлення квартир і будинків. Модний дизайн інтер'єру квартир - це натхнення чудової розкоші та гламуру.

Дизайн інтер'єру - це мистецтво, яке поєднує естетику і функціональність, створюючи простір, що відображає індивідуальність і потреби його мешканців. Останніми роками тренди в інтер'єрі змінюються швидко, слідуючи за змінами у способі життя, цінностях, технологічних новаціях і вподобаннях людей. Однак, незважаючи на часту зміну модних напрямків, багато тенденцій виявляються довговічними, оскільки ґрунтуються на глибинних культурних та естетичних цінностях.

У цій статті розглядаються основні тренди, матеріали та ідеї в дизайні інтер'єрів, актуальні у 2025 році. Серед них:

Екологічний дизайн: у новому сезоні в моді інтер'єри, в яких відчувається турбота про природу. Саме тому акцент робиться на натуральних матеріалах: перероблене дерево, корок, камінь, бамбук і льон. Також можна використовувати меблі з вторинної сировини, декор ручної роботи, живі рослини. Такі рішення в дизайні дають змогу зберегти унікальність інтер'єрів і водночас зробити їх більш стійкими та екологічними.

Біофільний дизайн інтер'єру: біофільний підхід до дизайну - це не просто тренд, а справжній спосіб відновити зв'язок із природою. У 2025 році це проявляється у створенні «зелених» зон. У моді будуть вертикальні сади або живі стіни, безліч кімнатних рослин, дерев'яні балки або природні кам'яні поверхні. Додайте прозорі перегородки або великі вікна, що дозволяють максимально впустити природне світло. Такі рішення дають змогу людям почуватися ближче до природи, навіть перебуваючи в місті.

Меблі з округлими формами: округлі форми в меблях створюють відчуття затишку і гармонії. Перевагу віддають диванам із закругленими краями, стільцям із плавними спинками, столам без гострих кутів.

Модульні меблі: гнучкість і функціональність меблів стали важливими аспектами в сучасних інтер'єрах. Модульні меблі, що дають змогу легко адаптувати простір під різні потреби, стають дедалі популярнішими. Такі меблі забезпечують комфорт, зручність і можливість швидко змінювати вигляд кімнати, не вимагаючи великих витрат. Крім того, вони дають змогу створювати інтер'єри, які змінюються залежно від настрою або сезонних вимог.

Текстурний фактурний декор в інтер'єрі: дизайн будинків більше не ґрунтуються виключно на візуальній складовій. Тепер тактильність стала

важливою складовою. У тренді будуть вовняні, оксамитові, плетені елементи. Перевагу віддають кільком текстурам одночасно. Наприклад, м'який килим із густим ворсом, лляні штори і плетений кошик як декоративний елемент.

Скляні перегородки і дзеркала: вони допомагають візуально збільшити простір. Цього сезону в моді великі дзеркала в масивних рамах. Також будуть у тренді перегородки з кольорового скла. Такий підхід дає змогу наповнити приміщення світлом і створити відчуття легкості.

Технології розумного будинку: розумний будинок став невід'ємною частиною сучасного дизайну. Нові технології інтегруються в усе. Наприклад, у дизайні інтер'єрів включаються смарт-освітлення, голосове управління технікою, автоматичні жалюзі та інші сучасні нововведення. Ідея в тому, щоб технології були непомітними, але водночас підвищували комфорт. Технології допомагають зробити простір комфортнішим і зручнішим для мешканців.

Природне освітлення: світло стало основним інструментом у розробці престижного інтер'єру. Великі панорамні вікна та прозорі штори зроблять простір максимально зручним.

Ретро-нотки та вінтажні акценти: ретро-декор повертається в тренди. Комоди в стилі 70-х, старовинні дзеркала, латунні лампи або кераміка ручної роботи - все це надає інтер'єру особливого характеру. Ключовими елементами стануть старовинні предмети і меблі, що підкреслюють індивідуальність простору. Водночас вінтаж у дизайні не втрачає своєї актуальності і продовжує розвиватися в нових формах.

Нейтральні відтінки з яскравими акцентами: теплі нейтральні кольори, такі як пісочний, кремовий і теракотовий, є основними в палітрі 2025 року. Вони створюють спокійну і затишну атмосферу, що підходить для будь-якого простору. Однак дизайнери додають яскраві акценти, щоб оживити інтер'єр. Насичені кольори, такі як зелений, кобальтовий синій або глибокий винний, надають особливого шарму і динамізму. Це дає змогу створювати стильні та сучасні інтер'єри, де кожен елемент поєднується в єдину гармонійну картину.

Мінімалізм із комфортом: затишний мінімалізм зберігає свою популярність, але з акцентом на комфорт. Простір наповнюється зручними меблями, м'якими текстурами і приємними на дотик матеріалами. Мінімалістичні інтер'єри не означають відсутність тепла і затишку, а навпаки - підкреслюють важливість функціональності і простоти в поєднанні з комфортом. Такий стиль дає змогу створити відкриті простори, які не перевантажені деталями. Основний акцент робиться на якості кожного елемента в інтер'єрі.

Висновок. 2025 рік у дизайні інтер'єру - це поєднання технологічності, природності та індивідуальності. Мінімалізм залишається актуальним, але набуває нових граней завдяки унікальним деталям, текстурам і ретро-акцентам. Натуральні матеріали та розумні технології формують простори, які відповідають сучасним вимогам до стилю та комфорту.

Комбіновані геометричні, чорні та білі візерунки з використанням чорно-білих інтерпретацій стилю є ексклюзивним рішенням оформлення інтер'єрів.

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ ПОВТОРНОГО ВЖИТКУ В ДИЗАЙНІ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Дяченко А.Я. (гр. ДЗ-22), Стеценко К.М., ст. викл. кафедри дизайну

Використання матеріалів повторного вжитку в дизайні предметно-просторового середовища – це не просто тренд, а необхідність, яка стає все більш актуальною в умовах сучасних екологічних та економічних викликів. Але що, як можна повернути життя тим матеріалам, які вже виконали свою роль? Що, як можна створити нові дизайнерські рішення, не використовуючи нові ресурси, а вдало застосовуючи те, що вже є?

Це питання стало важливим для архітекторів, дизайнерів і навіть великих корпорацій, таких як Adidas, H&M, Timberland, ІКЕА та ін, які активно використовують такі матеріали у своїй продукції. Таким чином, повторне використання матеріалів у дизайні стає не тільки практичним, але й естетичним інструментом для створення нових, функціональних і красивих просторових рішень.

Постановка проблеми. Повторне використання матеріалів у дизайні предметно-просторового середовища стає важливим етапом у зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище. Матеріали, які вийшли з вжитку, часто не мають належного застосування, що створює додаткові екологічні проблеми. Використання таких матеріалів у нових дизайнерських рішеннях дозволяє знизити витрати ресурсів, зменшити забруднення і створити унікальні продукти. Важливо, що ці процеси не лише сприяють покращенню екологічної ситуації, а й надають можливість розвивати інноваційні ідеї в архітектурі, меблях та одязі.

Робота присвячена дослідженню того, як повторне використання матеріалів впливає на формування нового простору та які можливості цей підхід відкриває для сучасного дизайну. Нами проаналізовано, як він допомагає зберігати ресурси, створюючи інноваційні та естетично привабливі об'єкти. Це підхід, який не лише сприяє збереженню природи, але й дозволяє трансформувати простір, додаючи йому характер і унікальність.

Мода активно долучається до екологічних ініціатив, використовуючи перероблені матеріали. Наприклад, бренди Adidas і Patagonia вже давно застосовують перероблений поліестер з пластикових пляшок. Це не лише знижує негативний вплив на довкілля, а й дає можливість створювати унікальні тканини з новими текстурами. Крім того, використання органічних матеріалів, таких як бавовна, перероблена з старих тканин, дозволяє економити ресурси та зменшувати обсяги відходів.

Меблевий дизайн активно використовує перероблені матеріали. Яскравий приклад – ІКЕА, використовує перероблену деревину для створення нових колекцій меблів, демонструючи, як прості матеріали можна перетворити на стильні й функціональні предмети інтер'єру.

Важливо згадати Віктора Папанека, який у своїх роботах підкреслював важливість соціально відповідального дизайну, зокрема і використання матеріалів повторного вжитку. Це радіоприймач, створений Папанеком для країн, що розвиваються. Корпус виготовлено з використаної консервної банки, що робить пристрій доступним і простим у виробництві. Разом із Джеймсом Хеннесі Папанек розробив цей стілець, який можна легко зібрати з підручних матеріалів. Дизайн передбачає простоту конструкції та можливість виготовлення в домашніх умовах, що відповідає принципам екологічності та доступності. *Sea Chair* виготовляє меблі з океанічного пластику. У рамках проекту *Sea Chair*, Studio Swine співпрацювали з місцевими рибалками для збору пластикового сміття з океану.

У сфері архітектури використання матеріалів повторного вжитку також є важливим напрямом. Наприклад, японський архітектор Ш. Бан створює будівлі з використанням картонних труб, які є відходами будівельної індустрії. *Morrow Royal Pavilion* в м. Хендерсон (США), де для побудови використано екологічно чисті та перероблені матеріали, а також, Житловий будинок у Харкові (Україна), збудований із вантажних контейнерів. Ці приклади демонструють, як повторне використання матеріалів може бути ефективним у створенні інноваційних і доступних архітектурних рішень. "Дім із тисячі дверей" у Сеулі. Фасад будівлі складається з дверей, які були зібрані з різних джерел. Ці двері, розташовані по всій висоті будівлі, створюють яскравий та динамічний візуальний ефект.

Дана тема була апробована і представлена у Львові на конкурсі «Work shop 2025», «Простір ідей». RE:VINTAGE – це концептуальний ресторан-бар, в якому інтер'єр створено з використанням перероблених матеріалів. Це не лише екологічне рішення, але й спосіб створити унікальний простір, що поєднує стиль і функціональність.

У створенні інтер'єру використано наступні матеріали повторного вжитку:

- Меблі: металеві бочки використовуються повторно, як: стільці, пуфи та барні стільці, що надають їм індустріальний вигляд, а столики зроблені з автомобільних шин, які надали екологічної вартості та оригінальності.
- Декор: стіни оздоблені вініловими платівками, що створюють ретро-атмосферу, а для освітлення використовуються перероблені скляні пляшки, які служать як оригінальні світильники.

Цей підхід до створення інтер'єру дозволяє не лише зменшити обсяги відходів, а й додати простору характеру та індивідуальності, при цьому заощаджуючи природні ресурси. Унікальність цього проекту полягає в тому,

що кожен елемент інтер'єру має своє походження та історію, що надає простору особливу атмосферу.

Використання матеріалів повторного вжитку в дизайні предметно-просторового середовища стає важливим кроком до збереження природних ресурсів та зменшення відходів. Це не лише модний тренд, а й необхідний інструмент для створення сталих, екологічних рішень у сучасному дизайні. Проекти, які використовують такі матеріали, демонструють, як можна поєднувати функціональність з естетикою, сприяючи збереженню навколишнього середовища. Вони показують, як екологічні, економічні та художньо-естетичні аспекти можуть бути гармонійно інтегровані у проектування та дизайн, відкриваючи нові можливості для творчих рішень. Це підкреслює, що повторне використання матеріалів – це не лише про збереження природи, але й про створення нового та цікавого в дизайні.

Таким чином, повторне використання матеріалів відкриває нові можливості для сталого розвитку дизайну, даючи змогу створювати інноваційні, красиві та екологічні простори, що відповідають потребам сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архітектура з вторсировини: естетика нового часу. [Електронний ресурс]. 2024. Режим доступу: https://yourforest.ua/uk/arhitektura-iz-vtorsyrya-estetika-novogo-vremeni?srsId=AfmBOorccZkWbmrugIKOCSG3miwVCog1EflFXi7ILobzw_mGO91xnHef
2. Шевченко Л.С. Передумови повторного використання матеріалів у дизайні об'єктів архітектурного середовища. [Електронний ресурс]. 2020. Режим доступу: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/6746/1/Стаття_Шевченко_ЛС.pdf

БИОМЕХАНИКА РУХУ ПТАХІВ: ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВІДКИ Філімонов Ю. (зр. ДЗ-33), Чугай Н.М. к. мист., доц.

У сучасних умовах спостерігається зростання уваги до Безпілотних Літальних Апаратів (БПЛА). Одним з підходів до проектування є біоніка (біоміметика), який передбачає наслідування конструктивних і функціональних рішень живої природи. Біомеханіка руху птахів є одним із найперспективніших напрямів такого підходу: птахи впродовж еволюції виробили ефективні аеродинамічні рішення, що поєднують маневреність, енергоефективність і здатність до тривалого польоту.

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасні БПЛА дедалі частіше використовуються в оборонній, цивільній та комерційній сферах для розвідки і моніторингу. Застосування біомеханіки руху птахів під час розробки дронів дозволяє підвищити їхню здатність до маскування, безпеку та

маневреність, а також зменшити енергоспоживання за рахунок імітації польоту.

Також сфера оборони має великий запит на новітні розробки для ЗСУ. Застосування біонічних принципів для розробки різних типів БПЛА в оборонній сфері на даний момент є дуже перспективним.

Біоніка – це наука про використання принципів живої природи в інженерії. З самого початку історії людства були спроби до копіювання природних форм та механізмів, зокрема принципу польоту птахів.

Принципи аеродинаміки є спільними для птахів та літальних апаратів створених людиною. Важливими факторами є підйомна сила, тяга, опір та вага. Птахи еволюційним шляхом досягли максимальної ефективності польоту. Форма тулуба, розмах крих, легкий скелет – ці фактори дозволяють деяким птахам бути ефективними підчас тривалого польоту.

В рамках дисципліни «Основи проектування» було запропоновано концепт дрона «*Trochilidae*», який розроблений на основі біонічної форми птаха колібрі (лат. *Trochilidae*). Його фюзеляж має обтічну форму, а хвостове оперення забезпечує високу стабільність польоту. Розмах крил складає 40 см, загальна довжина 30 см. Він має модульну конструкцію, що дозволяє застосовувати різні прилади, від блоку камер до специфічних сенсорів. Завдяки використанню легких композитних матеріалів дрон має невелику вагу та тривалий час автономного польоту.

Маневрові можливості дозволяють «*Trochilidae*» парити на місці та різко змінювати напрямок руху, що є важливим при проведенні спостережень у складних умовах або в обмеженому просторі. Це досягається за рахунок зміни кута нахилу пропелерів.

Дрони, які створені на основі цих принципів, мають велику цінність у розвідувальних операціях, завдяки їх мімікрії під звичайних птахів. Це робить їх ідеальними для розвідувальних цілей, тактичної розвідки та спостереження. В цивільній сфері такі дрони мають цінність в науковій сфері для спостереження за міграцією птахів та ін.

На даний момент ведуться активні дослідження та розробки в цьому напрямку, багато стартапів зав'язані на меті створення найефективнішого дрона. Використання біомеханіки руху птахів у дронах показало, наскільки ефективними можуть бути рішення, підказані природою.

Таким чином, біоніка дає змогу створювати інноваційні рішення в галузі авіації та безпілотних систем. Приклад дрона «*Trochilidae*» демонструє біонічний підхід до проектування з сучасними технологіями і сприяє підвищенню маневреності, енергоефективності та непомітності дронів. Такий підхід є особливо актуальним у проектній діяльності в умовах глобалізації, де важливо знаходити нові шляхи розвитку систем для спостереження та розвідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мигаль С.П. Біоніка в дизайні предметно-просторового середовища: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 228 с., іл.
2. Крила війни в новій формі: які птахи надихнули вчених на розробку нових способів польоту дронів (фото, відео). *Telegraf*. URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukr/nauka/2024-11-27/5887944-krila-viyni-v-noviy-formi-yaki-ptakhi-nadikhnulli-vchenikh-na-rozrobku-novikh-sposobiv-polotu-droniv-foto-video> (дата звернення 02.03.2025).

РЕЛЬЄФНИЙ АКЦЕНТ В ІНТЕР'ЄРІ

Таран А.Р. (гр. ДЗ-32), Демесіє М.К., к.т.н., доц.

Оформлення інтер'єру завжди потребує творчого підходу. Підкреслити потрібну атмосферу в інтер'єрі не завжди вдається з допомогою відтінку. Не менш важливу роль відіграє і характер використовуваних настінних покриттів, особливо коли мова йде про яскраві акценти в інтер'єрі. Яскраві акценти в інтер'єрі - це не просто спосіб пожвавити простір, а й можливість виразити індивідуальність, створити унікальну атмосферу в кожному куточку будинку. Вони можуть стати тією родзинкою, яка надасть інтер'єру характеру та особливого стилю. Вибір акцентну або фокусну точку є важливою частиною дизайну інтер'єру. В якості акцентної або фокусної точки можна вибрати одну стіну або предмет в інтер'єрі. Акцентна стіна в інтер'єрі здатна зробити приміщення оригінальним, ефектним і цікавим. Вона створює візуальний фокус та додає у простір родзинку. Акцентна стіна в інтер'єрі відрізняється від інших стін контрастним кольором, оформленням, матеріалом чи текстурою. Це фокусна точка, яка створює настрій в просторі та додає йому динаміки.

Акцентна стіна може виконувати кілька функцій:

- робить інтер'єр цікавішим, сміливішим та яскравішим;
- допомагати зонувати простір, щоб відокремити певні функціональні сектори;
- дати можливість візуально розширити вузьку кімнату.

Для створення акцентної стіни в інтер'єрі застосовують різні варіанти оздоблення:

Колір – для створення акцентної стіни використовують різнокольорові оформлення приміщень.

Фотошпалери й шпалери – з найрізноманітнішими зображеннями й візерунками оформляють акцентну стіну.

Декоративна штукатурка – в оформленні акцентної стіни відкриває широкі можливості для експериментів: текстуровані поверхні додають інтер'єру ефектної глибини. За її допомогою можливо створити не лише колірний, а й оригінальний фактурний контраст.

Плитка – це чудовий варіант для оздоблення акцентної стіни з каміном.

Дерево – природний матеріал заспокоює та створює атмосферу затишку й гармонії. До того ж, дерев'яна акцентна стіна в інтер'єрі візуально збільшує простір.

М'які стінові панелі – оригінальних форм красиво виглядатимуть у акцентну стіну. Вони забезпечують додаткову звукоізоляцію, візуально корегують форму приміщення та зонують простір.

Цегляна акцентна стіна – стане окрасою інтер'єру.

Камінь – натуральний та його імітації також одним із способів створення акцентну стіну.

Бетон – декоративний бетон в світлих приміщеннях є варіантом створення акцентну стіну.

Стіна-галерея – прикрашена картинами, панно, фотографіями, плакатами, колажами, посудом, дзеркалами, ліпниною, сувенірами стане ефектною прикрасою вітальні та обідньої зони.

Жива стіна – вертикальний сад є живим акцентом інтер'єру.

Рельєф – створення рельєфу на акцентні стіні є одним з варіантів створення акценту стіну в інтер'єрі.

Одним із найпопулярніших варіантів для створення унікального дизайну є використання рельєфні ефекти. Рельєф на акцентну стіну дозволяє втілювати найсміливіші дизайнерські рішення, створюючи 3D-ефекти, які стануть центральною частиною приміщення.

Створення акцентних стін з 3D-ефектами – це сучасний підхід до дизайну інтер'єру, який дозволяє перетворити звичайну стіну на справжній арт-об'єкт.

Рельєфний акцент відкриває безмежні можливості для реалізації найсміливіших ідей використовуючи від хвилястих ліній і геометричних фігур до складних з багаторівневими текстурами. Це дає можливість створювати унікальні рельєфи та форми, які додадуть приміщенню об'єму, глибини та індивідуального характеру.

Рельєфні акценти в інтер'єрі — це елементи дизайну, які створюють візуальний об'єм і текстуру, надаючи приміщенню глибину і характер. Вони можуть включати різноманітні матеріали, форми та фактури, які привертають увагу і підкреслюють стиль інтер'єру.

Рельєфна акцентна стіна - це не просто красивий декоративний елемент. Вона задає настрій інтер'єру і навіть може скорегувати недоліки приміщення. У першу чергу акцентна стіна потрібна для того, щоб оживити простір, внести в нього динаміку і нову енергію. Це легко зробити, використавши малюнок, візерунок, або лінії.

Висновки

- акцентна стіна допомагає освіжити інтер'єр, скорегувати недоліки приміщення і сконцентрувати увагу на потрібних зонах кімнати
- зробити акцентною стіну можна за допомогою рельєфу, кольору, фактури або малюнка, візерунка

- акцентні стіни - дизайнерський інструмент, який можна використовувати для будь-якого приміщення.
- у якості матеріалу для створення акцентної стіни також використовують:

меблі – (рельєфні елементи на меблях, такі як вирізи, текстуровані поверхні або незвичайні форми, можуть стати фокусом у кімнаті); *декор* – (скульптури, картини з об'ємними рамами або декоративні подушки з фактурними візерунками також можуть слугувати рельєфними акцентами); *освітлення* – (світильники з оригінальними формами або текстурованими абажурами можуть створити цікаві світлові ефекти); *килими та текстиль* – (різноманітні фактури килимів або текстилю наприклад, вельвет, оксамит) можуть додати затишку та візуального інтересу.

Висновок. Є багато можливостей, що дозволяють створювати незвичайні акценти, що додають інтер'єру унікальність і неповторність. Однак специфіка їх використання залежить від фантазії дизайнера – саме вміння комбінувати, знаходити креативні і грамотні рішення є показником професіоналізму і власного авторського стилю.

КОМУНІКАТИВНІ ЗАСОБИ КНИЖКОВОЇ ГРАФІКИ

Лук'яненко Н. В. (зр. мДЗ-24), Романенко Н.Г., *д.т.н., професор*

Мистецький простір сьогодення в Україні відіграє важливу роль для пізнання дійсності, пізнання країни, її історії, ментальності народу та розуміння причин і подій, які зараз відбуваються. Досліджуючи книжкову графіку в межах однойменного курсу «Книжкова графіка» освітньої програми «Дизайні і візуальна культура», як одного з видів сучасного зображувального мистецтва, було встановлено, що графічне супроводження змісту книги, чи то проза чи то вірші, привертає увагу читача можливістю побачити розгорнуту і тривалу рефлексивну оповідь про відповідні події. Викликало зацікавленість дослідити комунікацію графічної виразності словосполучень віршів із змістом літературного здобутку автора.

Джерелом творчості став проєкт пам'яті Олени Герасим'юк та Євгена Ліра під назвою «Недописані» – проєкт пам'яті особистостей, чия історія в літературі обірвалася у російсько-українській війні, серед яких є ім'я Задоянчук. Прізвище Артема я побачила в мережі ще в липні 2023 року, коли з'явилася інформація з приводу презентації книги полеглого Героя Артема Задоянчука “Я хочу бачити весну ...” [1, 2]. Проаналізувавши зібраний матеріал, у мене виникло бажання візуалізувати окремі рядки віршів, графіка до яких привертала б увагу глядача за їх виразним змістом. Однією з найпопулярніших тем у віршах, як і загалом в поезії, – є тема кохання, яка в творчості Артема отримала свій розвиток. Застосовуючи антропоморфічні

описи та визначення як естетичний спосіб сприйняття і втілення духовного змісту віршів Артема в образній системі книжкової графіки [3], були візуалізовані окремі висловлювання. Зокрема, рядки віршів під назвою «Кохання»: «Таке велике і сумне, Це щось чудове і прекрасне. Воно немов з'їда мене», а також висловлювання «Невже так люди бачать світ? Невже їм зовсім не болить» узагальнені в образі собаки із виразними краплями сліз (Іл.).

Ілюстрація. «Невже так люди бачать світ? Невже їм зовсім не болить».

На Ілюстрації – книжковий розворот, де розміщені вірші «Кохання» і образ собаки яка, на наш погляд, після загибелі поета плаче з приводу цього горя, а також над словами: «Невже так люди бачать світ? Невже їм зовсім не болить?» – з інших віршів загиблого автора збірки. Трагічність образу підкреслює чорно-біла графіка, як за змістом, так і посмертною публікацією віршів Артема Задоянчука. Чорно-білі ілюстрації надають образу та тексту, розміщеного поряд, цілісності й лаконічності; дисбаланс розвороту не перевантажений.

Висновки. Ілюстрації до збірника віршів полеглого поета Артема Задоянчука поєднують два мистецьких простори: поезію і зображувальне мистецтво, узагальнюючи комунікативний вимір творчості сьогодення. Виразний засіб чорно-білої графіки – контраст, забезпечений сучасними технічними можливостями, здатен не тільки привертати увагу глядача, але і викликати відповідні емоції. Застосування антропоморфізму, як естетичного способу сприйняття образу, посилює духовний зміст віршів автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ірина Муляр. Збірку поезії полеглого Героя Артема Задоянчука презентували у Хмельницькому / «МІСТО», YouTube, Хмельницький, .27.07.2023. URL : <https://mistotv.com/63064/> (дата звернення 15.04.2025).
2. Артем Задоянчук. Я хочу бачити весну. Поезія / Хмельницька міська рада. Управління культури і туризму, 2023. – 48с. URL : <https://www.calameo.com/read/00319511413e5cfad03e8> (дата звернення 15.04.2025);
3. Антропоморфізм / Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-43064> (дата з вернення 16.04.2025).

Секція «Політична філософія»

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СПРИЙНЯТТЯ ФІЛОСОФІЇ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ

Бондаренко Н.М. (зр. КН-2210), Курочка В.І., викл.

У сучасному світі філософія як навчальна дисципліна та світоглядна система зазнає суттєвих трансформацій у сприйнятті молодого покоління. На формування ставлення студентів до філософії впливають численні фактори, зокрема освітнє середовище, соціально-культурний контекст, особистісні характеристики молоді та розвиток цифрових технологій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі філософії в умовах цифровізації освіти та зміни комунікаційних моделей молоді.

Важливим чинником, що визначає рівень зацікавленості студентів філософськими знаннями, є методика викладання та зміст навчальних програм. Як показують сучасні педагогічні дослідження, залучення міждисциплінарних підходів, прикладних тем і акцент на практичному застосуванні філософських знань сприяють підвищенню мотивації до навчання [4, с. 215]. Викладач філософії у цьому контексті не лише передає знання, а й виконує роль модератора діалогу між гуманітарним і технічним мисленням.

Соціально-культурне середовище, зокрема родина, коло друзів і цифрові комунікації, суттєво впливають на формування первинного ставлення молоді до філософських ідей. Нещодавнє опитування показало, що понад 85% української молоді щоденно використовує соціальні мережі як основне джерело інформації та світоглядного контенту [1]. Така статистика свідчить про необхідність включення філософських тем у цифрові формати – відео, блоги, сторітелінг. Ці медіа можуть не тільки інформувати, а й сприяти глибшому осмисленню цінностей, сенсів і моральних дилем сучасності.

Не менш важливим є вплив особистісних характеристик, таких як: критичне мислення, здатність до рефлексії та життєвий досвід – на глибину сприйняття філософії. Студенти, схильні до самостереження і рефлексивного аналізу, частіше виявляють інтерес до філософських дисциплін і краще інтегрують ці знання в особистісний розвиток [3, с. 118]. Філософія, таким чином, постає як інструмент внутрішнього діалогу та моральної самоідентифікації.

Цифрові технології трансформують не лише освітній процес, а й сам формат засвоєння знань. Онлайн-платформи, зокрема Coursera, відкривають доступ до провідних курсів із філософії, що робить їх доступними для широкого загалу. Наприклад, курс «Introduction to Philosophy» від University of Edinburgh вже прослухали понад 700 тисяч осіб, що свідчить про великий попит на структуровані гуманітарні знання у цифровому середовищі [2].

Таким чином, інтерес молоді до філософії формується в умовах взаємодії освітніх, соціокультурних, особистісних та технологічних чинників. З метою популяризації філософії як науки та способу мислення доцільним є оновлення методик викладання, активне використання цифрових медіа, стимулювання критичного мислення та розвиток міждисциплінарних освітніх програм. Подальші дослідження у цій галузі можуть допомогти точніше зрозуміти, як змінюється філософський світогляд молоді в умовах глобальних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дяченко С. В.: Соціальні мережі та їх вплив на формування ідентичності молоді в Україні : кваліфак. роб. Бакалавра : 054 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2024. 66 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/20172/4/Дяченко%20С.В.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).
2. University of Edinburgh. Introduction to Philosophy. Coursera. URL: <https://www.coursera.org/learn/philosophy> (дата звернення: 15.04.2025).
3. Рутковська А. С. Підготовка студентів до гуманітарного мислення у закладах вищої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мелітополь. держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь, 2023. 189 с.
4. Гуменнікова І. Сучасні виклики для здобувачів освіти в Україні. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 2023. Т. 23, № 8. С. 215–217.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВЗАЄМОДІЯ З ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУТАМИ Гризунов І.О. (гр. ПФ-219), Тіщенко А.І., викл.

Формування політичної ідентичності є складним і багатовимірним процесом, ключовими аспектами якого є національна свідомість, ступінь довіри до державних інститутів, готовність до політичної мобілізації та здатність громадян долати внутрішні конфлікти. Цей процес визначає соціальну згуртованість, безпеку держави та політичну стабільність і формується у процесі взаємодії громадян із державними інститутами. Метою цього дослідження є аналіз процесів формування політичної ідентичності громадян та її взаємозв'язку з державними структурами з акцентом на ключових теоретичних підходах, а також розгляд практичних аспектів цього процесу в умовах сучасного українського суспільства.

Мішель Фуко розглядав формування ідентичності в контексті взаємодії особистості із державними структурами [3]. Він стверджував, що держава використовує механізми дисциплінарної влади, які включають нагляд, контроль і нормалізацію. Через такі практики держава формує «нормальну» поведінку, яка стає основою політичної ідентичності громадян. Державні інститути таким чином визначають межі прийнятних ідей і поведінки, що призводить до внутрішнього самоконтролю і адаптації громадян до політичних норм, визначених державою. Фуко також зазначав, що державні інституції, такі як школи, лікарні та в'язниці, є важливими механізмами впливу, які закріплюють конкретні соціально-політичні ролі у суспільстві [4].

Ще одним важливим підходом до розуміння політичної ідентичності є концепція «уявлені спільноти» Бенедикта Андерсона [5]. Андерсон вважав, що національна ідентичність формується завдяки державним політикам пам'яті, освіти та ЗМІ, які створюють спільне розуміння минулого та почуття приналежності до певної спільноти. Таким чином, державні інститути не лише встановлюють політичні орієнтири, але й активно конструюють національну свідомість громадян, впливаючи на їхню політичну поведінку і ставлення до держави. Концепція Андерсона пояснює, чому державні свята, пам'ятники, шкільні підручники та медіа мають настільки значний вплив на формування політичної ідентичності громадян.

Освітня політика держави є одним із найважливіших інструментів у процесі формування політичної ідентичності. Через освітню систему держава може ефективно транслювати цінності, норми і моделі поведінки. В Україні освітні реформи та мовне законодавство використовуються для формування спільної національної ідентичності, що інколи призводить до суперечностей і конфліктів у суспільстві. Проте ефективно реалізована освітня політика здатна зміцнювати суспільну згуртованість і стабільність [1].

Довіра до державних інститутів є критичним фактором формування стабільної політичної ідентичності. Низький рівень довіри може призводити до соціальних конфліктів і протестів, які є проявом кризи політичної ідентичності. В Україні відсутність послідовної та прозорої державної політики нерідко спричиняє політичну апатію або, навпаки, протестні настрої. Важливим фактором є також взаємодія через сучасні цифрові технології, що створює нові форми громадянської участі, такі як онлайн-петиції або цифровий активізм [2].

Отже, формування політичної ідентичності є динамічним процесом, що залежить від взаємодії громадян і державних інститутів. Теорії Мішеля Фуко та Бенедикта Андерсона надають важливу інструментарій для аналізу того, як державна політика впливає на поведінку і свідомість громадян. Освітня політика і цифрові технології також значною мірою визначають сучасні тенденції розвитку політичної ідентичності. Подальше вивчення цієї теми дозволить краще зрозуміти механізми досягнення політичної стабільності та консолідації суспільства в умовах сучасних глобальних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключник Р. Проблема політичної ідентичності в умовах сучасних криз та конфліктів. *Грані*. 2022. № 25(4), С. 5–10.
2. Prymush M., Lavrynenko H. Political identity as a security factor of Ukrainian statehood. *Przegląd Strategiczny*. 2020. № 13. P. 297–316.
3. Фуко М. Наглядати й карати. Народження в'язниці. Київ : Комубук, 2020. 452 с.
4. Малярчук Р. Модель сучасного дисциплінарного суспільства в праці Мішеля Фуко «Наглядати й карати. Народження в'язниці». *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення* : зб. наук. праць / за ред. О. Л. Соколовського. Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2023. С. 21–23.
5. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : Критика, 2001. 272 с.

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ

Колесник В.Ю. (зр. ПФ-219), **Тіщенко А.І., викл.**

Політична символіка є фундаментальною формою комунікації між державою та суспільством, що проникає в усі сфери суспільного життя. Вона не лише видимо чи вербально представляє державу, але й активно впливає на політичну свідомість громадян, формуючи їхнє уявлення про владу, історію та національну ідентичність. Створюючи емоційне підґрунтя для сприйняття держави, політичні символи сприяють формуванню довіри до владних інституцій та зміцнюють почуття спільності й національної єдності. У цьому контексті державні символи України – Державний Прапор, Державний Герб (Тризуб) та Державний Гімн – змінюють першочергову, конституційно закріплену роль. Вони є не просто формальними атрибутами, а й потужними видимими та аудіальними образами, що уособлюють багатовікову спадкоємність українського державотворення, втілюють ключові цінності нації – свободу, незалежність, соборність, гідність – та відображають багатий і часто трагічний історичний досвід народу[1].

У сучасний добу гібридної війни, активної інформаційної боротьби та цивілізаційного вибору політична символіка перестає бути лише умовним набором кольорів, геометричних форм чи поетичних слів. Вона набуває нової якості, зберігаючи потужну зброю в ідеологічній протистоянні, чітким знаком національної ідентичності та символом опори зовнішньої агресії. Сучасна політична символіка України – це вже не тільки конституційно визначені прапор, і гімн, а й ціла розгалужена система різноманітних знаків, візуальних образів, гасел, культурних кодів та ідей, які динамічно розвиваються та допомагають українській нації об'єднуватися перед обличчям спільного ворога, мобілізувати внутрішні ресурси та забезпечити психологічну стійкість і віру в перемогу при безпрецедентних викликах. Ця символіка живеться як багатовіковою історією, так і героїчними подіями сьогодення, акумулюючи

національну енергію та спрямовуючи її на захист суверенітету й територіальної сили країни.

Значущим і показовим напрямком розвитку символічної політики в Україні стала військова символіка, яка зазнала суттєвих трансформацій. Послідовна відмова від залишків радянських символів, що довгий час асоціювалися з імперським минулим та ідеологічним тиском, та активне впровадження нових, суто українських ідентифікаторів – таких як нарукавні емблеми військових формувань із зображенням тризуба, використання національних синьо-жовтих кольорів у військовій формі та прапорах, звернення до героїчних образів козацької доби та визвольних змагань ХХ століття – немає. Лише випадком прояву патріотизму та національної гордості, а й потужним актом ідеологічної незалежності та утвердження власної історичної нарративу[2]. Крім того, війна породила нові, унікальні символи, що миттєво набуло широкої популярності та глибокого емоційного змісту як в Україні, так і за її межами. Такі образи, як легендарний «Привід Києва», мужність захисників «Азовсталі», ставши вже крилатою фразу «Русский военный корабль, иди на ***», стали яскравими маркерами української незламності, героїзму та рішучості у боротьбі з агресором, викликавши широкий резонанс і захоплення у всьому світі.

Особливе місце в сучасній українській символіці займає так звана символіка спротиву, що виникла спонтанно як реакція на російську агресію та стала числом елементом національної самоідентифікації. Звичайні, на перший погляд, слова, як-от «паляниця», завдяки особливостям української фонетики, невластивим російської мови, миттєво перетворилися на свої рідні паролі, які можна швидко та безпомилково відрізнити «своїх» від наявних диверсантів чи окупантів. Культурні символи, що мають глибоке історичне коріння та набули нового звучання в умовах війни, такі як народна пісня «Ой, у лузі червона калина»[3], яка стала символом незламності українського духу, або тріумфальна перемога гурту Kalush Orchestra з піснею «Стефанія»[4] на пісенному конкурсі Євробачення у 2022 році, що стала символом культурної ідентичності та підтримки України. світовою спільнотою, фактично стали невід'ємною частиною символічного фронту боротьби за незалежність.

Не менш важливу роль у формуванні сучасної політичної символіки України змінює топоніміка – назви вулиць, площ, міст та інших географічних об'єктів. У контексті триваючої дерусифікації та декомунізації відбувається активний процес переосмислення міського простору та повернення до української історичної пам'яті. Перейменування об'єктів, названих на честь діячів радянської епохи чи російської імперії, на імена видатних українських історичних постатей, героїв визвольних змагань, митців та інших знакових особливостей сприяє формуванню нової культурної мапи країни, вільної від колоніальних нашарувань[2]. Цей процес є не лише актом очищення публічного простору від символів минулого, а й потужним засобом впливу на

свідомість громадян, утвердження національних цінностей свободи, гідності, самобутності та відновлення історичної справедливості.

Проте важливо усвідомлювати, що символи – це не лише джерело позитивної консолідації та ідентифікації. Вони можуть бути використані як потужний засіб маніпуляції суспільною свідомістю, що особливо характерно для авторитарних політичних режимів. У такому випадку разом сконструйована та нав'язливо пропагована символіка здатна створити ілюзію позитивних змін, підтримувати особистість лідера, виправдовувати агресивну зовнішню політику чи виховувати внутрішні проблеми, як це, на жаль, яскраво демонструє приклад сучасної Росії з її імперською символікою та пропагандистськими міфами. Саме тому критичне осмислення символічного простору та розуміння ризиків його використання є успішним для збереження демократичних цінностей та запобігання маніпуляціям.

Отже, сучасна політична символіка України є динамічним і багатогранним явищем, що відображає складні процеси національного становлення та боротьби за виживання. Вона є не просто набором усталених ознак, а живим полем боротьби за свідомість, історичну пам'ять і майбутнє нації. Ця символіка яскраво відображає стійкість, внутрішню цілість та непохитне прагнення українського народу до свободи, незалежності та європейського майбутнього. І саме тому сьогодні вона є не просто формальним атрибутом державності, а дієвим елементом національного спротиву російської агресії та всім символом неминучої перемоги України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : подарункове видання / упоряд. Л.І. Бірюк, Н.І. Адамчик, Є.Г. Кудлай [та ін.]. Київ : ВАІТЕ, 2021. 324 с.
2. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборони пропаганди їхньої символіки : Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
3. «Ой, у лузі червона калина» – історія пісні, яка набула нового життя та сенсу у лютому 2022 року. Армія INFORM : веб-сайт. URL: <https://surl.lu/nobvie> (дата звернення: 02.04.2025).
4. Мележик Т. Stefania : текст, історія створення, сенс пісні та її вплив на українську культуру. ТСН : веб-сайт. URL: <https://surl.lu/fzuosd> (дата звернення: 02.04.2025).

ІНСТРУМЕНТАЛІЗМ У ТРАКТУВАННІ ВЛАДИ: МІЖ ТЕОРІЄЮ ТА ПРАКТИКОЮ

Холемонюк М.О. (зр. ПІБ-24), **Лисенко О.М.**, к.політ.н., доц.

Інструменталізм – ключова настанова в філософії і методології науки, що розглядає наукові поняття, теорії та гіпотези як інструменти, необхідні для орієнтації людини в його взаємодії з природою і суспільством. Інструменталізм тісно пов'язаний з прагматизмом, операціоналізмом і

конвенціоналізмом. Розгорнуту концепцію інструменталізму сформулював Джон Дьюї [1].

Джон Дьюї народився 20 жовтня 1859 та помер 1 червня 1952 року – американський філософ, психолог та реформатор освіти. Дьюї був значною постаттю в філософії освіти, філософії прагматизму та засновником функціональної психології, пропагандистом освітнього прогресивізму.

Хоча Дьюї найбільше відомий публікаціями в галузі освіти, він писав на інші теми, такі як досвід, природа, мистецтво, логіка, демократія й етика.

Дьюї вважав, що для демократії важливі два основні елементи, що потребують постійної уваги: школи й громадянське суспільство. На думку Дьюї, повна демократія встановлюється не тільки за рахунок загального виборчого права, а й завдяки сформованій громадській думці, чого можна досягти ефективною системою спілкування між громадянами, фахівцями й політиками, при чому саме останні несуть відповідальність за ту політику, яку вони втілюють у життя [2].

В сучасних умовах розвитку людства, в існуючих політичних системах держав світу відбувається посилення етнічного чинника, важливість проблем, які входять в комплекс національного питання, стає очевидною. Політичні (та етнополітичні) процеси, які мають місце потребують уваги з боку як влади, так і науковців. Вирішення проблем міжетнічної взаємодії, налагодження відповідних політичних та етнополітичних процесів, політична участь громадян та їх об'єднань у вище названих процесах – для України очевидними є можливості аналізу досвіду провідних держав світу.

Ми можемо констатувати, що серед українських науковців, проблема інструменталізму досліджена у наукових працях В. Андріяш, В. Євтуха, О. Картунова, Р. Коршука, О. Майбороди [1]. Серед зарубіжних науковців особливо слід відмітити П. Браса, Н. Глейзера, Дж. Фірона та Д. Лейтіна [3].

Засоби влади різноманітні. Багатоманітні і способи, методи задоволення різних потреб і інтересів людей. Американський соціолог Амітай Вернер Етціоні ділить засоби влади на утилітарні, примусові і нормативні. Утилітарні засоби влади – це матеріальні та інші соціальні блага, зв'язані з повсякденними інтересами людей. З їх допомогою влада, особливо державна, може «купувати не тільки окремих політиків, але й задобрювати цілі верстви населення».

Унітарні засоби користуються владою для заохочення і для покарання (зменшення зарплати недобросовісним працівникам та ін.). Примусові засоби влади звичайно виступають як заходи адміністративного покарання, якщо не спрацьовують утилітарні. Нормативні засоби влади включають засоби впливу на внутрішній світ, свідомість, ціннісні орієнтації і норми поведінки людини, забезпечують схвалення дій суб'єкта влади, прийняття його вимог. Якщо утилітарні і примусові засоби влади впливають на реальні обставини і через них на поведінку людей, то нормативні засоби влади впливають безпосередньо на свідомість і поведінку людей.

Важливішим сферам життєдіяльності суспільства властиві і засоби влади: економічні, соціальні, політичні і культурно-інформаційні.

Економічні засоби влади – це матеріальні цінності, необхідні для суспільного виробництва і споживання (засоби виробництва, родючі землі, корисні копалини, продукти харчування тощо).

Соціальні засоби влади – це здатність підвищення або зниження соціального статусу або рангу, місця в соціальній стратифікації. Соціальні засоби влади збігаються з економічними засобами влади. Так, багатство і прибутки – економічні засоби влади, але вони ж характеризують і соціальний статус (престиж, посада, освіта, соціальне забезпечення тощо).

Культурно-інформаційні засоби влади: знання та інформація, а також способи їх одержання та поширення (інститути науки і освіти, засоби масової інформації та ін.). В сучасних умовах знання та інформація, вважає американський соціолог Олвін Тоффлер, стають важливішими засобами. В індустріально розвинутих країнах знання, через свої переваги (безкінечність, доступність, демократичність) підкорили силу і багатство, стали визначальним фактором функціонування влади [3]. В процесі розвитку суспільства традиційні засоби влади – сила, багатство втрачають свій вплив, хоча і не зникають повністю. Дійсну дійову владу набувають знання та інформація. Природно, в усіх країнах знання та інформація відіграють не однакову роль і не мають переваг перед економічними, соціальними засобами влади, але досить виразно проявляється в сучасному світі тенденція значимості знання та інформація як джерела влади.

Силкові та інші засоби влади – це зброя та апарат фізичного примусу, спеціально підготовлені люди. В державі їх ядром є армія, поліція (служби безпеки, суд та прокуратура і їх атрибути (будинки, спорядження, тюрми тощо). Силкові засоби влади традиційно вважаються найефективним джерелом влади, тому що вони здатні позбавити людину вищих цінностей: життя, свободи, майна та ін.

У реальній політичній практиці суб'єкти влади, зокрема держава та політичні партії, зазвичай застосовують комплексний підхід, використовуючи різні засоби реалізації владних повноважень. Водночас людина виступає не лише об'єктом, а й специфічним засобом влади, адже вона є універсальним і багатоаспектним чинником, що не лише бере участь у функціонуванні владних механізмів, а й формує інші засоби влади. Людина створює матеріальні ресурси (що лежать в основі економічних важелів влади), генерує та транслює інформаційний і культурний контент (культурно-інформаційні засоби), бере участь у політичних процесах як солдат чи партійний активіст (політичні засоби), а також володіє знаннями, які поширює в суспільстві (інтелектуальні засоби). Застосування цих засобів активізує всі структурні елементи влади, забезпечуючи її функціональність, реалізацію механізмів впливу, здатність до нав'язування волі, підкорення тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструменталізм. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://surl.li/jvvygd> (дата звернення 18.04.2025).
2. Дьюї Джон. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://surl.li/kwckap> (дата звернення 18.04.2025)
3. Козачук О.О. Інструменталізм як теоретичний підхід у дослідженні міжетичної взаємодії. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Історія. Політологія. 2017. Вип. 19. С. 233–242.
4. Горлач М. І. Політологія: наука про політику : підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 836 с.

ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ СТВОРЕНА ІНСТРУМЕНТАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Галайда К.В. (зр. ПІБ-24), **Лисенко О.М.**, к.політ.н., доц.

Дезінформація – це спосіб психологічного впливу, який полягає в намірі надання об'єктові такої інформації, яка вводить його в оману стосовно справжнього стану справ, та створює викривлену реальність. Поширення перекручених, не повних або свідомо неправдивих відомостей для досягнення пропагандистської, військової (введення противника в оману), комерційної або іншої мети [1].

Різні організації можуть використовувати глибоке навчання для виявлення та запобігання шахрайству. Наприклад, фінансові установи використовують різні алгоритми для виявлення шахрайства. Один із прикладів, з яким ви, можливо, знайомі, – це довга короткочасна пам'ять (LSTM), модель глибокого навчання, яка позначає підозрілу активність, що відрізняється від даних, на яких вона навчалася.

LSTM – це рекурентна нейронна мережа (RNN), яка обробляє послідовні дані і зберігає інформацію про те, що вона обробляє, щоб розпізнати особливу подію, наприклад, потенційно шахрайську транзакцію, і позначити її для втручання людини [2].

Для боротьби з дезінформацією необхідно використовувати правдиві джерела інформації. Також можуть використовуватися системи для виявлення фальшивих зображень та відео, зокрема, засоби глибокого навчання, що навчаються на великих масивах даних.

Розвиток медіаграмотності серед людей є важливим аспектом боротьби з дезінформацією. Важливо, щоб люди вміли критично ставитися до джерел інформації, розпізнавати можливу маніпуляцію, що може бути згенерована штучним інтелектом та перевіряти факти в достовірних джерелах [3].

Для ефективної протидії дезінформації необхідна співпраця між технологічними компаніями, міжнародними організаціями та між державними структурами. Це дозволить розробити універсальні дії для виявлення та

боротьби з дезінформацією яку було створено за допомогою штучного інтелекту.

Існує багато інтелектуальних платформ, які за допомогою штучного інтелекту можуть автоматично аналізувати контент, та зменшити обсяг неправдивої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дезінформування. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: <https://surl.li/ghfbxi> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Що таке глибоке навчання? Все, що вам потрібно знати. *Cybercalm* : веб-сайт. URL: <https://surl.li/myzovm> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Медіаграмотність. Мукачівський державний університет. Наукова бібліотека : веб-сайт. URL: <https://surl.li/smkvqj> (дата звернення: 07.04.2025).

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я Чевельча М.Є. (гр. ПФ-239), Астапова-Вязьміна О.І., к.філос.н., доц.

У доповіді розглянутий вплив соціальних мереж на психічне здоров'я людини. У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною повсякденного життя мільйонів людей. Вони відкривають безмежні можливості для спілкування, обміну інформацією, самовираження та створення нових соціальних зв'язків. Проте, разом із позитивними аспектами, дедалі частіше порушується питання про їхній вплив на психічне здоров'я людини. Вчені та психологи звертають увагу на такі явища, як залежність від соцмереж, порівняння з іншими, зниження самооцінки, тривожність та депресивні стани. Актуальність цієї теми зумовлена тим, що значна частина користувачів — це підлітки та молодь, які перебувають на етапі формування особистості й особливо вразливі до зовнішніх впливів. Залежність від соціальних мереж призводить до того, що людина більшість часу проводить в мережі, нехтуючи реальними контактами з родиною і друзями, відвідуваннями різноманітних заходів, подекуди сном. Науковці із університету Глазго показали, що надмірне захоплення соцмережами (понад 5 годин на добу) може призвести до затримки сну, депресії, часом втрати пам'яті. Соціальні мережі дозволяють підтримувати зв'язок із близькими незалежно від відстані, знаходити однодумців, отримувати емоційну підтримку, а також розкривати власний творчий потенціал. Особливо важливою є роль соціальних мереж для молоді, яка шукає своє місце у світі й потребує визнання та підтримки. Разом з тим, надмірне захоплення цифровим середовищем має і зворотний бік. Часте порівняння себе з ідеалізованими образами інших користувачів призводить до появи почуття меншовартості, зниження самооцінки та психологічного дискомфорту. Залежність від соціальних мереж, страх пропустити щось важливе, постійна потреба бути «в курсі» подій можуть викликати тривожні стани та сприяти формуванню синдрому емоційного вигорання. Дослідження

також вказують на прямий зв'язок між активним використанням соціальних мереж і відчуттям самотності. Віддалення від реального соціального середовища послаблює емоційні зв'язки та знижує здатність до живого спілкування. Особливо небезпечним явищем є кіберзалякування, яке залишає глибокі психологічні наслідки, зокрема у підлітків. Усе це засвідчує необхідність уважного та усвідомленого ставлення до використання соціальних мереж. Психологічне здоров'я вимагає балансу між віртуальним і реальним спілкуванням, а також формування критичного мислення в оцінці інформації та поведінки в цифровому просторі. Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що соціальні мережі є потужним інструментом комунікації та самовираження, який при правильному використанні здатен збагачувати особисте й соціальне життя людини. Водночас вони становлять потенційну загрозу для психічного здоров'я, особливо у випадках надмірного чи неконтрольованого використання. Ризики тривожності, депресії, зниження самооцінки та соціальної ізоляції потребують особливої уваги як з боку користувачів, так і з боку фахівців у галузі психології, освіти та охорони здоров'я. Важливо не лише інформувати суспільство про ці загрози, а й формувати культуру безпечного цифрового спілкування, де пріоритетом є емоційне благополуччя кожної людини.

Секція «Історія та правознавство»

ЖИТТЯ ТА ПОБУТ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Вихристенко В.С. (*зр. І-45*), Ілляшенко Ю.Ю., *к.і.н., доц.*

Стародавній Рим пройшов складний і тривалий шлях від невеликого селища до величної столиці імперії, що залишила глибокий слід в історії людства. Дана наукова розвідка розкриває ключові аспекти життя та побуту римлян, маючи на меті дослідити, як соціальна ієрархія та культурні цінності визначали повсякденне життя мешканців одного з найвпливовіших міст давнього світу.

На ранніх етапах свого існування Рим був звичайним сільським поселенням з простими хатами та брудними, вузькими вулицями. Основне заняття населення – землеробство й скотарство. Однак із початком завойовницьких війн римляни почали переймати досвід містобудування в підкорених народів, що поступово перетворило Рим на грандіозну імперську столицю. Життя у місті характеризувалося контрастністю. Яскравою ілюстрацією соціальної диференціації було житло римлян. Бідняки (плебеї) мешкали в інсулах – багатоповерхових будинках із крамницями та майстернями на перших поверхах і дешевими кімнатками нагорі, часто без водопостачання та вентиляції. Незважаючи на жахливі побутові умови, плебеїв приваблював Рим через наявність роботи, безкоштовного хліба та видовищ. Заможні громадяни (патриції, вершники) жили в прикрашених мозаїками домусах – великих міських будинках з атріями, перистілями, садами. Багаті люди часто володіли й заміськими віллами, наповненими елементами розкоші – басейнами, штучними пагорбами, фонтанами та скульптурами. Римляни першими застосували систему центрального опалення. Для міста велике значення мали громадські споруди – храми, лазні, портики. На головній площі Риму – форумі – вирувало політичне й суспільне життя, обговорювалися новини й укладалися угоди.

Римське суспільство було суворо ієрархічним. Основою соціальної диференціації став поділ людей на вільних та невільних. До вільних громадян належали патриції (нащадки знатних родів), вершники (заможні землевласники, що часто займалися торгівлею), плебеї (вільні, але незаможні громадяни) та вільновідпущеники (раби, яким дарували волю). Раби не мали жодних прав і вважалися власністю своїх господарів, хоча іноді могли

викупити свободу. Соціальний статус визначався не лише походженням, а й багатством, посадою, освітою, способом життя. Поведінка, манери, зовнішність і навіть якість одягу свідчили про становище людини. Усі римляни прагнули підвищити свій соціальний статус – через службу в армії, здобуття освіти або вдалі шлюби. Знатні родини мали вплив на політику, керували містами та провінціями. У публічному житті римляни часто об'єднувалися на основі клієнтських зв'язків – бідніші шукали покровителя серед багатих, а ті, своєю чергою, надавали покровительство та підтримку під час голосування на коміціях.

Римляни носили одяг, що вказував на їхнє місце у соціумі. Вільні громадяни вдягалися у тоги – довгі вовняні полотна, драпіровані особливим чином. Тога була символом громадянства, освіченості та культури. Претенденти на певні посади вдягали білу тогу (кандиду). Вбранням селян були прості туніки, які в жіночому костюмі доповнювалися довгими спідницями. Взуття також мало значення – червоне свідчило про високий статус, воїни носили міцні чоботи (каліги), жінки – взуття на платформах.

Римляни цінували видовища: гладіаторські бої, театри, кінні перегони. Найвідоміше місце для розваг – Колізей. Особливою популярністю користувалися терми – громадські лазні з басейнами, садами, залами для бесід, бібліотеками. Вони слугували для дозвілля й спілкування. Імператори будували лазні для народу, зокрема відомі терми Каракалли.

У Стародавньому Римі високо цінувалася освіта, особливо серед заможних родин. Навчання починалося приблизно з 7 років. Фінансово забезпечені сім'ї наймали домашніх учителів – найчастіше це були греки, що добре знали мови, філософію, риторику. Бідні діти навчалися у приватних або напівофіційних школах. Навчання велося латинською мовою і часто – на відкритому повітрі або в приміщеннях крамниць. Основні предмети – читання, письмо, рахування, згодом – література, право, історія, грецька мова. Велика увага приділялася ораторському мистецтву – майбутніх політиків і адвокатів вчили правильно говорити, переконувати, складати промови. На вищому етапі освіти – у школах риторів – учні готували публічні виступи на теми з історії, моралі, міфології. Дівчата здебільшого навчалися вдома, їх готували до ведення господарства. У селянських школах дітей, крім основ грамоти та арифметики, навчали ремесел. Попри загальну любов до дітей, римляни практикували жорстку систему відбору – новонароджених із вадами могли позбавити життя. Освіта давала шанс зробити кар'єру чиновника, адвоката, воєначальника чи оратора.

Важливою складовою побуту є харчування, у римлян воно також залежало від статків. Бідні харчувалися просто: варена пшениця або ячмінь, каша (пульс), хліб, сир, овочі, боби, маслини, фрукти. Їжа була ситною, але одноманітною. Небагаті римляни майже не споживали м'яса – лише у свята або за рахунок роздач, організованих владою. Заможні ж влаштовували вишукані бенкети, що включали кілька страв: закуски (яйця, устриці, овочі),

головні страви (м'ясо диких звірів, риба, морепродукти, приправлені спеціями), десерти (сир, солодоші з медом, фрукти). Їли тричі на день: ранковий сніданок (*ientaculum*), легкий обід (*prandium*) і головний прийом їжі ввечері (*cena*). Увечері могли подавати до столу навіть 7-9 змін страв. Вино пили всі, але зазвичай розбавлене водою. Римляни їли лежачи – на лавах, спираючись на лікоть, особливо під час бенкетів. Їжу подавали слуги, а страви прикрашалися розкішно – іноді навіть золотою пудрою або квітами.

Таким чином, можемо констатувати, що життя та побут у Стародавньому Римі – це складне і багатогранне явище, що тісно перепліталось із особливостями соціальної структури, політичними амбіціями та культурними цінностями. Еволюція Риму знайшла своє відображення в розвитку його міської інфраструктури, житла та способу життя громадян, що цілісно сформувало самобутню цивілізацію, чий вплив на арені світової історії складно переоцінити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бачунов О.В. Передумови формування житла прибуткового типу. Римська інсула. *Містобудування та територіальне планування* : наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури, Спілка урбаністів України. Київ, 2012. Вип. 44. С. 37-44. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2012_44_8 (дата звернення: 15.04.2025 р.).
2. Гнатюк Ю. Побут давніх римлян. URL : <https://dovidka.biz.ua/pobut-davnikh-rymlian/> (дата звернення: 17.04.2025 р.).
3. Шевнюк О.Л. Костюм Давнього Риму. *Історія костюма : навч. посіб.*; М-во освіти і науки України. Київ, 2008. С. 67-75.

ІСТОРИКО-АРХЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЗАНТІЙСЬКОГО ВПЛИВУ НА УКРАЇНУ-РУСЬ

Якубовська Д.А. (зр. І-45), Ілляшенко Ю.Ю., к.і.н., доц.

Україна-Русь та Візантія мали тісні контакти, які охоплювали політичну, економічну, культурну та релігійну сфери. Особливе значення для історичного аналізу цих зв'язків мають археологічні джерела, які дозволяють об'єктивно оцінити масштаби впливу Візантії на розвиток Русі. Дана наукова розвідка присвячена історико-археологічному аналізу візантійського впливу на Київську державу, в основу якого покладено вивчення матеріальних свідчень, що збереглися до наших днів.

Перші дипломатичні контакти між Україною-Руссю та Візантією зафіксовані в літописах ще в IX ст. Відомі походи русинів на Константинополь у 860, 907, 941 та 944 рр. завершувалися укладенням угод, які відкривали руським купцям доступ до візантійських ринків. Торгівля – це надзвичайно вагомий аспект взаємодії Русі та Візантійської імперії. На територіях, що входили до складу Київської держави, знаходять значну кількість візантійських монет, зокрема золотих солідів та срібних міліарисіїв IX-XI ст,

що використовувалися як платіжний засіб. Монетні скарби є одним із найважливіших археологічних свідчень торгівлі та дипломатичних зв'язків України-Руси з Константинополем. Руські князі, починаючи з Володимира Великого, карбували власні срібники, використовуючи зразки візантійських монет, що свідчить про сприйняття візантійської нумізматичної системи. В ході археологічних розкопок візантійські монети були знайдені в Києві, Чернігові, Переяславі, Вишгороді та інших містах, що підтверджує широке поширення візантійських грошових знаків на теренах Русі. Окрім монет, археологи виявили візантійську кераміку, вироби зі скла, дорогоцінні тканини, що свідчить про широкомасштабний обмін товарами. Особливо цінними були поставки предметів розкоші, які символізували високий статус руської еліти.

Археологічні свідчення підтверджують політичну інтеграцію України-Руси у візантійський світ. Наприклад, знайдені в Києві візантійські свинцеві печатки засвідчують дипломатичне листування між Київськими князями та імператорами Візантії. Кульмінацією політичного зближення стало хрещення Київської держави за Володимира Великого у 988 р. Це не лише закріпило християнство як державну релігію, а й сприяло поширенню візантійських адміністративних і культурних моделей. Релігія перетворилася на ключовий канал візантійського впливу. Разом із християнством Русь отримала писемність на основі кирилиці, яка, ймовірно, була створена учнями Кирила і Мефодія під впливом грецького алфавіту.

Архітектурні споруди Київської держави, зведені після прийняття християнства, демонструють сильний візантійський вплив у конструктивних і декоративних рішеннях. Перший кам'яний храм України-Руси – Десятинна церква (кін. X ст.) – зведений за правління князя Володимира, демонструє стилістичний вплив Константинополя. Її будівництво здійснювали візантійські майстри, що пояснює подібність до церков Константинополя. Використання хрестово-купольної системи та фрескового розпису вказує на наслідування візантійських архітектурних традицій, що простежуються в архітектурі тогочасних сакральних споруд. Так, Софія Київська, побудована в XI ст., має виразний візантійський стиль. Храм містить виконані візантійськими майстрами фрески та мозаїки, серед яких знаменита Оранта. Церкви XI ст. демонструють характерну для Візантії техніку мурування «опус мікстум» (поєднання цегли та каменю).

Прийняття християнства сприяло проникненню до обширів Київської держави не лише візантійських релігійних традицій, а й культових предметів, що підтверджується археологічними знахідками, такими як іконки та хрестинколпіони. Числені іконки, що були виготовлені у Візантії або за її зразками, мали характерний стиль письма, подібний до візантійських канонів. Хрестинколпіони – це своєрідні медальйони, які містили частки мощей святих, багато з них мають грецькі написи, що свідчить про їх візантійське походження.

Отже, Візантійська імперія мала значний вплив на культуру та економіку України-Руси, що підтверджується численними археологічними знахідками. Ці артефакти є беззаперечним доказом активних контактів між двома могутніми державами середньовічного світу та демонструють запозичення в архітектурі, релігії, побуті й ремеслах. Подальші археологічні дослідження можуть відкрити нові аспекти цих взаємин, що є важливим для історичної науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балух В.О. Візантиністика: Курс лекцій. Чернівці: Книги – XXI, 2006. 606 с.
2. Власто А.П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства / З англ. пер. Р. Ткачук та Ю. Терех. К.: Юніверс, 2004. 496 с.
3. Івакін Г.Ю., Пуцко Г.Ю. Пам'ятки пластичного мистецтва з розкопок Верхнього Києва 1998-2001 рр. *Археологія*. 2005. № 4. С. 94-107.
4. Повернення в Царгород / За загальною редакцією Л. Івшиної. Видання перше. К.: ТОВ «Українська прес-група», 2015. 496 с.
5. Попельницька О.О. Металеві хрести із зібрання Б.І. Ханенка. *Тематичний збірник наукових праць Національного музею історії України*. Київ, 2011. С. 179-194.

ЕВОЛЮЦІЯ ЗБРОЇ В КАМ'ЯНОМУ ВІЦІ: ВІД ПРОСТИХ ЗНАРЯДЬ ДО СКЛАДНИХ КОМПЛЕКСІВ

Димніч С.О. (зр. І-45), Ілляшенко Ю.Ю., к.і.н., доц.

Еволюція зброї в кам'яному віці є ключовим показником прогресу первісного людства як у соціальному, так і в технологічному вимірах. На зорі історії зброя й знаряддя праці мали спільне походження, через те що первісні люди використовували однакові інструменти для полювання і захисту від ворогів або хижих тварин. Першими кам'яними знаряддями були уламки кременю або грубо оброблені гальки. Ці примітивні інструменти, хоча й мали обмежений функціонал, заклали основу для подальшого розвитку більш складних та прогресивних технологій.

З часом первісний соціум потребував усе ефективніших засобів для полювання й самозахисту за умов життя в середовищі дикої природи та потенційних загроз з боку інших людських колективів, що, як правило, вбачали у представниках свого ж біологічного виду конкурентів чи навіть ворогів. Саме ці чинники стимулювали винайдення нових видів зброї.

Поступово зброя кам'яного віку нарощує свої функціональні спроможності та ефективність. Так, наприклад, ручні рубила перетворилися на універсальний інструмент, придатний для обробки туш тварин, розчищення шляху в лісових хащах чи навіть для використання у ближньому бою, щоправда, все ще в якості досить примітивної зброї. До цього переліку можна додати й скребки, які, хоч і не були зброєю в прямому сенсі, але використовувалися при обробці шкур тварин, які надалі слугували в якості

захисного одягу, що надавало людям більше шансів у боротьбі за існування.

За часів палеоліту зброя виконувала практичну роль: завдяки полюванню первісний людський колектив забезпечував себе їжею. Справжнім технологічним проривом став винахід списа з кам'яним наконечником, кардинально змінивши стратегії полювання. Надалі в зброярському арсеналі почали з'являтися пращі, що дозволяли метати камені з більшою силою та влучністю на дальшу відстань, а також гарпуни, які стали незамінним інструментом для рибальства. Поступове вдосконалення зброї є ознакою еволюціонування й самої людини, адже завдяки спостережливості та вмінню використовувати властивості різноманітних природних матеріалів вона навчилася досягати якісно нового рівня у виготовленні знарядь, необхідних для фізичного виживання.

Мезоліт і неоліт стали наступною сходинкою поступу у виготовленні зброї, що відображало як технологічний прогрес, так і зміни в соціальній організації та світогляді людини. В цей час розпочалося використання лука зі стрілами. Їх винайдення стало революційним кроком, забезпечивши значну перевагу в полюванні та військових конфліктах, завдячуючи дальності та точності ураження цілі. Тоді ж змінюється методика виготовлення знарядь: на заміну грубому оббиванню прийшла техніка шліфування та свердління. Зброя перетворюється із засобу для виживання, й на ритуальний предмет. Археологічні знахідки свідчать, що деякі зразки зброї виготовлялися з особливою ретельністю, прикрашалися та, ймовірно, використовувалися в обрядах або в якості символів влади і статусу. Комплексність збройного арсеналу мезолітичного та неолітичного часів засвідчує появу спеціалізації в суспільстві, де окремі люди або цілі групи могли займатися виготовленням зброї чи її використанням у військових цілях. Зростання популяції та боротьба за ресурси спричинили збільшення ризиків воєнних загроз, що, в свою чергу, стимулювало подальше вдосконалення зброї та ускладнення соціальних структур.

Отже, еволюція зброї часів кам'яної доби є не тільки процесом технологічного вдосконалення, а й свідченням глибоких змін у соціальному, духовному й господарському житті людей того часу. Саме шлях від звичайного необробленого каменя до складних комплексів зброї, таких як лук та стріли, є демонстрацією можливостей людства навчатися, адаптуватися, розвиватися й вдосконалити світ навколо себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романько .І. Воєнна історія України. Навчальний посібник. Частина перша : Воєнна історія України первісної епохи – XIX століття Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. 372 с.
2. Клочко В.І. Озброєння та військова справа давнього населення України (5000-900 рр. до Р.Х.). Київ: АртЕк, 2006. 337 с.
3. Найдавніші воїни на території України. URL : <https://www.ucrainerma.org/antichnist/najdavnish-i-vojiny.html> (дата звернення: 15.04.2025 р.).

4. Нужний Д. Дистанційна зброя і свідчення про збройні сутички за кам'яного віку. *Військово-історичний альманах*. 2001. № 1 (2). С. 82-103. URL : https://shron2.chtyvo.org.ua/Viiskovo-istorychnyi_almanakh/Chyslo_01_02.pdf?

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ РАБСТВА В АНТИЧНОМУ СВІТІ

Яковенко В.В. (*зр. І-45*), **Ілляшенко Ю.Ю.**, *к.і.н., доц.*

У Давній Греції та Римі рабство було основою суспільного і господарського устрою. Воно глибоко впливало на економічні відносини, культурне життя та моральні принципи того часу. Примітно, що в праці Платона «Держава» ще не простежується чіткого розуміння раба як економічного інструмента. Філософ вбачав причину рабства переважно у військовому полоні, коли «варварів» перетворювали на рабів.

Із розвитком економічної системи становище рабів поступово лібералізувалося. Послуги, які раніше вважалися суто рабською справою, почали виконувати на основі договорів найму (*locatio-conductio operārum*). За традицією, отримання плати за таку роботу вважалося принизливим для вільної людини. Згодом, із визнанням інтелектуальної праці рабів (як-то лікарів, учителів чи філософів), з'явився новий тип домовленостей – *honogarium*, який передбачав грошову винагороду за послуги.

Також рабам дозволялося мати сім'ю й особисте майно (*peculium*), яке передавалося їм у користування главою родини (*pater familias*). Хоча це майно юридично залишалося власністю рабовласника і не могло бути продане чи передане у спадок, раби мали змогу користуватися прибутком від нього. Це часто служило мотивацією до старанної праці, адже відкривало шанс на самовикуп.

Ставлення рабів до господарів було подвійним. Назовні – слухняність, демонстрація покори, лестощі. Внутрішньо – приховане невдоволення, образа, злість і спротив, які через страх раби не могли демонструвати відкрито. Іноді це проявлялося у дрібному псуванні майна або саботажі, а іноді й у масових повстаннях. Отже, зовнішня покірність часто приховувала глибоку внутрішню ворожість і прагнення до свободи.

Історичних джерел, які детально описують мораль рабів та їхні взаємини з господарями, збереглося небагато. Водночас раб також мав певний правовий статус: образа на його адресу визнавалася *iniuria* – приниженням, яке мало юридичні наслідки. Якщо раб звертався до імператора зі скаргою на жорстоке поводження, його могли не повертати господареві. Одним із гуманних правових принципів був *favor libertatis* – прагнення сприяти свободі. Наприклад, дитина рабині вважалася вільнонародженою, якщо мати бодай на нетривалий період між зачаттям і народженням здобувала волю. Заборони на

допомогу рабам у в здобутті свободи були скасовані – кожен мав право сприяти визволенню інших.

Рабство не може бути морально виправданим, незалежно від епохи чи ідеології. Навіть у ті часи, коли його сприймали як норму, знаходилися люди – як філософи, так і звичайні громадяни – які засуджували це явище. Сам факт, що рабство стало повсякденним елементом життя, свідчить не про його прийнятність, а про глибоку кризу гуманістичних цінностей. Воно виховувало зверхність, нетерпимість і сприяло формуванню системної нерівності, витоки якої досі даються взнаки.

З економічної точки зору рабство дійсно було вигідним – принаймні для тих, хто ним користувався. Дешева й часто безоплатна праця рабів стала основою для розвитку інфраструктури, розширення колоній, обробки земель і видобутку ресурсів. У деяких імперіях ця система забезпечувала цілу економіку.

Втім, така вигода була ілюзорною та короткочасною. Залежність від рабської сили стримувала технічний прогрес: господарям не було потреби розвивати інновації чи підвищувати продуктивність. Як наслідок, суспільства, що тривалий час базували свій добробут на рабстві, з часом почали занепадати, поступаючись місцем більш гнучким і прогресивним державам.

Скасування рабства стало епохальною подією, що означала не лише особисту свободу, а й необхідність перебудови економічних відносин. З'явилася потреба в оплачуваній праці, у розвитку нових моделей господарювання, в інноваціях. Попри труднощі перехідного періоду, саме ці зміни стали основою для подальшого соціального та економічного зростання, та формування сучасного світу.

У підсумку, рабство – це яскравий приклад конфлікту між матеріальною вигодою та моральними засадами. Воно приносило прибутки у короткостроковій перспективі, але залишило глибокі травми в історії людства. Його наслідки ми бачимо й сьогодні – у вигляді дискримінації, нерівного доступу до ресурсів, упередженого ставлення до меншин. Рабство закріпило у свідомості мільйонів людей ідею про «вищих» і «нижчих», про нібито природну суспільну ієрархію. І хоча сам інститут рабства давно зник, його вплив і досі відчувається у багатьох сферах суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дручек О.В., Волуйко О.М., Вовк В.М., Посмітна В.В., Коба М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ 2024. 186 с.
2. Особливості східного рабства. Студентська бібліотека. URL: <https://buklib.net/books/22768/> (останнє звернення: 04.04.2025 р.)
3. Шаркова І. М. Принцип гуманізму та інститут рабства у Стародавньому Римі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: Серія: Право / гол. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Гельветика, 2013. Вип. 21. Т 1. Ч.2. С. 302-304.

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: АНАЛІЗ
ПОРУШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ
Петренко А.М. (зр. ПР-26), Кузнецова Л.В., к.ю.н., доц.

Гібридна війна- це воєнна стратегія, яка спрямована на маскування ролі агресора в конфлікті і включає спонсорування заколотів, воєнні дії «під чужим прапором» (і широкий спектр невоєнних засобів впливу на противника (економічні, інформаційно-психологічні, кібервійськові тощо).

«Гібридність» виявляється у комбінації нетрадиційних (інформаційні та економічні дії) та традиційних (використання збройної сили) методів війни. Гібридна війна потрапляє до «сірої зони» міжнародного права, де важко встановити, кваліфікувати і регулювати за звичайними правилами (законами і звичаями війни)[1].

Поняття «гібридної» війни охоплює організаційний аспект і застосування засобів. Ці конфлікти можуть мати ієрархічну політичну структуру, поєднуючи її з децентралізованими елементами або мережевими тактичними підрозділами. Щодо засобів опору, вони також виявляються гібридними як за своєю формою, так і за застосуванням. В таких конфліктах, за словами Гоффмана, майбутні противники володіють сучасним військовим потенціалом, що включає шифрувальні командні системи, портативні ракетні установки та інші сучасні смертоносні засоби, а також надають підтримку повстанським рухам, які використовують засідки, саморобні вибухові пристрої, насильство та вбивства. Це можуть бути держави, які поєднують високотехнологічне обладнання, наприклад, протисупутникову зброю, з тероризмом і кібервійнами, спрямованими проти фінансових організацій. У гібридній війні, крім регулярних військ, з'являються безліч нових акторів – іррегулярні повстанські формування, кримінальні банди, міжнародні терористичні мережі, приватні військові компанії та легіони іноземних найманців, підрозділи спецслужб різних країн світу, а також військові контингенти міжнародних організацій [1].

Воєнні злочини – це грубі порушення міжнародного гуманітарного права, які включають умисні вбивства цивільних осіб, катування, депортації, руйнування цивільних об'єктів та інші дії, спрямовані на підрив основних норм ведення збройних конфліктів. Вони визначені в Римському статуті Міжнародного кримінального суду (1998) та Женевських конвенціях (1949) [2].

Воєнні злочини в гібридній війні виконують декілька функцій:

- 1) підрив морального духу населення та військових сил противника
- 2) посилення політичної та соціальної нестабільності
- 3) легітимізація агресії через пропаганду та дезінформацію
- 4) використання жорстоких дій як методу психологічного тиску на міжнародне співтовариство [3].

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну (24 лютого 2022 року) зафіксовано численні воєнні злочини, які стали частиною стратегії гібридної війни:

- 1) цілеспрямовані атаки на цивільне населення (обстріли житлових будинків, лікарень, шкіл - Буча, Ірпінь, Маріуполь)
- 2) тортури, масові вбивства та примусова депортація (Бучанська різанина, викрадення дітей в РФ)
- 3) застосування забороненої зброї (касетні бомби, фосфорні боєприпаси)
- 4) знищення об'єктів культурної спадщини та об'єктів критичної інфраструктури

Дії Російської Федерації суперечать основним міжнародним документам:

- 1) Женевські конвенції (1949) – захист цивільного населення під час війни.
- 2) Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998) – визначає відповідальність за воєнні злочини та злочини проти людяності.
- 3) Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду (1948) – забороняє етнічні чистки та депортації [4].

Реакцією на російське вторгнення в Україну 2022 року стало засудження з боку переважної більшості світових лідерів, причому деякі засудили особисто президента Росії за санкціонування воєнних дій. Деякі лідери держав схвалили вторгнення, а деякі побачили в ньому наслідок провокації НАТО.

Міжнародний кримінальний суд – Головний прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Ахмад Хан оприлюднив заяву, в якій попереджає, що «будь-яка особа, яка вчиняє такі злочини, у тому числі шляхом наказу, підбурювання чи сприяння іншим чином до вчинення цих злочинів, може бути притягнута до відповідальності у Суді з повною повагою до принципу взаємодоповнюваності. Необхідно, щоб усі сторони конфлікту поважали свої зобов'язання за міжнародним гуманітарним правом» [5].

Воєнні злочини стали інструментом гібридної війни, спрямованим на підірив суверенітету України, залякування її громадян та створення нестабільності. РФ цілеспрямовано використовує терор цивільного населення, порушуючи міжнародне право та основні гуманітарні принципи. Міжнародна спільнота повинна посилити санкційний тиск, забезпечити справедливе розслідування та притягнення винних до відповідальності. Створення спеціального трибуналу щодо агресії РФ в Україні може стати важливим кроком у відновленні справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Електронний ресурс. URL: <https://censs.org/concept-of-hybrid-warfare-and-its-components/>
- 2.Женевські конвенції (1949). URL: <https://ihl-databases.icrc.org/>
- 3.Human Rights Watch. Доповіді про воєнні злочини в Україні. URL: <https://www.hrw.org/>
- 4.Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду (1948). URL: <https://www.un.org/>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єременко А.В., Кравченко А.І. (гр. ПР-46), Юрко С.С., к.ю.н., доц.

Згідно з Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року, затвердженим Законом України № 2102-ІХ того ж дня, на основі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України та відповідно до статті 106 Конституції України і Закону «Про правовий режим воєнного стану», у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, в країні введено воєнний стан.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Зміна територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану є важливою частиною для забезпечення функціонування правосуддя в Україні. Суди, які створені згідно з Конституцією України, на територіях, яких введено воєнний стан, продовжують здійснювати правосуддя. Щоб не були порушені права учасників процесу та принципи справедливості, заборонено скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства. Якщо суд не може здійснювати правосуддя, на певній території, через воєнні дії, то територіальна підсудність справ може бути змінена, а суди можуть бути переміщені за іншим місцезнаходженням. Такі заходи дозволяють забезпечити громадянам доступ до судової діяльності держави. Це рішення ухвалюється на засадах чинного законодавства і є реакцією на унеможливлення здійснення правосуддя в окремих регіонах. Відповідно до Конституції неможливе створення спеціальних або надзвичайних судів. Заборона створення надзвичайних судів дає змогу, судовій системі залишатися функціональною та доступною для кожного громадянина.

З метою забезпечення здоров'я та безпеки відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів швидко здійснюються рішення про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом. Справи, які не є невідкладними, розглядатимуться лише за наявності письмової згоди на це обох сторін

судового провадження. Не можуть бути відкладеними судові засідання, на яких має розглядатися питання про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. З метою забезпечення безпеки учасників судових процесів і відвідувачів судів припиняється проведення особистого прийому громадян керівництвом суду й обмежується допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань. Якщо суд не припинив здійснювати судочинство, учасники судових процесів мають можливість подати заяву про відкладення розгляду справ у зв'язку з воєнними діями та/або про розгляд справ у режимі відеоконференції за допомогою будь-яких технічних засобів, зокрема власних.

Вчинення злочину з використанням умов воєнного стану згідно з ст. 67 КК України є обставиною, яка обтяжує покарання. Це означає, що винна особа з метою полегшення вчинення кримінального правопорушення використовує найбільш несприятливий для суспільства час, тяжкі обставини та умови, в яких опинилося суспільство, що свідчить про підвищений ступінь суспільної небезпеки злочинів, які вчиняються в умовах воєнного стану. Саме тому покарання для осіб, визнаних винними у вчиненні кримінальних правопорушень в період воєнного стану, суд буде призначати з урахуванням цієї обтяжувальної обставини, тобто вид і розмір призначеного покарання буде наближеним до максимальної межі, передбаченої КК України.

В умовах воєнного стану забезпечення правосуддя та дотримання конституційних принципів правової системи є особливо важливим завданням держави. Не дивлячись на складну ситуацію, судова система продовжує функціонувати, що забезпечує громадянам доступ до правосуддя. Одним із головних аспектів є можливість зміни територіальної підсудності у разі неможливості роботи суду через війну, що дозволяє уникнути правової кризи та забезпечити розгляд справ відповідно до закону. Також слід зазначити вплив воєнного стану на судочинство, а саме запровадження обмежень для безпеки учасників процесу та можливість розгляду справ у режимі відеоконференції. Це свідчить про пристосування судової системи до умов війни. Зокрема, вчинення злочинів в умовах воєнного стану є умовою, що посилює покарання, оскільки такі дії несуть особливу загрозу для суспільства, використовуючи його тяжкий стан. Тому справедливості правосуддя потребує суворішого покарання для осіб, які вчиняють злочин під час воєнного стану.

Отже, навіть у складних умовах воєнного стану Україна залишається правовою державою, яка прагне забезпечити безпеку та захист прав громадян та гідне здійснення правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-viii>

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>.
4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

ЛИЦАРСЬКІ ТУРНІРИ: ПРАВИЛА, ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДОВИЩНІСТЬ

Шленчак Б.В. (зр. І-35), Худолей О.С., к.і.н., доц.

Лицарський турнір – це бойове змагання між лицарями, яке проводили в середньовічній Західній Європі. Вважається, що перші турніри почали організовувати у Франції в другій половині XI століття.

Лицарство як суспільне явище почало формуватись у VII–VIII століттях на території Франкської держави. Саме тоді в Європі поширюються стремена, які допомогли вершникам краще триматися в сідлі, звільнивши руки для бою. Це сприяло появі окремої верстви заможних землевласників, які могли дозволити собі дорогу зброю, обладунок і спеціально тренованого коня, здатного нести важко озброєного воїна. У порівнянні з піхотою, що мала луки, списи та сокири, такі вершники мали значно більшу бойову силу. Але тоді таких заможних людей було ще небагато.

Щоб збільшити їх кількість, у VIII столітті франкські королі почали надавати землі - як церковні, так і королівські - за службу чи вірність. Той, хто отримував понад 12 гуфів (а це приблизно 84-120 гектарів), мусив з'явитися на службу в повному спорядженні важкого вершника. Таких людей почали називати васалами.

Ще одну групу, з якої могли виходити лицарі, становили міністеріали - слуги при дворі феодала (сеньйора). З часом вони могли отримати у користування земельну ділянку - лен. Завдяки доходам з цієї землі, вони ставали спроможними купити дороге озброєння й увійти до лицарського стану. Привілеї, які сеньйор надавав своїм васалам, були настільки привабливими, що навіть багаті й незалежні люди добровільно погоджувалися стати міністеріалами.

Перші лицарські турніри виникли у Франції в другій половині XI століття і мали вигляд суворих військових змагань, головною метою яких була підготовка до справжніх боїв. Це були жорсткі сутички зі справжньою зброєю, що нерідко закінчувалися важкими пораненнями. Ранні турніри проходили без чітких правил — це були радше хаотичні битви між групами лицарів. Їх проводили на межах феодалських володінь або в будь-якому зручному місці, і брали участь у них переважно лицарі з навколишніх земель. Глядачів майже не було, адже ці бої призначалися виключно для самих воїнів. Зброю використовували бойову, і спочатку майже не було обмежень у її застосуванні. Лише з часом почали вводити правила, зокрема заборону на колючі удари мечем, щоб зменшити ризик серйозних травм.

Першу спробу впорядкувати лицарські турніри зробив француз Жофруа де Прейлі. Саме він уперше створив письмовий звіт правил, у якому описав, як мають проходити бої та супровідні церемонії. Цікаво й трагічно, що Жофруа загинув саме на тому турнірі, для якого написав свої правила, у 1066 році. Після цього випадку запровадження правил стало обов'язковим на турнірах. Згодом їх почали доповнювати й коригувати, але сама традиція дотримання чітких норм уже вкоренилася.

«Золота доба» лицарських турнірів розпочалася близько 1250 року і тривала протягом усього XIV століття. Проте велика хвиля турнірів наприкінці цього століття вже свідчила про занепад самого лицарства. Військова тактика почала змінюватися, і потреба в традиційних лицарях поступово зникала. Водночас і турніри втрачали своє початкове значення як бойові тренування. Вони дедалі більше перетворювалися на символічні вистави - витончені, урочисті, але вже далекі від справжнього бою.

Правила проведення турнірів формувалися поступово і мали свої особливості в кожній окремій державі. Наприклад, у Франції король Філіп Валуа запровадив багато законів, що стосувалися турнірів. Особливо цікавими є його постанови, які визначали, хто саме має право брати участь у змаганнях, а також перелік осіб, яких слід було виключати з числа учасників.

Провідна роль церкви в суспільному та культурному житті середньовічної Європи пояснює, чому вже перший пункт турнірного закону був присвячений захисту католицької віри. У ньому йшлося: якщо дворянин або лицар скаже чи зробить щось проти католицької віри, він одразу ж виключається з турніру. А якщо він, попри свій вчинок, все ж наполягатиме на участі, посилаючись на своє шляхетне походження, інші дворяни повинні публічно побити його й вигнати. Інші пункти турнірного закону продовжували ту ж саму ідею - захист честі та авторитету турніру, що проводився під заступництвом монарха. До участі допускалися лише особи шляхетного походження, які мали бездоганну репутацію, високу моральність, були вірні своєму правителю та суворо дотримувалися встановлених правил. Будь-які прояви пияцтва, грубі бійки чи порушення дисципліни могли стати підставою для негайного виключення з турніру. Турнір мав залишатися зразком благородства, а не місцем безладу чи шахрайства. Турнір не міг відбутися без згоди короля або дуже впливового вельможі - саме така особа мала право скликати лицарські змагання. Щоб провести турнір, будували спеціальну арену, для чого обирали простору й рівну місцевість, найчастіше поблизу міста.

За традицією, в ніч перед турніром лицар мав провести час у молитві - зазвичай у церкві, готуючи душу до майбутніх випробувань. А вже наступного ранку все починалося: шлях до арени відкривали герольди, які урочисто несли жезл миру. Герольди користувалися особливим статусом — їх вважали недоторканими.

Слідом за ними йшов головний герольд — герольд-майстер. Його супроводжували маршали, зброєносці та пажі. Коли всі гості та учасники займали свої місця, герольд-майстер урочисто проголошував промову, у якій оголошував правила турніру та встановлював порядок дій.

У процесі становлення лицарських турнірів поступово сформувалися чіткі правила. Одним із головних було обмеження щодо завдання ударів - заборонялося бити гострим кінцем зброї, особливо в обличчя. Бої, в яких учасники могли загинути, офіційно не дозволялися, адже турніри мали радше показовий, ніж смертельний характер.

Однак з часом з'явилася окрема форма поєдинку - виклик на смертельний бій. Такі сутички були винятком і частіше траплялися між лицарями, що представляли різні держави, і мали серйозні особисті або політичні підстави.

У турнірах проводилися різні види змагань. Найпрестижнішим вважався джостінг - поєдинок на списах верхи на конях, де головною метою було збити суперника з сідла. Окрім цього, відбувалися командні бої - мілі, а також поєдинки з фехтування та змагання у стрільбі з лука.

Спочатку в історії лицарських турнірів учасники користувалися звичайною бойовою зброєю - мечами та сокирами. Щоб забезпечити більшу безпеку учасників, поступово вводилися обмеження у використанні цієї зброї. Наприклад, було заборонено наносити колючі удари мечем, адже захищатися від рублячого удару значно легше, ніж від колючого. Хоча кинджал і входив до стандартного спорядження лицаря, його застосування на турнірах суворо заборонялося. Зате дозволялося використовувати сокири та списи.

Турніри з нетерпінням чекали не лише лицарі - велике захоплення вони викликали й у глядачів. Знатні особи та шляхетні дами готувалися до події заздалегідь, обираючи найкраще вбрання, аби показати себе, знайти вигідні союзи або навіть укласти шлюб. Міста, поблизу яких проходили турніри, у цей час оживали: зростала торгівля, розвивалося ремесло. Турніри також ставали осередками культурного життя - до них приїжджали мандрівні театри, поети, трубадури, що робило події справжнім святом мистецтва. Таким чином, турніри не лише відображали культурне життя епохи, а й активно сприяли його розвитку.

Отже, лицарські турніри стали невід'ємною частиною середньовічної культури Західної Європи, поєднуючи у собі військову підготовку, соціальний престиж та видовищність. Вони мали велике значення не лише як засіб тренування лицарів, а й як спосіб утвердження шляхетних ідеалів - честі, вірності та благородства. Турніри сприяли розвитку законодавства, культури й навіть економіки, об'єднуючи різні верстви населення навколо яскравих подій. З часом бойовий сенс турнірів поступився місцем театралізованим виступам, але їхній вплив на європейське суспільство залишився глибоким і тривалим. Саме через лицарські турніри ми можемо краще зрозуміти дух та цінності середньовічної доби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лицарські турніри та турнірне озброєння. *Львівський історичний клуб*. URL: <https://surl.li/xbxegy> (дата звернення: 08.04.2025).
2. Особливості проведення лицарського турніру в Середньовічній Європі XII – XIII ст. *Львівський історичний клуб*. URL: <https://surl.li/jumfmm> (дата звернення: 08.04.2025).
3. В. Шевченко. Лицарський турнір як соціокультурний феномен епохи середньовіччя. *Історія Херсонського державного університету*. м.Івано-Франківськ
4. Білик Я. Ігровий феномен в середньовічній культурі. *Вісник Харківського університету імені В.Н. Каразіна*. 2020. Вип. 62. С. 55 – 65.

**ЖІНОЧИЙ ОДЯГ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЄВРОПІ:
ОБМЕЖЕННЯ ТА СВОБОДИ
Кириленко Ж.В. (зр.І-35), Худолей О.С. к.і.н.,доц**

Жіночий одяг у середньовічній Європі був складною системою соціальних кодів та символів, що відображала структуру суспільства та його цінності. Одяг не лише захищав від погодних умов, але й чітко вказував на соціальний статус, професію та навіть сімейний стан жінки.

Суворі обмеження та правила регулювали зовнішній вигляд жінок різних верств населення. Середньовічні жінки носили одяг, що складався з декількох шарів. Основою був нижній одяг, такий як **туніка-каміза** або **котт**, який мав довгі вузькі рукави та був виготовлений з простих тканин, таких як льон чи вовна. Поверх нього вдягали **сюрко** або **блію**, які були більш вільними та могли мати широкі рукави або бути без рукавів. У пізньому середньовіччі з'явилися модні тенденції, які підкреслювали талію та груди жінок. Сукні стали більш приталеними, з'явилися вирізи, що підкреслювали груди.

Заможні дами носили вбрання з дорогих тканин, таких як шовк і оксамит, прикрашали його золотою вишивкою, коштовним камінням та хутром. Їхній одяг часто мав яскраві кольори та був оздоблений фестонами та дзвіночками. Це було не лише проявом особистої розкоші, але й політичною необхідністю, що підкреслювала статус і владу правлячого класу. Натомість простолюдинки користувалися домотканими тканинами з льону чи вовни, їхній одяг був переважно функціональним. У XV столітті городянки та селянки почали носити фартухи поверх коттів, які підперізували поясом і на якому висіли гаманці.

Церква також накладала суворі обмеження на жіночий одяг. Жінкам заборонялося носити чоловічий одяг та оголювати тіло. Вони мали носити скромний одяг, який закривав руки, ноги та шию. Головні убори були обов'язковими, оскільки вважалося, що непокрита голова може призвести до захворювань та спокус. Жінки носили хустки, які закривали плечі та голову, а заміжні жінки мали особливі головні убори, які відрізнялися від тих, що носили незаміжні. Поверх хусток жінки нерідко пов'язки, ободи, капелюхи,

діадеми або корони. Одяг був засобом комунікації, який миттєво передавав інформацію про статус, походження та роль жінки в суспільстві. Наприклад, кольори одягу могли вказувати на соціальний статус: знаті дозволялося носити яскраві кольори, тоді як простолюдини мали обмежуватися темними відтінками. Для всього жіночого одягу характерним було дедалі більше й більше звуження верхньої частини при розширенні нижньої, у зв'язку з чим він набував вигляду справжніх суцільно кроєних платтів з досить широкою, спадаючою зборками і складками спідницею. Усе жіноче вбрання мало високий шийний виріз без декольте і комірив. Особливістю того часу було те, що мантії знаті іноді підшивали яскравою підкладкою.

З часом з'явилися модні тенденції, які підкреслювали жіночу фігуру. Сукні стали більш приталеними, з'явилися вирізи, що підкреслювали груди. Жінки могли використовувати різноманітні аксесуари та прикраси, такі як пояси, брошки та намиста, які також відігравали важливу роль у вираженні соціального статусу та стилю. Проте ці модні віяння часто викликали критику з боку церкви та консервативних верств суспільства.

Одяг відрізнявся не лише за соціальним статусом, але й за професією жінки. Наприклад, ремісниця та селянки носили простіший та практичніший одяг, тоді як куртизанки та повії часто мали носити особливі знаки чи кольори, щоб відрізнитися від "порядних" жінок. У деяких містах їм заборонялося носити певні види прикрас чи тканин, які були зарезервовані для заміжніх жінок.

Єврейське населення також стикалося з дискримінацією в одязі. Їх часто змушували носити спеціальні знаки, такі як жовте кільце чи зірка, або особливі головні убори, щоб відрізнитися від християнського населення.

Окремої уваги заслуговує історія Жанни д'Арк, яка кинула виклик усталеним нормам, носячи чоловічий одяг. Вона робила це не лише з практичних міркувань - для зручності під час військових кампаній та для захисту від можливих нападів, але й як символ своєї особливої місії. Носіння чоловічого одягу дозволяло їй подолати обмеження, накладені на її стать, і брати участь у битвах нарівні з чоловіками. Проте саме це стало однією з головних причин її звинувачення в ересі та подальшої страти.

Варто зазначити, що одяг у середньовіччі був не лише відображенням соціальних норм, але й засобом їх підтримки. Сумптуарні закони, які регулювали, хто і що може носити, були спрямовані на збереження існуючого соціального порядку та запобігання "надмірній" розкоші серед нижчих верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Одяг середньовічної Європи. URL: https://fashionhistory.fitnyc.edu/category/15th-century/?utm_source=chatgpt.com
2. Історичний одяг зсередини. Довідник з жіночого одягу в Північній Європі. URL: https://chronocopia.se/books/historical-clothing-from-the-inside-out/womens-clothing-in-northern-europe-1360-1415/?utm_source=chatgpt.com

3. Françoise Piponnier & Perrine Mane. Dress in the Middle Ages. Yale University Press, 1997, 176p .

ПЛАКАТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРОПАГАНДИ У ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ

Майборода А. (зр. І-25), Яшан О. О., к. іст. н., доц.

Мистецтво завжди відігравало значну політичну роль. Твори талановитих художників, скульпторів та архітекторів використовувалися владною елітою як потужний інструмент для впливу на суспільну свідомість. Воно слугувало не лише для задоволення духовних потреб, але й як засіб контролю над людьми. Особливо яскраво пропагандистська функція мистецтва проявлялася в тоталітарних державах, таких як Радянський Союз та нацистська Німеччина.

Пропаганда – це вид комунікації, який має на меті вплинути на суспільну думку шляхом поширення фактів, доказів, чуток та іншої інформації. Її часто здійснюють через засоби масової інформації для формування бажаної суспільної думки. Важливу роль у пропагандистській діяльності відігравали політичні плакати та карикатури. Масштабні та складні завдання, поставлені перед учасниками світового збройного конфлікту, а також різноманітність соціальних груп, на які була спрямована пропаганда, вимагали від творців політичної графіки гнучкості та динамічності. Це сприяло розвитку різноманітних жанрів, композицій, стилів та змістів, розрахованих на конкретні соціальні, політичні чи етнічні групи. Також використовувалися спеціально підібрані візуальні та словесні засоби для передачі ідеологічних принципів та мобілізаційних повідомлень. Використовуючи стереотипи, символіку та асоціації, політичні плакати та карикатури у доступній формі передавали ідеологічні настанови різним категоріям учасників та свідків Другої світової війни, формуючи уявлення про події, світогляд та поведінку великих груп людей [2].

Під час окупації німецька влада використовувала пропаганду, щоб налаштувати українців проти більшовиків, переконуючи, що євреї та сталінський режим є причиною всіх бід та трагедій українського народу. Особливо поширеними були плакати з серії «Жиди – ваші вічні вороги», які масово розповсюджувалися у східних областях України. Наприклад, плакат із численними запитаннями та єдиною відповіддю: «Жиди!». На ньому розміщено два твердження: вгорі «Жид – це ваш відвічний ворог», внизу «Сталін та жиди – це банда злочинців!». Багато плакатів несли єдине повідомлення: «Жидам не місце серед вас!» [1].

Одним із перших пропагандистських зображень, поширених на окупованих територіях, був плакат «22 червня 1941 року почалося визволення з-під радянського терору». На ньому було зображено чотири фотографії, що показували, як місцеве населення зустрічає військових вермахту. На

передньому плані автор плаката намалював німецького солдата, який вітально простягає руку. Жест і постать солдата мали привертати увагу та нести агітаційний заклик. Особливу увагу приділили кольорам: німець, рамка фотографій, дата та заклик були виконані в зеленому кольорі, що символізував спокій та життя, і мав підсвідомо передавати ідею миру. На противагу цьому, розколоті серп і молот були зображені в червоному кольорі агресії. Пропагандисти Рейху наголошували на початку війни, представляючи її як «визвольну» проти «більшовицького режиму». Створюючи плакати та стінгазети, пропагандисти зверталися до історичних подій, колективізації та Голодомору, намагаючись пробудити в українців національну свідомість і показати, що Україна страждала під комуністичною владою. Особливу увагу приділяли козацькому минулому. Так, у квітні 1942 року, після того, як німецьке командування оголосило козаків «рівноправними союзниками» та створило центр формування козацьких частин, почали масово друкувати фотоплакати та стінгазети з зображеннями козаків на службі в німців [1].

Радянські пропагандистські плакати поширювалися в Україні двома способами: їх або надсилали з центру (Москви чи Ленінграда), або створювали та друкували безпосередньо на місцях. Широкого поширення радянська наочна пропаганда в Україні набула лише з 1943 року, коли почалося звільнення України від німецької окупації та активізувалася діяльність радянських пропагандистських органів. У період німецької окупації радянські пропагандистські плакати створювали та розповсюджували підпільники та партизани. Люди, які вміли малювати, брали участь у створенні наочної агітації, переважно карикатурного та сатиричного характеру. Наприклад, у Нікополі в березні 1942 року радянське підпілля випустило 30 плакатів-карикатур, що викривали суть «нового порядку» в Україні. Ці карикатури виходили під загальною назвою «Подарунок Гітлеру від робітників та селян України» [3].

Більшість радянських плакатів воєнного періоду несли ідею оборони та захисту. Образ ворога, створюваний у цих умовах, був тісно пов'язаний з реальністю, що дозволяло інтерпретувати та підкреслювати реальні факти з метою агітації. Радянські плакати використовували кілька типів «ворожого образу». У Росії (в Україні такі плакати були менш поширені) центральним мотивом цього образу була змія, яка в російській іконографії символізує нещастя, гріх та зло. Використання цього традиційного символу, що походить з релігійної та народно-міфологічної сфери, свідчить про відсутність специфічного германського візуального образу ворога на початковому етапі. Прикладами є плакати «Фашизм – ворог людства», «Смерть фашистській гадині!» та інші, надруковані в Москві або Ленінграді. У цих плакатах застосовувалися прийоми подвійної метафори: фашизм зображувався негативним образом змії, а «радянський» народ виступав у ролі танка, червоноармійця з багнетом, вершника, що явно переважає сили змії. Таким чином, результат битви не викликав жодних сумнівів [3].

Отже, образи ворога в німецькій та радянській плакатній пропаганді були побудовані на традиційних мотивах, і їх можна вважати результатом радикалізації цих мотивів. У німецькому плакаті присутність антиросійських та антиєврейських сюжетів мала переконати, що проти такого ворога (відповідно до логіки націонал-соціалістів) потрібно вести лише «тотальну війну». Рухаючись по замкнутому колу образів, цей плакат втратив будь-який зв'язок з реальністю, а отже, і здатність раціонально керувати візуальною структурою пропаганди. Радянський образ ворога, на відміну від німецького, розвивався з ходом війни. Починаючи з 1943 року в радянському плакаті все більшу роль відіграло очікування перемоги: відображення військових успіхів у пропагандистській картині війни скоріше протидіяло радикалізації образу ворога. Тож можна сказати, що радянський плакат головним чином приділяв увагу ідентифікації з боку переможця, німецький – робив ставку на ефект залякування та посилення агресивного фанатизму, тобто більшою мірою на антиідентифікацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маєвський О. «Єднайтесь для боротьби проти вашого смертельного ворога – більшовизму!». Плакатна графіка німецької окупаційної адміністрації на території України. URL: <https://surl.li/pezqft> (дата звернення 04.03.2025).
2. Юрій Лисий. Кольорові плакати періоду Другої світової війни у фондах Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка. URL: <https://surl.li/dckzvf> (дата звернення 03.04.2025).
3. Шалигіна Дарья. Плакатна пропаганда в Україні в період Другої світової війни. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*: Збірник наукових праць. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. Вип. 11. 296 с. URL: <https://salo.li/6b5c02d> (дата звернення 03.04.2025).

Секція «Прикладна лінгвістика»

ПИТАННЯ СУГЕСТІЇ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ Бондаренко А.В. (зр.ПЛ-31), Советна А.В., к.філол.н., доц.

У доповіді розглянуто поняття сугестії та особливості її використання в лінгвістиці. Мета дослідження – аналіз прямих повідомлень, за допомогою яких, здійснюється вплив на людей. Питання сугестії в лінгвістиці є доволі широким. Загалом сугестія – це тип прямого повідомлення, через який людина впливає на рішення, вірування, судження, думки та поведінку іншої людини чи групи людей, не звертаючись до раціональної аргументації та не використовуючи фізичного примусу [1].

Можна навести кілька десятків трактувань визначення мовного впливу, проте для кращого розуміння цього феномена буде ефективніше розглянути два основних курса, в межах яких дослідники розглядають поняття “мовленнєвий вплив”. Даний термін традиційно трактується в широкому і вузькому значеннях. У широкому значенні мовленнєвий вплив – це будь-яке повідомлення природною мовою в усній та/або письмовій формах, взяте в аспекті його цілеспрямованості. У вузькому сенсі, який найчастіше цікавить дослідників, під мовним впливом розуміють “використання особливостей пристрою і функціонування знакових систем, і перш за все природної мови, з метою побудови повідомлень, що володіють підвищеною здатністю впливу на свідомість і поведінку адресата або одержувачів повідомлення” [2]. Поняття мовленнєвого впливу почало оформлюватися у вітчизняній науці на початку 1970-х років задля потреб таких галузей, як ідеологічна пропаганда, проблеми психології мовлення та мовленнєвої взаємодії, педагогіка, психотерапія, судово-ораторське мистецтво; пізніше – масова комунікація, реклама, PR-технології [3]. Виявлено, що поява сугестивної лінгвістики є спробою зробити крок не лише до свідомого, а і до таємниць несвідомого. Вона часто використовується в різних сферах життя, зокрема було досліджено її використання в маркетингу, йозі та звичайному повсякденні. В результаті з’ясовано, що люди часто використовують певні фрази з метою навіювання відповідної думки або для маніпуляції реципієнтом, іноді навіть несвідомо.

Отже, сугестія – це важливий інструмент спілкування, який використовується в багатьох сферах нашого життя, а також у повсякденні. Ми маємо вміти правильно нею користуватися і бути обережним, розуміючи, що

інші також можуть це робити, але з негативними намірами, адже так чи інакше сугестія – це спосіб впливу, а отже, і маніпуляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сугестія. <https://umity.in.ua/concept/?id=1428> (Дата звернення 30.04.2025)
2. Аккурт В.Є. Теоретичні аспекти поняття сугестивності в лінгвістиці. 2019. <https://www.lingstud.od.ua/archive/2019/28/1.pdf> (Дата звернення 30.04.2025)
3. Мудраченко Т. Б. Сугестія як засіб мовленнєвого впливу, 2015. <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2015/n56/79.pdf> (Дата звернення 30.04.2025)
4. Сучасне втілення мовної сугестії. <https://studfile.net/preview/2299300/page/6/> (Дата звернення 30.04.2025)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ БІБЛЕЇЗМІВ

Щепетна В.І. (зр. ПЛ-41), Лещенко Г. В., д.філол.н., проф.

Біблеїзми, або *біблійні фразеологізми*, – це сталі вирази, що походять із текстів Біблії та використовуються в мові у переносному значенні [1, с. 146].

Аналіз наукових розвідок, зосереджених на вивченні природи та функцій біблійних фразеологізмів, дозволяє зробити наступні висновки:

- Біблія є культурним надбанням, яке суттєво вплинуло на формування багатьох мов та культур світу;
- біблеїзми інтегрують глибокий культурний зміст, який може бути незрозумілим для людей, незнайомих із біблійними текстами;
- при перекладі біблеїзмів необхідно враховувати культурні відмінності між мовами та знаходити еквіваленти, які б передавали не лише значення, але й культурний контекст;
- біблеїзми часто мають переносне значення, яке може відрізнятися від буквального значення слів-компонентів;
- із плином часу значення біблеїзмів може змінюватися, що ускладнює їхній переклад;
- при перекладі необхідно враховувати семантичну еволюцію біблеїзмів та знаходити еквіваленти, які б передавали їхнє сучасне значення.

Одним із найцікавіших питань дослідження біблійних фразеологічних одиниць є порівняння їх перекладу у різних мовах. Співставний аналіз біблеїзмів в англійській та українській мовах виявляє як спільні, так і відмінні риси, зумовлені культурними, історичними та мовними особливостями. Обидві мови запозичили багато фразеологічних одиниць із Біблії, яка є спільним культурним надбанням людства, і саме цим пояснюється наявність схожих за значенням та формою виразів у різних мовах. Наприклад, укр. «агнець божий» та англ. *'lamb of God'* в обох мовах позначають безвинну жертву. Багато біблеїзмів в обох мовах мають схоже переносне значення, що відображає спільні моральні та етичні цінності. Наприклад, англ. *'Sow the wind,*

reap the whirlwind та укр. «Що посієш, те й пожнеш» містять спільну морально-етичну настанову.

Водночас, різні культурні контексти можуть певним чином впливати на використання та сприйняття біблеїзмів, і деякі з них можуть мати додаткові конотації або відтінки значення в одній мові, яких немає в іншій.

Біблеїзми набули статусу фразеологічних одиниць в обох мовах, але часто при їх використанні спостерігаються певні розбіжності, які можуть бути семантичними, граматичними, стилістичними, а також неспівпадіння еквівалентів.

Семантичні розбіжності полягають у тому, що еквіваленти в обох мовах (англійській та українській) відрізняються за обсягом значень і оцінного навантаження. Англійські біблеїзми, зазвичай, мають більше переносних значень, аніж українські, тому при тотожності основного значення переносні значення співпадають лише частково. Наприклад: *'Manna (of heaven; in the wilderness; in the desert)* – Манна (небесна) – 1) їжа, яку Ісус дав синам ізраїлевим під час їхнього подорожування в пустелі; 2) хліб з неба; 3) щось дрібне, схоже на крупу, як заморозь на землі.

Граматичні розбіжності обумовлені наявністю різних синтактико-морфологічних моделей в обох мовах. Наприклад, англ. *Doubting Thomas* може вживатися як в однині, так і в множині, та дозволяє заміну компонентів (*Doubting Ernest; Doubted Thomas; Doubting Thomases*). Український еквівалент «Фома невіруючий» вживається лише в однині і не допускає заміну компонентів.

Стилістичні розбіжності полягають у тому, що англійський та український еквіваленти функціонують у різних мовних стилях. Наприклад, англ. *the outer darkness* («темрява суцільна») має на увазі «темряву космічну» і перегукується із вихідним релігійним смислом цього виразу – «пекло, місце знаходження душ грішників». В цьому значенні англійський вираз відноситься до книжкового стилю. Український еквівалент «темрява зовнішня» позначає суцільну, безнадійну темряву (англійською це відповідає виразу *'pitch darkness'*) і вживається у розмовному мовленні.

Іноді англійський біблеїзм може корелювати не з українським еквівалентом, а з іншим біблеїзмом або іншим фразеологізмом. Наприклад:

Can the leopard change his spots? – «горбатого могила виправить»;

a drop in the bucket – «крапля в морі»

Таким чином, на ґрунті одного і того самого біблійного сюжету можуть виникати різні асоціації з виразами у різних мовах, що призводить до неспівпадіння еквівалентів.

Особливості відтворення англійських біблеїзмів українською мовою обумовлюють головну вимогу до перекладача – знати, яке значення має той чи інший біблійний фразеологізм, та вміти ідентифікувати його у різних контекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Лещенко Г.В., Гречуха Л.О. Сучасні класифікації біблійних фразеологізмів // *Modern engineering and innovative technologies*. 2024. (31-04). С. 146 -152.

ЛЕКСИЧНІ ІДІОМИ У СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ТЕКСТІ НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА «ДЕВ'ЯТЬ ОПОВІДАНЬ»

Макота А.Ю. (зр. ПЛ-11), Лещенко Г.В., д. філол. н., проф.

Лексичні ідіоми – це стійкі словосполучення, що відображають історичний і культурний досвід народу, надаючи мові образності та експресивності [3, с. 768]. В художніх творах їхнє смислове навантаження стосується не лише комунікативної, а й емоційної функції, що формують авторський стиль художнього твору. Аналіз англomовного оригіналу збірки Дж. Д. Селінджера «Дев'ять оповідань» дозволяє прослідкувати специфіку використання фразеологізмів та виявити труднощі, що виникають при їх перекладі українською мовою [2, с. 19; 4, с. 109–114].

Існує чимало критеріїв класифікації ідіом. Одним із них є ступінь семантичної непрозорості або прозорості ідіоматичних виразів. У даному дослідженні ми послуговуємося класифікацією, запропонованою Ч. Фернандо [5, с. 35-36], згідно з якою всі ідіоми поділяються на три категорії:

Чисті (або нелітеральні) ідіоми – усталені нелітеральні багатослівні вирази з конвенціоналізованим значенням, наприклад: *to hit the books* почати інтенсивно навчатися; *to turn a blind eye* ігнорувати тощо.

Напів-ідіоми – ідіоматичні вирази, які містять як літеральні, так і нелітеральні компоненти. У той час як один або декілька компонентів мають чітке літеральне значення, інші сприяють створенню нелітерального підтексту, наприклад: *to play it by ear* діяти на слух; *to keep an eye on* стежити за чимось тощо.

Літеральні (або прозорі) ідіоми – ідіоми, які можна інтерпретувати, виходячи зі значень їх окремих частин, наприклад: *to lend a hand* – допомогти; *to lose one's temper* – втратити самовладання тощо.

Приклади наведених поділів ідіоматичних виразів встановлено на матеріалі збірки Дж. Д. Селінджера «Nine stories» (Дев'ять оповідань) та її перекладу українською мовою, здійсненого Е. Євтушенко. Згідно з вищезазначеною класифікацією англomовних ідіом випадок застосування першої групи сталих виразів, а саме чистих (нелітеральних) ідіом зазначено у наступному фрагменті: «*I've been worried to death about you. Why haven't you phoned? Are you all right?*» [8, с. 28] // «Я ледве не померла від хвилювання. Чому ти не дзвонила? У тебе все гаразд?» [5, с. 10] Вислів *to worry to death* має гіперболічну форму та не може бути інтерпретований буквально. Він є класичним прикладом чистої ідіоми, оскільки значення (надзвичайне

занепокоєння) формується виключно за конвенцією, а не через сукупність буквальних значень окремих слів.

Після аналізу чистих ідіом, де значення формується виключно за конвенцією, логічно перейти до розгляду напів-ідіом. На відміну від чистих, напів-ідіоми поєднують буквальні та ідіоматичні компоненти, зберігаючи часткову прозорість, як-от: «*She walked for about a quarter of a mile and then suddenly **broke into an oblique** run up the soft part of the beach. She stopped short when she reached the place where a young man was lying on his back*» [8, с. 33] // «Вона пройшла із чверть милі, а тоді раптом **кинулася** бігти навскіс від води. Діставшись того місця, де лежав на спині молодий чоловік, дівчинка стала як укопана» [5, с. 17] Вираз *to break into an oblique* має буквальну основу й набуває ідіоматичного відтінку через несподіваність дії та її метафоричну характеристику.

Після встановлення концептуальної диференціації між чистими та напів-ідіомами, наступним кроком є аналіз літеральних (або прозорих) ідіом. Літеральні ідіоми характеризуються високим ступенем семантичної прозорості, оскільки їхнє значення може бути безпосередньо виведене із значень окремих лексичних компонентів. Даний тип висловлювань функціонує в англomовному тексті, фокусуючись на його специфічних семантичних і прагматичних особливостях, як-от: «*How're you **getting along** with her these days, anyway?*» [8, с. 40] // «— Як ти з нею, до речі, **знаходиш порозуміння останнім часом?**» [5, с. 26], де сталий зворот *to get along with someone* належить до літеральних (напівпрозорих) ідіом, оскільки значення конструкції частково витікає зі змісту її компонентів – *get* (отримувати, досягати) та *along* (рухатись уперед, ладнати). Водночас фраза має конвенційне значення «ладнати з кимось», яке не повністю збігається з буквальним перекладом, але є достатньо прозорим для інтерпретації в контексті міжособистісних стосунків.

Лексична ідіоматика відіграє ключову роль у формуванні художнього стилю, надаючи тексту емоційної глибини та культурної специфіки. Дослідження, засноване на класифікації Ч. Фернандо, підтвердило ефективність поділу ідіом на три категорії: чисті (нелітеральні), напів-ідіоми та літеральні (прозорі). Аналіз твору Дж. Д. Селінджера «Дев'ять оповідань» виявив переважання чистих ідіом (47,1%), що свідчить про їхню роль у створенні образності та експресивності. Напів-ідіоми (20,6%) та літеральні ідіоми (32,4%) демонструють поєднання буквальних і метафоричних елементів, забезпечуючи баланс між творчою свободою та зрозумілістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської і української мов. Вінниця: Нова Книга, 2008. 248 с.
2. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів: Видавництво при Львівському державному університеті, Видавниче об'єднання «Вища школа», Редакція суспільно-політичної літератури, 1983. 156 с.

3. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
4. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): Монографія. К. Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
5. Селінджер Дж. Д. Дев'ять оповідань / пер. з англ. Е. Євтушенко. Київ: BookChef, 2023. 200 с.
6. **Ding F.** Rethinking Approaches to Idioms and Idiomaticity. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 329. 4th International Conference on Contemporary Education, Social Sciences and Humanities (ICCESSH 2019). Ya'an : Sichuan Agricultural University, 2019. URL: https://www.scribd.com/document/758512954/125912053?language_settings_changed=English (дата звернення: 12.04.2025)
7. Fernando C. Idioms and Idiomaticity. Oxford: Oxford University Press, 1996. 265 p.
8. Salinger J. D. Nine Stories: Reprint Edition. Boston: Little, Brown, 1991. 189 p.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Охота К. О. (зр. ПЛ-31), **Грон Ю. Г.**, к.філол. н., доц.

Явище глобалізації та її вплив на життя сучасного суспільства будь-якої країни світу викликає низку запитань, адже глобалізація охопила практично усі сфери діяльності людини. Глобалізація – це відносно нове та неоднозначне суспільно-політичне поняття, полемічність якого полягає у тому, що не існує чіткого та конкретного визначення, і саме тому кожна галузь науки пропонує власне розуміння та тлумачення цього феномену. Завдяки неоднозначності трактування та розуміння поняття «глобалізація», динамічності цього явища, не можна говорити про чіткі межі появи цього терміну. Однак вважають, що вперше такий термін з'явився у науковому обігу у 60-х роках ХХ століття та мав суто економічне значення. Нині добре відоме поняття «глобалізація» утворилося від англійського прикметника “*global*” та має значення «всесвітній» [1].

Тема глобалізації є однією з найбільш актуальних та обговорюваних у науковому співтоваристві, адже її досліджують не тільки в економічних, історичних, соціальних чи політичних науках, але й у мовознавстві. Це можна пояснити тим фактом, що завдяки так званому «стиранню» кордонів мова також потрапила під вплив глобалізаційних процесів. Новітні технології, рух фінансових капіталів, міграційні процеси, стандартизація законодавства багатьох країн світу свідчать про швидкі темпи інтеграційних процесів сучасності. У результаті таких системних змін утворюються нові контакти не тільки між окремими особистостями, але й культурами та мовами, завдяки яким відбувається обмін матеріальними та культурними цінностями, що призводить до появи значної кількості запозичень у мові.

Нині англійська мова – це глобальна мова, якою спілкується без перебільшення увесь світ. Особливістю англійської мови є те, як стверджує Л. Верба, що завдяки неймовірній кількості запозичень поява нових слів практично залишається непоміченою. Як виявляється, англійська мова на 80%

складається із різноманітних запозичень [2, с. 11]. Основними причинами мовної глобалізації є: а) панування британських колоній; б) обмін соціально-економічними, політичними та технологічними досягненнями; в) нові тенденції в системі освіти; г) зміни тенденцій у ринковій і світовій економіці; е) вдосконалені засоби комунікації [3, с. 126].

Тож, розглянемо декілька прикладів вживання англійської мови у світі, а також як інші мови збагатили англійський словник. По-перше, глобалізація сприяє активному запозиченню слів з інших мов. У словниковий запас англійської мови увійшли слова, які описують культурні явища, страви, традиції або предмети з різних країн, наприклад: *sushi, yoga, fiesta, tsunami* [там само, с. 88].

По-друге, сама англійська мова поширюється по всьому світу, стає глобальною, і багато її слів використовуються навіть у мовах, де англійська не є державною, зокрема: *internet, software, email, selfie, influencer* [там само].

По-третє, глобальні зміни в світі потребують нових термінів. Англійська мова активно створює лексичні одиниці для опису нових реалій, наприклад: *global warming, remote learning, hybrid work, blockchain* [там само, с. 89].

І нарешті, глобалізація призводить до уніфікації професійної лексики. Слова CEO, startup, deadline, feedback, brainstorm – використовуються не тільки в англійськомовних країнах, а й по всьому світу, особливо в сфері бізнесу та ІТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арсеєнко А. Г. Глобалізація: основний зміст та соціально-економічні й політичні наслідки напередодні 21 ст. Мережева лабораторія «Бриколаж». URL: <http://www.BricolageNL.com.ua> (Дата звернення: 17. 04. 2025)
2. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця: Нова Книга, 2008. 248 с.
3. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Х. : Основа, 1993. 256 с.

ФОНЕТИЧНІ ЗАСОБИ ЯК СКЛАДОВА СТИЛІСТИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

(на матеріалі роману Агати Крісті «Смерть на Нілі»)

Черкес В. О. (зр. ПЛ-11), Могілей І.І., ст. викладач

Мета дослідження – з’ясувати роль фонетичних засобів у стилістичному оформленні англійськомовного прозового тексту. У романі “Death on the Nile” Агати Крісті виявлено фоностилістичні елементи алітерацію, асонанс, звукопис, вигуки, стилізовану вимову та графічне виділення [1; 3; 5]. Визначено їх емоційно-експресивну, акцентну та звукосимволічну функції [2; 4]. Особливу увагу приділено реплікам Еркюля Пуаро, де інтонаційні та фонетичні засоби відображають національний колорит персонажа [6]. Вигуки, міжмовні вставки та звуконаслідування надають оповіді виразності, а читачу – емоційного орієнтира [3; 7]. Роль фонетики простежується не лише у

діалогах, а й у ритмічному компонуванні фраз. Фонетичні засоби підсилюють ритмічність, створюють фон і доповнюють загальну стилістику твору. Перспективою дослідження є зіставлення фоностилістичних засобів в англомовній та українській прозі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булат Т. Л., Хмельницька Л. М. (2010). *Стилiстика англiйської мови*. Київ: Видавництво "Лiбра". URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/24ffa788-823c-4fbe-b1d3-cdbd186b18ac/content> (дата звернення 01.11.2024).
2. Crystal D. (1997). *The Cambridge Encyclopedia of Language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press. URL: <https://bit.ly/3ZB6Pqc> (дата звернення 06.10.2024).
3. Dingemans M. (2015). "Advances in the Cross-Linguistic Study of Ideophones." *Language and Linguistics Compass*, 6(10), 654–672. URL: <https://bit.ly/3ZE6gU5> (дата звернення 12.11.2024).
4. Sapir E. "A Study in Phonetic Symbolism." *Journal of Experimental Psychology*, 12(3), 225–239.
5. Lanham R. A. (2020). *A Handlist of Rhetorical Terms* (2nd ed.). Berkeley: University of California Press. URL: <https://bit.ly/3ZIx9aD> (дата звернення 17.10.2024).
6. Zimmerman B. (2005). *Edgar Allan Poe: Rhetoric and Style*. Montreal: McGill-Queen's University Press. URL: <https://bit.ly/3ZFZ8yQ> (дата звернення 08.10.2024).
7. Wales K. (2011). *A Dictionary of Stylistics*. London: Routledge. URL: <https://bit.ly/3ZA8Qfg> (дата звернення 17.10.2024)

Секція «Вивчення іноземних мов у сучасному світі»

TWO STEP FLOW THEORY: MEDIA THEORIES

Гудима Д.О. (ст.гр. БІУ-2408), Усик Л.М., к.філол.н., доц.

This survey will review several existing studies on the two-step flow of communication, aiming to provide a wholistic overview of this multi-faceted phenomenon and define the place of information security technology in it.

The concept of the two-step flow of communication suggests that the flow of information and influence from the mass media to their audiences involves two steps: from the media to certain individuals (i.e., the opinion leaders) and from them to the public (International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2001). The researchers suggest that media messages do not directly influence everyone at once.

As explained by the two-step flow of communication theory, information circulation passes through the following stages: 1. The information first reaches the “opinion leaders”. 2. After receiving media messages, opinion leaders interpret them and share their understanding with others in their social circle (Katz, 1957). In this way, opinion leaders shape the interpretation of media messages for the general public, since instead of being directly influenced by broadcast or printed media reports, more people are influenced by opinion leaders.

The opinion leaders are individuals who are more engaged with the media and are considered to be more knowledgeable on certain topics. A modern example of two-step flow of information is when a popular influencer posts a review of a new product. The followers are not directly influenced by the advertisements; instead, they rely on the influencer’s opinion filtering the media message and sharing it in a way that impacts their audience (Norman, 2006).

In the age when digital platforms have amplified the reach and influence of opinion leaders, when artificial intelligence penetrates every sphere of social life, including false information propagation, in the era of advanced misinformation technologies and deep fakes, cybersecurity specialists should broaden their awareness of the contexts where security breaches are likely to occur.

The concept of the two-step flow of communication is not new and was first developed by Paul Lazarsfeld and Elihu Katz in the 1940s. However, the major statements of this theory still hold, and, what is more important, the concept has evolved having incorporated latest developments in technology, social and

humanitarian sciences and several other fields of human knowledge. Since that time, numerous researchers have demonstrated how people's opinions are influenced by conversations with opinion leaders in various contexts: politics, entertainment, healthcare etc.; have discussed the characteristics of opinion leaders, such as their social status, expertise, and credibility, and how these factors affect their influence on public opinion.

The literature overview has shown that information security is not directly represented in the structure of the two-step flow of communication. As of today, it serves as an auxiliary element functioning in a complex interconnection with the main aspects of the information flow, such as the two-step flow of communication and its alternatives, for example, uses and gratification theory. Nonetheless, understanding of this field of communication broadens the scope of the spheres where specialists in cybersecurity may be involved in future.

REFERENCES

1. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Reference Work, 2001. <https://www.sciencedirect.com/referencework/9780080430768/international-encyclopedia-of-the-social-and-behavioral-sciences>
2. Katz, E. (1957). The Two-Step Flow of Communication: An Up-To-Date Report on an Hypothesis. *Public Opinion Quarterly*, 21(1, Anniversary Issue Devoted to Twenty Years of Public Opinion Research), 61. <https://doi.org/10.1086/266687>
3. Andrew T. Norman, Cristel A. Russell, The Pass-Along Effect: Investigating Word-of-Mouth Effects on Online Survey Procedures, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 11, Issue 4, 1 July 2006, Pages 1085–1103, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2006.00309.x>

АНГЛІЙСЬКА МОВА В ІТ: КЛЮЧ ДО УСПІХУ

Дмитренко М.С. (ст. зр. ПЗ-2304), **Ланських О. Б.**, к.ф.н., доцент

У цьому огляді представлено низку джерел і досліджень, які висвітлюють значення англійської мови в інформаційних технологіях. Метою є сформулювати цілісне уявлення про те, як англійська впливає на всі ключові аспекти професійної діяльності у сфері ІТ — від технічного навчання та документації до міжкультурної комунікації, участі у міжнародних проєктах і взаємодії з цифровими платформами.

Поширення англійської мови як глобального комунікаційного інструмента пов'язане з колоніальним минулим Великої Британії, яка встановила культурні й мовні норми на багатьох континентах. Визнання англійської однією з шести офіційних мов ООН закріпило її статус у дипломатії та міжнародному спілкуванні. Сьогодні англійська виконує роль лінгва франка — універсальної мови, яку використовують у науці, бізнесі, торгівлі, а також ІТ-сфері.

Одним з головних джерел професійної інформації в ІТ є технічна документація, яка у більшості випадків доступна виключно англійською

мовою. Наприклад, на платформі MDN Web Docs міститься величезна база знань для веб-розробників, включаючи новітні стандарти HTML, CSS, JavaScript та інше — і все це англійською. Платформи, що мають україномовну версію, не охоплюють такого обсягу інформації й не оновлюються синхронно з оригіналами.

Подібна ситуація і з GitHub — провідною платформою для зберігання та обміну програмним кодом. Окрім розміщення репозиторіїв, тут ведеться технічне обговорення, публікуються резюме, розміщуються запити на участь у проєктах. Весь інтерфейс та більшість контенту – англійською мовою. Неволодіння нею знижує шанси бути поміченим або повноцінно брати участь у колабораціях.

Інтегровані середовища розробки (IDE), як-от Visual Studio Code або IntelliJ IDEA, також працюють з англійським інтерфейсом. Це означає, що навіть базове користування цими інструментами передбачає хоча б мінімальні знання англійської. У навчанні штучного інтелекту ситуація ще більш показова: за даними на 2024 рік, 52,1% усього веб-контенту, що використовується для тренування мовних моделей, припадає саме на англійську. Інші мови значно відстають, і це впливає як на якість автоматизованого перекладу, так і на доступ до функціоналу ШІ для неанглійськомовних користувачів.

Статистика підтверджує домінування англійської у світовій IT-спільноті: 85% IT-компаній використовують англійську як основну мову внутрішньої комунікації.

90% технічної документації для програмістів написано англійською.

За даними Speka.media, знання англійської підвищує рівень заробітної плати в середньому на 40%, і цей показник в IT може бути ще вищим.

Відсутність знання англійської створює бар'єри — не лише технічні, а й стратегічні. Людина, яка не володіє мовою, має менше шансів навчатися за сучасними стандартами, користуватися актуальними технологіями, отримувати підтримку від світових спільнот розробників. Це також звужує коло потенційних роботодавців та обмежує можливість участі у проєктах міжнародного рівня.

Англійська мова в IT — це не просто засіб комунікації, а фундамент професійного розвитку. Вона проникає в усі аспекти роботи програміста — від технічного навчання й документації до співпраці з командами по всьому світу. В умовах глобалізованого ринку володіння англійською не є конкурентною перевагою — це вже базова вимога. Ігнорування цього чинника означає втрату доступу до основних інструментів і можливостей в IT-сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. MDN Web Docs – офіційна документація для веброзробників. URL: <https://developer.mozilla.org>
2. GitHub – платформа для спільної розробки програмного забезпечення. URL: <https://github.com>

3. W3Techs. Usage of content languages for websites. URL: https://w3techs.com/technologies/overview/content_language
4. Visual Studio Code – офіційний сайт середовища розробки. URL: <https://code.visualstudio.com>
5. IntelliJ IDEA – офіційна сторінка IDE від JetBrains. URL: <https://www.jetbrains.com/idea>
6. Work.ua. Аналітика ринку праці. URL: <https://www.work.ua>
7. Speka.media – новини та аналітика в сфері технологій. URL: <https://speka.media>
8. DOU.ua – аналітичні звіти про ІТ-ринок України. URL: <https://dou.ua>

АНГЛІЙСЬКА МОВА Й ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ МОВАМИ: СЛЕНГ І ЗАПОЗИЧЕННЯ

Довгаль О. В. (ст.гр. ПЗ-2304), Ланських О.Б., к.ф.н, доцент

Англійська мова вже давно перестала бути лише засобом міжнародного спілкування — вона стала джерелом лінгвістичного впливу, зокрема на українську мову. Англійська бере свій початок із V–VI ст., коли германські племена сформували давньоанглійську. З часом мова запозичила слова зі скандинавської, французької, латини, грецької, а згодом — із багатьох мов світу.

У сучасному світі англійська є донором лексики для багатьох мов. В українській мові з'явилися слова, пов'язані з технологіями (гаджет, інтернет), бізнесом (стартап, бренд), культурою (лайк, фанат), інтернет-сленгом (блогер, фейк).

Особливу роль відіграє сленг — лексика, що швидко змінюється під впливом культури та медіа. Приклади: *flex* – хвалитися, *cap* – брехня, *ghost* – ігнорувати. Такі слова активно проникають в українську, адаптуючись граматично: лайкнути, зашарити, задеплоїти.

Мовні гібриди, як-от “чекни мейл” чи “юзати тул”, демонструють активне проникнення англіцизмів. Це не лише збагачує лексику, а й змінює мовне середовище.

Важливо зберігати баланс між запозиченнями й збереженням автентичності української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003.
2. Бондаренко Є. В. Мова й ідеологія: інформаційний вплив на картину світу. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2016. Вип. 55. С. 65–71.
3. Urban Dictionary. Slang Definitions. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.urbandictionary.com>

TRANSLATION OF EUPHEMISMS IN POLITICAL DISCOURSE

Петренко А. М. (зр ПР-26), Потапенко Л. В., к.філол.н., доц.

The globalisation of the modern world is the basis for many transformations, including changes in the norms of communication behaviour. Global communication is leading to the formation of a single information space involving countries with different religious, moral and cultural norms. The emergence of a relatively new linguistic and communicative phenomenon - political correctness - is also connected with democratic changes on a global scale. It requires avoiding statements that could offend or irritate a person involved in communication. Euphemisation is a prerequisite for politically correct speech in intercultural communication.

A euphemism is a word or phrase used to soften or replace harsh, unpleasant, taboo or undesirable words and phrases. In political discourse, euphemisms help to disguise the true meaning of a message, make it more acceptable to the audience, or even use it as a manipulative tool.

The main functions of euphemisms:

- replacing an undesirable word or expression with a milder, more neutral or socially acceptable analogue;
- reducing psychological discomfort that may arise from the use of harsh or unpleasant words;
- in the political context, euphemism is a tool for manipulating public consciousness, allowing to hide or change the perception of certain facts, events or phenomena.

The main categories of political euphemisms classification are:

- euphemisms for concealing negative factors: “*collateral damage*” for “*civilian casualties*”, “*economic downturn*” for “*recession*”, “*downsizing*” for “*mass layoffs*”, “*enhanced interrogation techniques*” for “*torture*”;
- euphemisms for disguising military operations: “*peacekeeping mission*” for “*military intervention*”, “*kinetic military action*” for “*war*”, “*friendly fire*” for “*accidentally killing one’s own troops*”, “*regime change*” for “*overthrowing a government*”;
- politically correct euphemisms: “*disadvantaged*” for “*poor*”, “*person with a disability*” for “*disabled person*”, “*correctional facility*” for “*prison*”, “*sanitation engineer*” for “*garbage collector*”;
- euphemisms for manipulating public opinion: “*alternative facts*” for “*lies*”, “*resettlement*” for “*forced displacement*”, “*public-private partnership*” for “*privatization*”, “*revenue enhancement*” for “*tax increase*”.

These terms are used in political discourse to soften, conceal or change the perception of real events.

Euphemisms are used by politicians as a means of influencing the formation of public opinion, imposing their views by obscuring the essence of negative

phenomena. Here are examples of such euphemisms from political speeches by Joseph Biden, who shared the tendency to avoid the direct nomination of ‘war’:

- *We won't always be able to advertise everything that our partners are doing to support Ukraine in its **fight for freedom** [1].*
- *We're sending it directly to **the frontlines of freedom**, to the fearless and skilled Ukrainian fighters..... [2].*
- *And now, in **the perennial struggle for democracy and freedom**, Ukraine and its people are on the frontlines fighting to save their nation [3].*
- *In the years before the **invasion**, we, America, had sent over \$650 million in weapons to Ukraine, including anti-air and anti-armour equipment [3].*
- *America's goal is straightforward: We want to see a democratic, independent, sovereign and prosperous Ukraine with the means to deter and defend itself against further **aggression** [4].*
- *The United States is with you in this **fight**. We understand we are with you afar... The **pressure** you will all get will be immense. [4].*

Considering the unambiguous, rough, categorical concept of ‘war’, the American leader preferred metaphorical phrases such as «fight for freedom», «frontlines of freedom», «struggle for democracy and freedom», «invasion», «aggression», «fight», «pressure» to describe it.

When translating euphemistic vocabulary, difficulties often arise due to the complexity of selecting equivalents in terms of language style, sphere of use, semantic accuracy; the presence of different images in languages and cultures; the need to preserve national and cultural characteristics; different attitudes of cultural representatives to the object of euphemisation; the need to convey not only the denotative meaning but also to maintain the main function of veiling, which is not always possible due to the difference in the lexical composition of the source and target languages, as well as cultural differences.

REFERENCES:

1. Remarks By President Biden Providing an Update on Russia and Ukraine. The White House. URL: <https://www.whitehouse.gov/> (дата звернення: 03.04.2025)
2. Statement from President Biden on Ukraine Independence Day. U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/> (дата звернення: 03.04.2025).
3. Remarks by President Biden on the United Efforts of the Free World to Support the People of Ukraine. The White House. URL: <https://www.whitehouse.gov/> (дата звернення: 03.04.2025).
4. President Biden: What America Will and Will Not Do in Ukraine. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/> (дата звернення: 03.04.2025).

In the contemporary digital era, the environment of language development has undergone a fundamental transformation due to the rapid expansion of digital technology. Language habits have been profoundly impacted by the introduction of new communication mediums including text messaging, social media, and instant messaging, which have been made possible by the development of the internet. The prevalence of social media is steadily increasing, profoundly influencing various aspects of modern life, including language acquisition.

Social media platforms have emerged as innovative tools for learning foreign languages, offering immersive, interactive environments that support linguistic and cultural development. Platforms such as Instagram, TikTok, and others are not only used by language schools for promotional purposes but also by influencers who actively encourage the study of English through engaging content.

Social media can serve as a dynamic linguistic environment, fostering exposure to authentic language use, cultural norms, and humor. For example, internet memes often incorporate idiomatic expressions, informal speech, and cultural references that aid in the unconscious retention of grammar, punctuation, and pronunciation rules [2], [1]. Through such content, learners become familiar with the nuances of English humor and gain deeper insight into the culture of English-speaking communities.

Moreover, the digitalization of communication has led to the development of new linguistic phenomena, including abbreviations, neologisms, and hybrid forms of language [3]. This transformation also affects the structure of written communication: sentences tend to become shorter and more simplified; emojis may replace words; and punctuation acquires heightened semantic value. Furthermore, idioms and expressions often gain new meanings in digital contexts, and humor becomes increasingly visual through memes [2].

The role of language schools in leveraging social media for educational purposes is also expanding. Examples such as Duolingo and popular language-learning challenges illustrate how intuitive and interactive approaches—often supported by social media tools—are reshaping language pedagogy [3], [4]. Many schools now prioritize visual and experiential learning strategies, which align with the preferences of digital-native learners.

So, the era of digital technology has brought about a substantial shift in language development, especially for younger generation who have grown up surrounded by it. New kinds of communication have been developed by digital platforms including social media, messaging applications, and online forums. These forms of communication combine multimedia components with traditional language characteristics. As a result, new linguistic conventions have emerged, and a hybrid language that combines text, pictures, emoticons, and acronyms has emerged, capturing the fluidity of digital communication. Social media and the broader

processes of digitalization have significantly transformed the way English is learned and used. These changes have led to more flexible, culturally integrated, and engaging forms of language acquisition that better align with the needs and habits of learners in the digital age.

The digital age has fundamentally transformed the evolution of English vocabulary, driven by the pervasive influence of social media and technology. The rapid introduction and dissemination of new terms, alongside the adaptation of existing ones, reflect the dynamic nature of language in a digital context. Social media platforms have become crucial in shaping linguistic trends. The emergence of new words underscores the fluidity of language as it adapts to new forms of communication.

REFERENCES:

1. Ghafar Z. The Social Media in Language Learning: Implications for Second Language Motivation and Linguistic Acquisition: A Comprehensive Review. *International Journal of Applied and Scientific Research*, 1(2), 105–118. URL: https://www.researchgate.net/publication/375090822_Social_Media_in_Language_Learning_Implications_for_Second_Language_Motivation_and_Linguistic_Acquisition_a_Comprehensive_Review (дата звернення: 15.04.2025)
2. Jackson O. The Influence of Social Media on Language Change and Development. *Frontiers of Language and Communication Studies*, 5(1), 37. URL: <https://www.journal-flcs.com/5/1/37> (дата звернення: 17.04.2025)
3. Zhou Y. Impacts of Social Media on Language Learning: A Review of Literature. *Proceedings of the 2021 4th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHES 2021)* (pp. 743–749). Atlantis Press. URL: <https://www.atlantispress.com/proceedings/ichess-21/125967163> (дата звернення: 15.04.2025)
4. Hamadeh W., Bahous R., Diab R., Nabhani M. Second Language Acquisition Through Social Media. *Computer-Assisted Language Learning Electronic Journal*, 21(2). URL: <https://callej.org/index.php/journal/article/view/301> (дата звернення: 16.04.2025)

THE ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN MARKETING AND ADVERTISING

Ткаченко М.Ю. (зр. DS-2310), **Петріченко С.О.**, викладач

The report examines the role of the English language in marketing and advertising, focusing on how Ukrainian companies use English to enhance their brand presence. To begin with, English is the most widely spoken second language globally, and it is often used as a means of connecting with diverse customer bases. In marketing, English allows companies to appeal not only to local audiences but also to international markets.

Let us look at examples of Ukrainian companies. The first one is Kyivstar, one of Ukraine's leading mobile network providers. Kyivstar has a long history of

using English in its marketing campaigns. Their slogan “Be Unstoppable,” for instance, is memorable and resonates with a wide audience. In addition, Kyivstar’s use of English aligns with its digital marketing strategy. Many of their social media campaigns and online ads are in English to target a younger, more tech-savvy demographic.

The next one is PrivatBank, one of Ukraine's largest financial institutions. Their slogan “Everything You Need Is Here” is a perfect illustration of how English can simplify and strengthen a message. This slogan is short, catchy, and easy to remember, which is essential in the highly competitive banking sector. PrivatBank uses English in its digital marketing materials, mobile apps, and websites to appeal to a global audience, especially those living or working abroad. Furthermore, PrivatBank’s use of English in ads for its mobile banking services reinforces the message that the bank is modern and technologically advanced.

Wearme is another Ukrainian fashion brand that actively uses English in its advertising. On their website and social media platforms, you can see phrases such as “NEW COLLECTION,” “SALE,” and “BESTSELLERS” to attract customers’ attention. The choice to use English is strategic—it helps the brand appear fresh, minimalistic, and global. These phrases are easy to recognize and quickly communicate key marketing messages. In a visually driven industry like fashion, this simplicity is highly effective. Moreover, Wearme’s use of English positions it as a brand that understands and participates in international fashion culture.

Next, consider MITKA, a Ukrainian spray-paint brand. MITKA stands out for its bold use of English in branding and packaging. The brand name itself, derived from the Ukrainian word for “mark,” is stylized in English to resonate with a broader audience. MITKA’s minimalist design features English phrases and straightforward messaging, such as “I’m just a paint,” which underscores the product’s functionality and simplicity. This approach appeals to consumers seeking reliable and easy-to-use products.

And the following is Morshynska, one of Ukraine’s leading bottled water brands. Morshynska has effectively incorporated English into its marketing to enhance brand appeal. Their slogan “You feel it, others can see it” exemplifies this approach, conveying a sense of purity and well-being associated with their product. Additionally, Morshynska’s collaboration with international franchises, such as featuring Disney characters on their packaging, further emphasizes their global outlook. This use of English in branding not only enhances the product’s marketability but also reinforces Morshynska’s commitment to quality and innovation.

In conclusion, English has become a powerful tool in marketing and advertising, not just for global brands, but for Ukrainian companies as well. We see how the use of English can elevate a brand, enhance its global reach, and position it as modern and innovative. The growing use of English in Ukrainian advertising reflects a broader trend of globalization, where businesses seek to engage with audiences beyond their local borders. As Ukraine continues to integrate into the

global economy, we can expect even more brands to adopt English in their marketing strategies to connect with international consumers and competitors.

REFERENCES

1. Wikipedia
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
2. English Central
<https://www.englishcentral.com/blog/en/english-for-marketing-and-advertising/#:~:text=Why%20is%20English%20important%20in,visibility%20on%20an%20international%20scale.>
3. 5 minute english
<https://5minuteenglish.com/understanding-the-importance-of-english-in-marketing/>

ANGLICISMS IN THE STRUCTURE OF MODERN COMPUTER SLANG

Нагорний А.В. (гр. КМ-2405), Чабак Л.І., ст.викл.

The Internet has changed the idea of communication having created new platforms in totally different ways. Young people practically abandoned standardized means of communication and switched to a modern one in the Internet space.

The purpose of this work is to reveal the essence of computer slang and the identify the reasons for the existence and popularity of English-language borrowings among young people in Ukrainian Internet slang, to study the features of its formation and functioning and to analyze the methods of translating English-language computer slang into Ukrainian.

It is obvious that English influenced the creation of computer slang taking into account the dominance of English terminology throughout the world. The term "anglicism" is a type of linguistic borrowing of a word or its separate meaning, an expression that is borrowed or translated from the English language or formed according to its model. Knowledge of slang, which is regularly used by young people when using in electronic communications, helps to avoid a large number of misunderstandings[3].

Computer slang is a set of phrases and expressions that have a narrow (computer) application and are not grammatically correct words in the language. Most people use these words to discuss computer ideas, but some people use these words to impress others (also known as buzzwords). It helps progressive youth emphasize their status, stand out from others, seem more creative, which in turn allows them to express themselves through their own speech [2].

The following words are examples of English-language computer borrowings:
Disk - a place to store data
Data - information stored on a computer

Upload - to put data on somewhere

The main methods of computer slang formation include:

Borrowing words, mainly from English: e.g.: *геймер* – from English *gamer*, *смайлик* – from English *smily*, *думер* – from English *doom*.

Transformation of a term, usually large in volume: e.g.: *computer* – *comp*, *motherboard* – *mother*.

Using metaphorization: e.g.: *brake* – *slow computer operation*, *demolish or kill* – *delete information from a disk*.

Using word-forming means: e.g.: *shooter* - *a computer game, adventure game*, *blank* - *a blank compact disc (or DVD) with a single- or multiple-write function*.

Among gamers, various words have appeared for certain concepts: “*arcade*”, “*adventure game*”, “*boss*” (in the sense of the main enemy in the game), “*dummy*” (a person who plays the game “DOOM).

Abbreviations are mostly used to mark English phrases, but they are not subjected to any adaptation and stay in their original form, e.g.: *LOL* – “*Laughing Out Loud*” – *голосно сміюсь, функція сміху*; *BRB* – “*Be Right Back*” – *одразу повернусь* [1].

It can be argued that slang is an attribute of youth. In addition to using the Internet, it is also a form of self-expression and freedom. So, the reasons for the emergence and existence of slang in social networks are the expressiveness of the nominative means of youth slang, the desire for demarcation, self-affirmation, youth fashion and the dominance of English terminology throughout the world.

Thus, borrowings from English are of great importance for the enrichment of the Ukrainian language. Anglicisms in computer slang play a decisive role, but it is necessary to remember that their excessive use leads to a decrease in words in the native language. We, Ukrainians, must respect the traditional literary language and use slang expressions in a certain environment, where they will be appropriate. To prevent language contamination, it is necessary to improve the language culture of young people, enrich their vocabulary with scientific terms, achieve an understanding of the origin and meaning of slang words and use them only in the right context when necessary.

REFERENCES:

1. Особливості українського комп'ютерного жаргону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_16.htm.
2. Комп'ютерний сленг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://borisroman.blogspot.com/2007/11/blog-post.html>.
3. Заремблюк Ю.В. Англiцизми в українській мові [Електронний ресурс] / Ю.В. Заремблюк. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_1/59.pdf.

Секція «Романо-германська філологія та переклад»

ПЕРЕКЛАД ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ТЕКСТІВ:
ТОЧНІСТЬ І ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ
Діденко В.В. (гр. НП-45), Панькова А.В., викл.

Офіційно-діловий стиль використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у галузі політики, економіки, культури. Він регламентує офіційно-ділові стосунки міжнародних організацій, структур, окремих громадян, реалізуючись у конвенціях (міжнародних угодах), комюніке (повідомленнях), нотах (зверненнях), протоколах, меморандумах, договорах, заявах тощо, тобто в документах високого рівня стандартизації. [1]

Тексти такого формату передають найбільш точну, етично і юридично коректну інформацію, надають гарантію точності та правової відповідності текстів.

За статтею Т. Ходутіної, можна виділити основні принципи перекладу.

- 1.Точність передавання змісту.
- 2.Нейтральна та формальна стилістика перекладу.
- 3.Уникнення калькування.
- 4.Відповідність жанрово-стилістичним характеристикам документа.
- 5.Дотримання мовних норм цільової мови.
- 6.Стандартизована термінологія.[3]

Термін — слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.[2]

Стандартизована термінологія важлива в перекладі офіційно-ділових текстів для передачі точного змісту термінів.

До прикладу, стандарт **ISO 17100:2015** — це міжнародний стандарт, що визначає вимоги до процесів надання якісних послуг перекладу. Він охоплює аспекти, які безпосередньо впливають на якість та надання перекладацьких послуг, включаючи кваліфікацію персоналу, управління процесами та використання ресурсів.[4]

Якісний переклад забезпечують:

1. Правильний переклад термінології та використання термінологічних баз.
2. Дотримання чіткої структури документу.
3. Використання усталених мовних конструкцій.(пр. нім. «*Der Gegenstand dieses Vertrages ist...*» — укр. «*Предметом даного договору є...*»)

4. Уникнення двозначності та емоційності.

5. Консультації з спеціалістами.

Проаналізувавши документ (договір про практику студентів в Німеччині) було виявлено усталені мовні кліше, які характерні для текстів офіційно-ділового формату:

1.«*На підставі чинного договору...*» = «*Auf der Grundlage des bestehenden Vertrages...*»

2.«*Сторони зобов'язуються...*» = «*Die Parteien verpflichten sich...*»

3.«*Згідно з пунктом...*» = «*Gemäß Absatz...*»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сікорська В. (2022). Основні принципи перекладу текстів офіційно-ділового стилю. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики, 1(41), (2022).158-163. <https://doi.org/10.17721/2663-6530.2022.41.16>
2. Слово // Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Ходутіна Т., Колодіна Л. Основні принципи перекладу текстів офіційно-ділового стилю з англійської та української мов // Молодь і ринок. 2018. № 11 (166). С. 60–64.
4. ISO 17100:2015 Translation services — Requirements for translation services [Електронний ресурс]. Geneva: International Organization for Standardization, 2015. Режим доступу: <https://www.iso.org/standard/59149.html> , Дата звернення: 07.04.2025.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОМЕДІЙНИХ ФІЛЬМІВ

Олійник А.В. (зр. МНП-45), **Багач І.Г.** к. пед. н., доц.

На сучасному етапі розвитку міжкультурної комунікації кожна людина має доступ до кінопродукції усього світу. Широке поширення кіноіндустрії дає можливість отримати основну інформацію за допомогою теле- та радіокомунікацій, а переклад аудіовізуальних текстів стає все більш **актуальним** та користується великою популярністю.

У зарубіжних фільмах та серіалах, особливо у комедійних, часто можна зустріти жарти, основою яких є гра слів. Як правило, це каламбури, що базуються на співзвуччі слів та їх багатозначності. У процесі їх передачі перед перекладачем стоїть важке завдання: йому необхідно виконати переклад таким чином, щоб жарт, заснований на грі слів, став зрозумілим і україномовному реципієнту. Методи та трансформації, що використовуються для їх передачі і є **предметом** даного дослідження.

Матеріалом для проведення порівняльного аналізу слугував культовий американський серіал «Друзі» та його український дубляж (виконаний телеканалом 1+1).

Саме поняття гри слів/ каламбуру досі вважається однією з найменш досліджених тем в теорії перекладу. Дослідники дотримуються різних точок зору стосовно співвідношень понять «гра слів» та «каламбур». Більшість

вчених ставлять знак рівності між цими двома поняттями, пояснюючи одне через інше, але є і такі хто диференціюють ці поняття. В цьому дослідженні ми спиратимемося на току зору перших, серед яких відомі болгарські вчені перекладознавці С. Влахов та С. Флорін, а також А. Федоров, В. Виноградов та багато відомих дослідників.

Для того, щоб виявити наявність каламбуру в аудіомедіальному тексті необхідно виділити певні ознаки гри слів, до них належать:

1. Наявність співзвучних слів або словосполучень;
2. Переважання двох смислових компонентів, що різко контрастують та комічний ефект, властивий конкретній ситуації.

Гра слів/ кламури це доволі популярне явище: вони додають гумору написаному або сказаному, а в деяких випадках можуть і приховувати жарт доступний лише для найуважніших. Тобто проявлятися гра слів може у різних амплуа. На думку С. Влахова та С. Флоріна вона може бути:

1. Мовним зворотом який, з точки зору практики перекладу, тісно пов'язаний з контекстом. Такий зв'язок ускладнює та уповільнює процес перекладу з одного боку але є базою для пошуку найбільш влучного відповідника з іншого.

2. Цілісним твором. В цьому випадку, перекладачу надається більше свободи в підборі засобів МП.

3. Заголовком, в якому закладена ідея твору. (Наприклад у гумористичних оповіданнях, газетних статтях та ін.)

4. Антропонімом, тобто ім'ям персонажу. (Подібне часто зустрічається як раз у комедійних фільмах та сітках) [1; с.286]

Нарешті ми переходимо до основних прийомів, що застосовуються для передачі гри слів. До них належать: дослівний переклад, компенсація, вилучення, додавання, калькування. При перекладі гри слів в аудіовізуальних текстах найчастіше перекладачі звертаються до буквального перекладу. Тим не менш, це не гарантує сто відсоткову втрату гри слів. Найчастіше відбувається навпаки. Крім того, при перекладі подібних лексичних одиниць інколи застосовується ряд контекстуально зумовлених лексичних заміни, таких як: конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, смисловий розвиток або цілісне перетворення [3; с.145]

Висновок. Кінофільм, як об'єкт лінгвістичного дослідження викликає певні труднощі та має свої особливості. Особливістю комедійного кіно є гумор, переклад якого може складати певну перекладацьку проблему. Гра слів/каламбури досягаються вмінням використовувати з метою досягнення комічного ефекту різних співзвучь, тому при перекладі варто враховувати всі особливості гри слів, її мету в контексті, всі можливі варіанти перекладу та спробувати знайти такий варіант перекладу, що найбільше підходить для передачі даної гри слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. М.: Издательство «Международные отношения», 1980. 328 с.
2. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с. (Альма-матер)
3. Кучер З. І., Орлова М. О., Редчиць Т. В. Практика перекладу (німецька мова): навч. Посібник для студ. Вищ. Навч. Заклад. – 2-ге вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. 464 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Свердліченко С.О. (зр. МНП-45), Багач І.Г., к. пед. н., доц.

У доповіді розглянуто основні методи перекладу рекламних текстів у контексті глобалізації та міжнародної комунікації. Основну увагу приділено адаптації культурних особливостей, стилістичних нюансів та збереженню емоційного впливу на цільову аудиторію. Якісний переклад реклами не лише передає зміст, а й формує враження про бренд, що безпосередньо впливає на вибір споживача.

Важливу роль відіграють стилістика й культурна адаптація, адже мовні ігри або метафори можуть бути незрозумілими в іншому культурному контексті. Перекладач повинен добре розуміти мову й ситуацію, щоб реклама залишалася ефективною. Успішність перекладу оцінюється за рівнем залученості аудиторії та впливом на продажі.

Сучасні споживачі цінують щирість та оригінальність, тому замість дослівного перекладу варто створювати нові концепції, які зберігають ідеї бренду й емоційний зв'язок з аудиторією.

Аналіз англійської, німецькомовної реклами та їх українських перекладів дозволяє виокремити кілька основних стратегій перекладу, які найчастіше використовуються на практиці. Попри умовність поділу, це сприяє розумінню ключових підходів у рекламному перекладі. Відповідно до класифікації Г. В. Петрушко, виділяються чотири основні способи:

1. **Відсутність перекладу.** Іноді слогани залишаються оригінальними – це характерно для товарів з емоційною чи іміджевою функцією. Слоган тут підсилює візуальний ефект реклами. – *Canon – You can Canon, Land Rover – Go Beyond.*

2. **Прямий переклад.** Застосовується, коли важливо передати зміст, наприклад, у рекламі техніки. Проте він може не враховувати культурні особливості. – *Adidas – Impossible is nothing → Неможливе можливе.* М. Кулик підкреслює важливість стилю, інтонації та культурних очікувань, розробивши адаптаційну модель для локальних ринків.

3. **Адаптація.** Підходить у випадках, коли прямий переклад неможливий. Вона дозволяє зберегти функціональність реклами, використовуючи лексико-семантичні трансформації. Дж. Стенфорд аналізує

вербальні й візуальні елементи, І. Коваленко — локалізацію продукту, а О. Петренко — емоційний вплив на споживача.

4. **Ревізія.** Глибша адаптація — створення нового тексту з урахуванням місцевої культури, менталітету та емоційного резонансу. Часто використовується для збереження основної ідеї у новій мовній формі. — *Everything in one touch* → *Смартфон, в якому є все*, — *Snickers: Hungry? Grab a Snickers* → *Не гальмуй! Снікерсуй!*

Висновки:

- Підтекст реклами створює імпресивність і образність тексту.
- Образність досягається через специфічну лексику, ідіоми, повтори, алюзії, дієслівні форми.
- Ефективний переклад враховує культурну реакцію, національну психологію та традиції.
- Дослівний переклад знижує вплив реклами.
- Якісний переклад потребує лінгвістичних і культурних знань, а також стилістичного чуття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петрушко Г. В. Особливості перекладу рекламних повідомлень та слоганів в англійській та українській мовах [Електронний ресурс].
2. Карабан В. І. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську): навч. посіб. / [В. І. Карабан, О. В. Борисова, Б. М. Колодій, К. А. Кузьміна] ; за ред. проф. В. І. Карабана. Вінниця : Нова книга, 2003. 205 с.
3. Аргументація та прагматика рекламного дискурсу та проблеми адекватності перекладу. Проблеми семантики слова, речення та тексту. Київ: Київський державний лінгвістичний університет, 2015.

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД: СУБТИТРИ, ДУБЛЯЖ І ЛОКАЛІЗАЦІЯ Фєдосєєва С.Є. (студентка ФГТ), Панькова А.В., викладач

Аудіовізуальний переклад (AVT) — це вид перекладу, що передбачає трансформацію вербальної інформації в межах аудіовізуальних продуктів, з урахуванням зображення, звуку та мови. За визначенням Діаса Сінтаса, це «передача усного чи письмового тексту, пов'язаного з рухомим зображенням» (Díaz Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2007. [292]). AVT включає переклад фільмів, серіалів, відеоігор, реклами та інших форматів, що містять як візуальну, так і звукову інформацію. Основними видами AVT є: субтитрування, дубляж, закадровий переклад, аудіодискрипція, локалізація, фан-переклад, озвучення, а також переклад відеоігор. AVT стикається з низкою викликів: технічні обмеження (ліміт символів, синхронізація), культурні реалії (адаптація ідіом, гумору),

збереження стилістики персонажів, передача емоцій, а також юридичні аспекти (ліцензування, права).

Субтитри — це короткий текстовий переклад діалогів, зазвичай розміщений у нижній частині екрану. Вони бувають перекладними, одномовними, описовими. Головні вимоги: лаконічність, синхронізація з відео, обмеження в часі та символах.

Дубляж — це повна заміна оригінального аудіоряду голосами перекладачів. Важливою складовою є ліпсинг, тобто синхронізація перекладу з рухами губ. Дубляж потребує професійної адаптації тексту, акторської гри та монтажу. Закадровий переклад — це озвучення перекладеного тексту поверх оригінального звуку, який залишається чутним. Такий формат часто використовується у документальних фільмах. Під час практики було переглянуто українські переклади реаліті-шоу «*Queer Eye*» та інтерв'ю з фільму «*The Social Dilemma*», де застосовано закадровий переклад.

Локалізація — це адаптація контенту для певної культурної аудиторії. Прикладами є переклад жартів у мультфільмі «Тачки» для української аудиторії або адаптація фразеологізмів у фільмі «*Inside Out*» для українських глядачів. Адаптація — це процес зміни тексту з урахуванням культурних, мовних або соціальних відмінностей. Наприклад, англійська ідіома «*It's raining cats and dogs*» адаптується як «*Лле як з відра*». AVT — це важлива складова глобальної комунікації, яка дозволяє зробити культурні продукти доступними для різних народів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Díaz Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2007. 299 p.
2. Matkivska N. *Audiovisual Translation: Conception, Types, Classification*. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2014. № 118. С. 39–41.
3. Paquin, R. *Translator, Adapter, Screenwriter. Translating for the audiovisual/ Translation Journal*. URL: <http://accurapid.com/journal/05dubb.htm> (дата звернення: 12.04.2025).
4. Perego E. *Subtitling Through Speech Recognition: Respeaking*. Bern: Peter Lang, 2009. 252 p.
5. Reich, P. *The Film And the Book in Translation*. URL: http://is.muni.cz/th/64544/ff_m/Diplomova_prace.pdf (дата звернення: 12.04.2025).
6. Reiss, K. *Möglichkeiten und GrenzerÜbersetzungskritik. Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen*. München: Hueber, 1971. p. 124.

ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД: БАЛАНС МІЖ ФОРМОЮ ТА ЗМІСТОМ Шльончак Е.І. (зр. НП-45), Панькова А.В., викладач

«Художній переклад – це вид перекладу художніх творів, який прагне до відтворення точності змісту та форми оригіналу, художньої цілісності та літературності», - зазначає, відомий український перекладач, Ілько Вакулович Корунець [3]. Художній переклад відіграє в світовій культурі дуже важливу роль, адже від того, наскільки якісно виконано переклад, залежить цілісне

сприйняття цього твору читачем. Художній переклад не вимагає буквральності, але обов'язковим є збереження форми, структури, змісту, настрою оригінального тексту [3]. Переклад вимагає ретельного відбору слів та виразів та їх майстерного поєднання з урахуванням усіх особливостей оригіналу, включно з типом тексту та жанром, до якого він належить [4]. Художній текст містить в собі інтелектуальну, емоційну і естетичну інформацію. Передача цих видів інформації відбувається, забезпечуючи вплив на читача, що досягається за допомогою мовних засобів усіх рівнів [2]. Художній текст являє собою повідомлення письменника своєму читачеві, у якому виражається авторська ідея, його світогляд і цінності. У такому тексті завжди присутній підтекст, існує можливість для множинності інтерпретацій. Його основна функція – комунікативно-естетична. Важливою ознакою художнього тексту є нерозривний зв'язок форми і змісту. Саме ця ознака художнього твору і робить його таким складним з точки зору перекладу. Художній переклад викликає низку труднощів, пов'язаних зі збереженням індивідуального стилю автора, духу часу, культурної специфіки. Переклад художнього твору тільки тоді буде якісним, якщо перекладач зуміє відтворити всі художні прийоми, а також збереже атмосферу сюжету та стиль автора [1].

Для порівняння візьмемо два художні переклади твору Т.Г. Шевченка «Заповіт». Переклад твору англійською мовою здійснив Александр Джардин Хантер (Alexander Jardine Hunter) у 1922 році у виданні «The Kobzar of the Ukraine». Ось уривок з його перекладу:

When I die, remember, lay me
Lowly in the silent tomb,
Where the prairie stretches free,
Sweet Ukraine, my cherished home.
There, 'mid meadows' grassy sward,
Dnieper's waters pouring
May be seen and may be heard,
Mighty in their roaring[5].

В цьому перекладі Александр намагається зберегти зміст, який заклав Шевченко в поезію. Він зберігає патріотичний підтекст. Перекладач зберіг ритм, риму поезії. Також прослідковується поетичність та мелодійність твору.

Другий для порівняння візьмемо переклад Джона Віра (John Weir), який він зробив у 1961 році. Ось фрагмент перекладу:

When I am dead, bury me
In my beloved Ukraine,
My tomb upon a grave mound high
Amid the spreading plain,
So that the fields, the boundless steppes,
The Dnieper's plunging shore
My eyes could see, my ears could hear
The mighty river roar [6].

Тут ми можемо спостерігати збереження змісту та ритму твору. Джон використав англомовний віршований розмір, що є близьким до оригіналу. Цим він зберігає ритмічну структуру твору. Порівнюючи ці два переклади, можемо зазначити, що вони досить відрізняються один від одного. Перший – більш поетичний і мелодійний. Другий зберігає зміст та ритм. Прослідковуємо баланс між формою та змістом, що є досить важливим для перекладів художніх творів. Якщо перекладач буде враховувати всі ці труднощі при перекладі художніх творів, то текст перекладу, в кінцевому результаті, вплине на читача так само, як і текст оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грабовська І. Основи художнього перекладу: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010.
2. Комісаренко О. І. Лінгвістичні аспекти художнього перекладу. Київ Наукова думка, 2001.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний перекладознавчий курс). Київ. Либідь, 2003.
4. Newmark, P. A Textbook of Translation. – London: Prentice Hall, 1988.
5. <https://m.gutenberg.org/cache/epub/68486/pg68486-images.html>
6. <https://md-eksperiment.org/post/20230924-zapovit-t-g-shevchenka-v-perekladah-e-l-vojnich>

Секція «Українська мова та загальне мовознавство»

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Саснко О. (зр. РП-24), Деньга О.А., ст. викладач

У доповіді досліджується чистота мовлення як ключовий мовний чинник ефективної комунікації в психологічній практиці.

Актуальність теми зумовлена потребою психологів у точному, етичному та емоційно безпечному мовленні, яке сприяє побудові довірливих стосунків з клієнтом.

Метою дослідження є аналіз впливу якісного мовлення на психоемоційний стан клієнта, розвиток емпатії та ефективність терапевтичного процесу.

Чистота мовлення — це не лише відсутність суржику, вульгаризмів чи жаргону, а й логічність, лаконічність, коректність формулювань і виважене використання професійної термінології. Така мовна практика дозволяє клієнту відчувати себе почутим, прийнятним і зрозумілим. У психологічній взаємодії мовлення відіграє не лише інформативну, а й регулятивну, емпатійну та терапевтичну функцію [1, с. 35].

У дослідженнях Ю. Шевчука зазначено, що мовні характеристики (тембр, інтонація, ритм) прямо впливають на рівень тривожності клієнта та створення відчуття безпеки [2, с. 89]. І. Левченко акцентує увагу на тому, що саме мовна форма може як полегшити процес терапії, так і ускладнити його в разі некоректного застосування [3, с. 114].

У статті наведено приклади чистого та непридатного мовлення у відповідь на типові запити клієнтів. Наприклад, у ситуації тривожності некоректними є вислови типу: «Та не вигадуйте», «Іншим ще гірше», що знецінюють переживання. Натомість фрази: «Я чую ваш біль», «Це справді важкі відчуття», «Ваша відкритість — це вже сила» — демонструють емпатію, прийняття та заохочення до подальшого діалогу.

Висновки. Мовлення — основний інструмент комунікації психолога, від якого значною мірою залежить якість психотерапевтичної взаємодії. Чистота мовлення сприяє формуванню довіри, полегшує вираження емоцій, активізує внутрішні ресурси клієнта. Некоректне ж мовлення може викликати напруження, спричинити знецінення та знизити ефективність терапії. Отже,

формування навичок чистого мовлення має бути невід'ємною складовою фахової підготовки психолога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевчук Ю. Вплив мовної чіткості на емоційний стан людини. Психолінгвістика. 2021. №3. С. 33–40.
2. Левченко І. Мова як інструмент терапії: психологічний аспект. Харків: Право, 2020. 156 с.
3. Петренко О. Комунікативна компетентність у психології. Київ: Логос, 2019. С. 111–120.

КАЗКОТЕРАПІЯ – ЯК МОВНИЙ ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАВМ

Кутова І.О. (зр. РП-24), Деньга О.А., ст. викладач

У доповіді досліджується казкотерапія як ефективний мовний засіб подолання психологічних травм, зокрема у дітей, в умовах соціального та воєнного стресу. Актуальність теми обумовлена необхідністю пошуку гуманних і доступних форм психоемоційної підтримки, особливо у випадках, коли традиційна психологічна допомога є недоступною або недостатньо ефективною. Метою дослідження було виявити та обґрунтувати ефективність казкотерапії як саме мовного інструменту зцілення, на прикладі творчості Анни Григорович.

Казкотерапія — це психотерапевтична методика, що ґрунтується на силі мови: слова, образи, метафори формують простір для діалогу дитини з власними емоціями. Казка — не лише художній текст, а мовна конструкція, здатна проникати у глибини підсвідомості, надавати імен своїм страхам, допомагати пережити їх через ідентифікацію з героями та вербалізацію внутрішнього стану. Мова казки стає каналом емоційного зв'язку, провідником до зцілення.

Коли дитина слухає або створює казку, вона переходить від безмовного переживання болю до словесного осмислення. Це важливо, бо травмуючий досвід часто "замикається" у свідомості й викликає напругу саме через неможливість його висловити. У цьому сенсі казкотерапія виконує функцію "розмовного ліків": дитина вчиться говорити про себе, свої почуття, потреби.

Історично підтверджено, що мова фольклору завжди виконувала психоетичну та комунікативну функцію. Починаючи з ХІХ століття, дослідники звертали увагу на глибинний зміст казок. Карл Юнг розглядав казки як архетипічні моделі людського досвіду, що закодовані у символічній мові образів і впливають на свідомість людини через емоції та слова.

У нашому дослідженні особливу увагу приділено творчості української письменниці Анни Григорович. У своїй роботі з дітьми, зокрема в проєкті «Ти – переможець», вона використовує авторські казки як інструмент мовної

терапії. Її твори зчитуються не лише як художні, а як зцілювальні тексти. Одним із прикладів є повість-казка «Три дні з життя Єви», в якій через символічну мову образів (зірка на долоні, голубка, музика) дитина проходить шлях емоційного визволення.

Єва — головна героїня — не розпізнає літер, але має музичний слух і глибоку чутливість. Її травми — неусвідомлені, однак вони набувають форми через мову казки. Образи стають лінгвістичними маркерами підтримки, внутрішньої сили та надії. Мовна взаємодія з текстом допомагає героїні (а через неї і читачеві) переосмислити страх темряви, відчуття самотності, невпевненість у власних силах.

У рамках практичного дослідження було проведено казкотерапевтичне заняття для дітей 8–11 років. Читання казки, обговорення сюжетів, рольова гра та малювання створили умови для глибокої мовної взаємодії: 10 з 12 дітей активно включилися у спілкування, називали власні страхи, використовували казкові символи у своїх висловлюваннях. Мова казки стала для них безпечним способом самовираження.

Особливої уваги заслуговує поєднання тексту з музикою: QR-коди в книзі ведуть до композицій, які озвучують сюжет. Це ще один рівень мовного впливу — через звук, інтонацію, ритм. Таким чином, казка функціонує як багаторівневий мовний простір: вербальний, символічний, емоційний і звуковий.

Отримані результати свідчать про підвищення самооцінки дітей, зниження тривожності, формування довіри до себе й дорослих. Учасники почали краще вербалізувати власні переживання, а отже — опанувати емоційну саморефлексію.

Висновки. Казкотерапія є потужним мовним інструментом емоційного зцілення. Через мову казки дитина отримує можливість ідентифікувати, назвати, а отже — подолати свої страхи. Казкові образи, діалоги, символи створюють структуру, у межах якої можливе глибоке мовне пропрацювання травми. Практика Анни Григорович доводить, що мова, вплетена в казковий сюжет, здатна не лише зворушити, а й лікувати. Саме слово, емоційно насичене, образне, художнє, стає ключем до психоемоційної рівноваги.

МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Яковенко В. В. (зр. 1-45), **Ісаєнко Т. В.**, *ст. викладач*

Метою доповіді було дослідити етапи становлення мовної політики в Україні, проаналізувати її еволюцію в контексті соціокультурних та політичних змін, а також визначити роль української мови як чинника національної ідентичності та єдності. В українській історії питання збереження рідної мови завжди було пріоритетним. Особливо гостро воно постало у ХХ–ХХІ століттях — на тлі радянської русифікації, здобуття

незалежності, військових загроз та інформаційної боротьби. Сучасна мовна політика України — результат довготривалого історичного процесу, що включає низку законодавчих, політичних та культурних змін. Мовна політика — це система державних заходів, спрямованих на регулювання мовних відносин у суспільстві. Вона використовує правові, адміністративні й політичні інструменти для підтримки, розвитку або трансформації мовного середовища. Від 1960-х років активно застосовується термін «мовне планування», запропонований Ейнаром Хаугеном. Закон «Про засади державної мовної політики» визначив основні напрями мовного планування: розвиток української мови як державної, забезпечення прав національних меншин, заборона дискримінації за мовною ознакою, підтримка культурних зв'язків між мовними групами.

Етапи розвитку мовної політики в Україні

Перший етап (1989–2012) — стартував із прийняття Закону УРСР «Про мови». Вперше були задекларовані принципи мовної рівності та підтримки української мови. Відкривались україномовні школи, факультети у вишах. Це стало проривом після тривалого панування російської мови в освіті та побуті.

Другий етап (з 1996 року) — Конституція України закріпила статус української мови як державної (ст. 10), гарантувала право представників нацменшин на освіту рідною мовою (ст. 53), зобов'язала посадовців володіти державною мовою (ст. 103, 127, 148) [1]. У цей період з'являється більше українськомовного контенту, змінюється мовна ситуація в містах, зокрема в Києві та Харкові.

Третій етап (з 2012 року) — ухвалення закону «Про основи державної мовної політики» викликало суспільний резонанс через загрозу знецінення статусу української мови. Закон сприяв посиленню позицій російської мови в публічному просторі, що викликало протести. У 2016 році введено квоти на українськомовний контент на радіо.

Четвертий етап (з 2010-х років) — затверджено *Концепцію державної мовної стратегії*, яка визначає українську мову як чинник національної єдності. Всі фільми, серіали, реклама та оголошення мають бути українською мовою або з українськими субтитрами. Це сприяє формуванню єдиного інформаційно-культурного простору [2].

Історія мовної політики в Україні — це шлях від боротьби за виживання мови до її активного розвитку [3]. В умовах сучасних викликів мовна політика стала інструментом не лише культурної, а й національної безпеки. Вона відповідає європейським стандартам, підтримує права мовних меншин та сприяє згуртуванню українського суспільства. Українська мова виконує роль не лише засобу спілкування, а й символу державності та єдності народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : чинне законодавство з змінами та правками станом на 15 квітня 2011 року (офіційний текст), Київ: Пилявoda А.В., 2011. 56 с.
2. Мовна політика держави: історико-правова ретроспектива та сьогодення. Матеріали 13-ої Всеукраїнської наукової конференції / Наукові конференції історико-правової тематики. 2021. Вип. 13. Львів: Л-Прес. 139 с.
3. Масенко Л.Т. Мовна політика України в 1017-2019 роках. *Українська мова*. 2019. № 3. С. 40 – 51. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c0b038d8-ead5-4190-af6d-5cdd9f101314/content> (08.04.2025).

ВПЛИВ АНГЛІЗМІВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Рогова А. (гр.ЕП-244), Кухарєва-Рожко В.І., к. філол. н., доц.

У сучасній лінгвістиці значна увага приділяється вивченню впливу іншомовних запозичень на розвиток різних мов. Глобалізація, поширення інформаційних технологій та культурний обмін сприяють активному проникненню лексичних одиниць з однієї мови до іншої. Відтак, дослідження англійзмів в українській мові є надзвичайно важливим.

Англійська мова, особливо в останні десятиліття, стала одним із найпотужніших джерел запозичень для багатьох мов світу, і українська не є винятком. Проникнення англійзмів в український мовний простір – явище складне та багатогранне, що викликає дискусії серед мовознавців, культурологів та широкої громадськості.

Мета цього дослідження полягає у виявленні й аналізі основних тенденцій та особливостей проникнення англійзмів в український мовний дискурс, оцінці їх впливу на розвиток і збагачення української мови та на можливе збіднення її словникового запасу, а також визначенні шляхів збереження її самобутності в умовах глобалізації.

Мова постає як функціональна й динамічна система, що безперервно розвивається. Запозичення з інших мов є природним процесом, що збагачує її лексику і розширює виразні можливості. Проте надмірне або невмотивоване вживання іншомовних слів може призвести до негативних наслідків, таких як втрата питомих слів, збіднення мови та порушення її системності, втрата автентичності. Аналіз лінгвістичних досліджень свідчить, що англійзми потрапляють в українську мову різними шляхами та в різні сфери. Найбільш поширені вони в рекламі, засобах масової інформації, інформаційних технологіях, бізнесі та культурі. Основні причини активізації запозичень з англійської мови:

- потреба у найменуванні нових предметів і явищ;
- відсутність адекватних українських відповідників;
- необхідність конкретизації значення певного слова;

- прагнення до підвищення експресивності та новизни [1, с. 61].

Згідно з "Енциклопедією української мови", англiзм – це різновид запозичення, слово, його окреме значення, фраза тощо, які взято з англійської мови або перекладені з неї, чи сформовані за її моделлю. Англiзми мають певні ознаки, які вказують на їхнє іншомовне походження [4]. Серед них:

- Фонетичні особливості, тобто звучать подібно до оригіналу (наприклад, *джем, імідж*).
- Словотворчі особливості, використання суфіксів, префіксів чи структури, характерних для англійської мови (наприклад, *смокінг, маркетинг*).
- Семантичні зміни, коли слово набуває нового значення під впливом англійської мови (наприклад, *яструби* у значенні "політики, прибічники жорсткого курсу", *акула бізнесу*). [2, с. 56].

Частина англiзмів позначає реалії, пов'язані з англomовним світом (наприклад, *Скотланд-Ярд, Діснейленд*), а також терміни зі сфер спорту, техніки, економіки, політики (наприклад, *фітнес, стартап, онлайн, брифінг, дефолт*) [3, с. 7].

Однак варто зазначити, що процес запозичення не завжди є виправданим. Інколи спостерігається надмірне використання англiзмів у супереч наявності точніших українських еквівалентів. Одним з недоліків є поява дублетів, коли для англiцизму вже існує український відповідник (наприклад, *консалтинг* – консультування, *шоп* – магазин, *менеджер* – керівник). Українські мовознавці відзначають випадки бездумного та масового вживання англійських слів навіть тоді, коли є прості та точні українські відповідники (наприклад, *піплометрія* замість опитування). [2, с. 57]. Це може призвести до втрати унікальності української мови, до знецінення рідної мови та втрати її самобутності.

Отже, питання впливу англiзмів на українську мову є багатограним і потребує збалансованого підходу. З одного боку, запозичення можуть збагачувати мову та сприяти міжнародній комунікації; з іншого боку, надмірне вживання іншомовної лексики може створити негативні умови для мовної екології та культурної ідентичності. Процес запозичення слів з інших мов, зокрема з англійської, є об'єктивним та неминучим, особливо в умовах глобалізації. Англiзми можуть збагачувати українську мову, але важливо підходити до цього процесу виважено, щоб уникнути негативних наслідків. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на створення мовної політики, яка забезпечить гармонійний розвиток української мови в умовах глобалізації, сприятиме збереженню її самобутності та збагаченню без шкоди для її структурної цілісності. Необхідно зберігати мовну самобутність, розвивати культуру мовлення та сприяти творенню нових українських слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козуб Л. С. Особливості використання англійзмів у сучасній українській мові [Електронний ресурс]. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету (2017 № 26, т. 2, С. 60–62. http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v26/part_2/14.pdf
2. Мартинова Т. І., Кукушкін В. В. Англійцизми у сучасній українській мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. т. 1. С. 56-59.
3. Нагорна Ю. А. Вплив англійцизмів та американізмів на сучасну українську мову [Електронний ресурс]. *Український смисл*. <https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/view/155/168>
4. Українська мова: Енциклопедія / ред. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк. Київ: Українська енциклопедія, 2004, ISBN 966-7492-19-2.

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕКЛАМИ
 Скоробреха А. (зр.ЕП-244), Кухарєва-Рожко В.І., к. філол. н., доц.

Сучасна економічна реклама відіграє важливу роль у формуванні споживацьких уявлень, потреб і поведінки. Вона є не лише засобом інформування, а й могутнім інструментом впливу на свідомість аудиторії, що досягається за допомогою мовних засобів. Дослідження мовних особливостей економічної реклами дозволяє виявити її головні функції, способи мовної маніпуляції, а також специфіку лексики, синтаксису та стилістики. Однією з характерних рис економічної реклами є використання експресивної, емоційно забарвленої лексики: *інноваційний підхід, вигідна пропозиція, гарантована якість, економія до 50%*. Такі одиниці спрямовані на створення позитивного іміджу продукту чи послуги та формування довіри до бренду. Також активно застосовуються слова-імперативи та заклики до дії: *Купуйте зараз! Не прогав шанс! Зробіть правильний вибір!*. Вони реалізують функцію спонування та стимулюють активну реакцію споживача [1, с. 115]. Значну роль відіграє і гра слів, паронімічне зближення, контамінація: *Кредит за 5 хвилин – вигідно, як ніколи!* Банк, який говорить вашою мовою. Часто у рекламі вдаються до алюзій, асоціацій і метафоризації економічних понять: *Фінансова свобода починається тут, Інвестуйте в майбутнє вже сьогодні.* Синтаксично домінують короткі, лаконічні речення, що легко сприймаються: *Швидко. Зручно. Надійно.* Унікається складна структура, натомість акцент ставиться на ритмічність і звучання. Окрему групу становлять іншомовні вкраплення, здебільшого англійцизми: *cashback, startup, sale, discount*, що підкреслюють сучасність і глобальність пропозиції. Наприклад: *До 70% off на весняну колекцію!*. Мовна організація таких текстів відображає глобалізаційні тенденції: присутність англійських елементів пояснюється прагненням відповідати міжнародним стандартам та асоціювати продукт із якістю, престижем, новітніми технологіями. Рекламні тексти створюються з урахуванням цільової аудиторії. Наприклад, для молоді живають неформальну лексику, сленг, меми: *Твій бюджет скаже “дякую”*,

Залишай гроші собі, решту зробить Monobank. Натомість реклама для старшого покоління послуговується офіційнішими мовними формулами: *Надійність, перевірена роками, 40 років довіри наших клієнтів* [2, с. 49].

Отже, мовні особливості економічної реклами — це не лише набір мовних засобів, а цілісна система мовного впливу, що інтегрує лексичні, синтаксичні, стилістичні, прагматичні компоненти. Ефективність рекламного повідомлення безпосередньо залежить від вмілого добору лінгвістичних елементів відповідно до соціальних, вікових та культурних характеристик цільової аудиторії.

Вивчення мовних засобів економічної реклами дозволяє не лише краще зрозуміти механізми впливу на масову свідомість, а й озброює споживача критичним мисленням у добу інтенсивної рекламної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головка М. В. Рекламна комунікація: сутність, типологія, структура [Електронний ресурс] // Наукові записки НаУКМА. 2017. Т. 200. С. 112–118. <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/Mass-Communications-2018.pdf>
2. Кочан І. М. Мовні засоби впливу в рекламних текстах [Електронний ресурс] // Мовознавство. 2016. №2. С. 45–52. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/2095>

ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСНЯХ

Мороз В.В.(*зр. DS-2410*), **Іванченко Л.І.**, *викладач*

У доповіді представлено результати аналізу текстів сучасних українських пісень з метою виявлення типових мовних порушень. Актуальність дослідження зумовлена зростанням впливу масової культури, зокрема музики, на формування мовної свідомості молоді. У цифрову епоху пісенні тексти мають значний вплив на процеси мовної соціалізації, адже здобувають широку популярність у соціальних мережах і медіаплатформах (Instagram, Tiktok, Spotify тощо). Систематичні порушення мовних норм у піснях можуть помилково сприйматись слухачами як норма, а з часом – закріплюватись у колективній мовній пам'яті.

Предметом дослідження стали пісні таких виконавців: «Скрябін», «Океан Ельзи», Skofka, Kalush, «Бумбокс», «Курган & Agregat», Христина Соловій, «Антитіла». Матеріалом слугували офіційні публікації та відеозаписи артистів.

Під час дослідження було виявлено численні порушення норм української мови: акцентуаційних (неправильне наголошення слів зав'язу́, покажу́, розкажу́ в пісні «Тримай» Христини Соловій), лексичних (використання русизмів, наприклад, у пісні «З Новим роком» співається «Рожество» замість правильного «Різдво»), морфологічних (неправильне вживання відмінкових форм, наприклад, Skofka та Kalush в «Не напругайся» співають «...ями повні доща» замість «...ями повні дощу»),

фразеологічних(у пісні «Супер-пупер» гурту «Бумбокс» присутній фразеологізм – бути у полі зору. «Не дізнаюся, не в колі твого я зору»), а також тенденцію до використання суржику та англіцизмів (у пісні «Стяги на стяги» Андрій Хливнюк співає: «П'ю, кров твою п'ю, / What I got to do» замість «Що я повинен зробити»).

Частина мовних відхилень обумовлена стилістичним задумом авторів – для створення образу «народності» та унікального мистецького стилю (зокрема у гурту «Курган & Agregat»). Такі порушення – типові для усного мовлення, але в піснях закріплюються як допустимі, оскільки артисти намагаються підібрати кращу риму чи звучання. Проте відсутність чіткої межі між художнім прийомом і мовною недбалістю може спричинити зниження мовної культури суспільства.

У висновку наголошується, що художня свобода – це не лише привілей, а й відповідальність. Саме тому творці сучасної української музики повинні дбати не тільки про ритм і рими, а й про чистоту, силу й гідність українського слова. Адже мова – це теж музика. І вона має звучати гідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вакарчук С. Інтерв'ю для Ukraïner Q. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/lime/learn/2025-02-15/ya-gordiy-chelovek-mne-byilo-byi-unizitelno-pet-na-russkom-yazyike-vakarchuk-sdelal-gromkoe-zayavlenie/61005>
2. Spotify. Стримінговий сервіс із музикою, відео та подкастами. URL: <https://open.spotify.com>
3. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / упоряд. М.Пещак та ін. Київ: Довіра, 2003, 1871 с.
4. Тлумачний словник української мови: в 11 т. URL: <http://sum.in.ua/>
5. «Курган & Agregat» – реп, що ламає стереотипи. URL: <https://znaki.fm/uk/persons/kurgan-i-agregat/>
6. «Скрябін». URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Скрябін_\(гурт\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Скрябін_(гурт))
7. «Бумбокс». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Бумбокс>

ДІАЛЕКТНІ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНАХ. СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО НИХ

Богуславська В.Д. (зр. МЕ-243), Іванченко Л.І., викладач

Українська мова поділяється на три основні діалектні зони: північну (лахміття – старий одяг; кузік – гудзик;), південно-західну(кугут – півень; файний – гарний; фіглі – жарти;) та південно-східну (тремпель – вішак; тормозок – їжа, яку беруть на роботу;). Кожна з них має унікальні мовні особливості, зокрема лексику, фонетику та граматику. Північні діалекти зберігають архаїчні форми, південно-західні мають численні запозичення з європейських мов, а південно-східні зазнали впливу російської мови. Ці

діалекти відображають географічне, історичне та культурне розмаїття України.

Формування діалектів значною мірою зумовлене історичними подіями. Вплив таких періодів, як Київська Русь, монгольська навала, Польсько-Литовська доба, панування Османської імперії, російська та австро-угорська влада, а також радянська централізація, призвів до розмаїття мовних форм. Кожна епоха вносила власні корективи до мовного середовища, сприяючи як збереженню архаїзмів, так і появі нових мовних нашарувань.

Сьогодні діалекти перебувають під реальною загрозою зникнення. Серед основних чинників – урбанізація, внутрішня та зовнішня міграція, домінування літературної мови в освіті, медіа та офіційному спілкуванні. Відсутність діалектів у навчальних програмах, зменшення їх передання в родинному колі, а також вплив англійської та російської мов призводять до витіснення діалектного мовлення з ужитку.

Ставлення молоді до діалектів варіюється. У регіонах зі збереженими традиціями, зокрема в Галичині, Закарпатті та Буковині, молоді люди часто сприймають діалекти як важливу частину своєї ідентичності (86%). В інших частинах країни діалекти можуть викликати нейтральне (11%) або навіть негативне ставлення (3%), особливо через асоціацію з «сільською мовою» або менш престижною формою спілкування.

Соціальні мережі мають подвійний вплив на діалектне мовлення. З одного боку, вони сприяють його популяризації через контент, створений блогерами, сторінки з діалектним фольклором і локальні спільноти. З іншого боку, домінування літературної мови, стереотипи щодо діалектів та стандартизація комунікації знижують частоту використання діалектів у цифровому середовищі.

Важливо розрізняти поняття діалекту і суржику. Діалект — це структурована, історично сформована форма мови, притаманна певному регіону. Суржик же є змішаною мовною формою, що виникає внаслідок мовного контакту, зазвичай між українською та російською мовами. Суржик не має системності і часто є ознакою порушення мовної норми, на відміну від діалекту, який є цінною частиною мовної спадщини.

Попри загрози, діалекти залишаються важливою складовою культурної спадщини України. Вони зберігають лінгвістичну, історичну та етнографічну інформацію, що несе цінність для науковців і суспільства загалом. Молодь відіграє ключову роль у збереженні діалектів: через використання у побуті, творчості та культурних ініціативах, а також підтримку відповідних освітніх та інформаційних проєктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словник української мови URL: <https://slovyk.ua/>
2. Оксана Суховій, Що говорять про нас наші діалекти URL: https://lb.ua/culture/2024/06/02/615969_shcho_govoryat_pro_nashi_dialekti.html

3. Українська Грамота: Основні діалекти української мови
URL:<https://ukrgramota.kievpereklad.com.ua/dialekt/>
4. ЛітАкцент: Три мови в Україні – на межі зникнення
URL:<https://litakcent.online/2012/06/25/try-movy-v-ukrajini-na-mezhi-znyknennja/>

СЛЕНГ У МОВЛЕННІ МОЛОДІ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ Діденко В.В. (НП-45), Сидоренко Л.М., к.ф.н., доц.

Сленг був завжди частиною нашої повсякденної мови. Багато науковців об'єднують під його визначенням і аргі, і жаргон, і професіоналізми, й інші близькі, проте за своєю суттю відмінні від сленгу явища [3]. За визначенням Л. Ставицької: «Сленг — різновид розмовної мови, яка оцінюється суспільством як неофіційна (побутова, фамільярна, довірлива)» [1, с.40]. Здебільшого в середовищі молоді, раніше в колах спілкування, зараз у мережі Інтернет з'являються неологізми, сленг, іншомовна лексика як візитна картка молодості, своєрідна форма самовираження і свободи, спосіб виокремитися, спростити комунікацію між собою [2]. Сленг є одним із соціолектів мови, який швидко змінюється. Для цього в роботі порівнюємо сленг двох поколінь — покоління X і покоління Z. Було опитано представників обох поколінь: викладачів, батьків, знайомих, які є представниками покоління X та понад 100 студентів перших курсів Черкаського державного технічного університету як представників покоління зумерів.

Наукове обґрунтування сленгу спирається на кілька лінгвістичних та соціолінгвістичних принципів:

1. Соціальна ідентифікація та групова згуртованість. Використання сленгових слів та виразів слугує своєрідним маркером "свій-чужий", сприяючи внутрішньогруповій комунікації та відчуттю спільності. (Пр. сленгу пок.X — "чувак"; пок.Z — "свій вайб" (атмосфера, яку відчує лише "своя" людина).)

2. Експресивність та емоційність. Він дає можливість виражати оцінку, ставлення та почуття в більш влучний та іноді гумористичний спосіб, ніж стандартна мова. (Пр. сленгу пок.X — "кайф" (актуально і зараз), "гальмо" (людина яка повільно думає); пок.Z — "крінж" (сучасний аналог виразу "іспанський сором").)

3. Мовна економія та зручність. Деякі сленгові терміни є скороченнями або спрощеними варіантами стандартних слів, що полегшує та пришвидшує спілкування в певних контекстах. (Пр. сленгу пок.X — "мобіла" (мобільний телефон); пок.Z — "хз" (хто зна, використовується синонімічно виразу "не знаю"), "зп" (заробітна плата).)

4. Реакція на зміни та нововведення. З'являються нові сленгові слова для позначення нових явищ, концепцій або технологій, які ще не мають усталених назв у стандартній мові. (Пр. сленгу пок.X — "комп'ютерщик"; пок.Z — "шазамити" (шукати пісню на платформі Shazam).)

5. Динамічність та плинність. Сленг є динамічним явищем, слова та вирази швидко з'являються, набувають популярності та зникають або переходять до загального вжитку. Його мінливість робить його цікавим об'єктом лінгвістичних досліджень як живого процесу словотворення. (Пр. сленгу пок.Х — “прикол”, “зачьот”, “баян”(щось застаріле); пок. Z — “треш”(щось дике, абсурдне).)

Можна виділити чотири категорії сучасного сленгу в Україні: іншомовний, фамільярний, професійний і власне український. Іншомовний сленг містить в собі слова іншомовного походження (пр. з англ. “юзати”, “вайб”, “бро”, “треш” (рос. “жесть”) та ін.). Ці слова входять у мову з соціальних інтернет-мереж або під впливом культури інших країн. Фамільярний є негативним стилем спілкування і зазвичай розцінюється носіями мови як безцеремонність. До цієї категорії відносять інвективну(ненормативну) лексику. Професійний сленг поділяють на різні підкатегорії відповідно до професій. Як приклад студентського сленгу — “студак” (студентський квиток), “заліковка” (залікова книжка), “вікно” (вільні для викладача або студента години між двома лекціями)[4].

Власне український сленг складається з українських слів, які були створені для емоційного забарвлення розмови. Більшість цих слів вживали ще 30-40 років тому, тож почути їх ми можемо не лише від молоді. Для прикладу: “баньки”(очі)[5], “бавовна”(від рос. “хлопок”, гра слів, вибухи на території ворога) та багато інших.

Незважаючи на те, що сленг — змінне явище, у процесі дослідження було виявлено що, деякі слова не виходять з ужитку і через 25-30 років, після піку їх популярності. Наприклад: “кайф”, “блін”, “жесть”, “палево”, “зависнути”, “шарити”, “облом”, “халява”, “ботан”, “відморозок”, “кидалово” і вирази на кшталт “не парся”, “качати права” та інші. Ці слова були популярні у представників покоління X, але актуальні до сьогодні.

Джерела походження сленгових слів у різні часи також було різним. На розвиток сленгу покоління X впливали декілька факторів, але основним на той час було засилля російської мови. Тому більшість неологізмів того часу(в т.ч і ті що активно використовують зараз) створювались під впливом російської мови. А за словами студентів найбільшими витокami нових слів та сленгу на сьогодні є: соціальні мережі (82% відповідей), друзі та одногрупники (62%), інтернет-меми (53%). З менш поширених виділили музику та кіно (37%), сімейне коло (28%) та освітнє середовище (12%).

У наш час, на рівні з русизмами є англіцизми, адже рейтинг очолювали такі слова : “вайб” (з англ. “атмосфера”), “крінж” (аналогічний вираз — “іспанський сором”), “треш” (з англ. “сміття”). Проте більшість студентів(69%) вважають, що українська мова не потребує захисту від впливу інших мов.

Були згадані також і українські сленгові слова: “базар”, “хз” (аббревіатура “хто зна”), “морозитись”, “база”, “байка”, “зацінити” та інші. Незважаючи на

непристойність та вульгарність фамільярного сленгу, почути його можна майже на кожному кроці. Опитавши студентів, виявили що 62% нейтрально ставляться до ненормативної лексики і вважають її використання нормальним, але лише за доцільності ситуації. Ставлення поколінь до вживання інвективів важко визначити через різноманітність соціальних класів у різні часи. У дослідженні, проведеному психологами Крістін Джей та Тімоті Джей, учасникам пропонували за одну хвилину назвати якомога більше лайливих слів, а потім — слова, що починаються на певні літери. Результати показали, що ті, хто мав більший словниковий запас загалом, також могли назвати більше лайливих слів. Це свідчить про те, що вживання ненормативної лексики може бути ознакою високої мовної обізнаності, а не її нестачі [6]. Тому питання норм використання інвективів досі відкрите для досліджень не лише з боку ерудованості, а й з боку вихованості людини. Згідно з наявними дослідженнями, покоління Z (зумери) використовують нецензурну лексику частіше та вільніше, ніж покоління X. 46% зумерів (18–24 роки) повідомили, що часто вживають нецензурні слова щодня, та лише 12% осіб віком 55–64 роки (до яких належить частина покоління X) вказали на часте вживання лайки [7]. Через соціальне твердження про те, що сучасний сленг (а саме русизми, та англіцизми) впливає на засміченість мовлення, студентам (представникам покоління зумерів) було поставлене питання, якою мовою вони спілкуються в повсякденному житті? 73% опитаних студентів використовують “суржик”, тоді як 21% спілкуються українською мовою, 6% російською. З погляду на те що “суржик” — змішування двох мов, можемо зробити висновок про те, що сленгові слова, які були створені за рахунок усного спілкування, виникли саме з “суржику”.

Запитавши студентів, які на їх думку є проблеми в мовленні молоді, виділили такі відповіді:

1. Надмірне використання ненормативної лексики. (20 відповідей)
2. Суржик. (18 відповідей)
3. Вплив та толерування російської мови в суспільстві. (23 відповіді)
4. Низька ерудованість молоді.
5. Надмірне використання сленгу та засміченість мовлення.

Згідно з отриманими даними, більшість людей спілкується суржиком, проте водночас значна частина респондентів вважає його проблемою мовлення сучасної молоді. Для з'ясування можливих шляхів усунення цієї проблеми до анкети було включено запитання про поради та пропозиції щодо покращення мовлення молоді. Отримали такі відповіді:

1. Читати якісну літературу.
2. Збільшити кількість якісного україномовного контенту, щоб зменшити вплив російського.
3. Проводити додаткові заходи (семінари, ігрові лекції, гуртки тощо), спрямовані на покращення знань української мови.

4. Припинити популяризацію ненормативної лексики.
5. Ставити вищі мовні вимоги для людей, що працюють в ЗМІ.

Опитані студенти вказували на заміну іншомовних слів українськими синонімами, пропагували вивчення мовного етикету та самокорекцією.

Була також частина, яка не бачила проблем у спілкуванні молоді.

Отже, сленг різних поколінь, як і всі інші чинники, має своє коріння і наслідки впливу на мовлення людей. Він виникає як засіб самовираження та ідентифікації, змінюється разом із суспільством і мовою. З кожним новим поколінням з'являються нові слова, а старі можуть змінювати значення або зникати. Це природний процес, який свідчить про живий розвиток мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kyuchin A. V., Panas A. I., Kovalchuk M. V. та ін. The structure and properties of electrochemically hydrogenated Pd–Ag alloys. *Journal of the Less Common Metals*. 2014. Vol. 385, Issue 1. P. 72–79.
URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S038800011400151X> (дата звернення: 16.04.2025).
2. Назаревич Л. Т., Мацюк Г. Р. Молодіжний сленг: теоретичні аспекти і сфера використання // *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Сер. : Філологія*. 2022. Вип. 53, т. 1. С. 130–133. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.53-1.30>.
3. Ставицька Л. О. *Арго, жаргон, сленг*. Київ : Критика, 2005. 256 с.
4. Tikile E. A., Ngulube I. E. Використання лайки серед поколінь X, Y та Z в Університеті штату Ріверс // *Int. J. Literature, Language and Linguistics*. 2025. Т. 8, № 1. С. 52–64. DOI: <https://doi.org/10.52589/IJLL-7YDPDRYKS>.
5. Тлумачення слова «баньки». *Словник української мови онлайн*. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=баньки> (дата звернення: 16.04.2025).
6. Тлумачення слова «вікно». *Словник української мови онлайн*. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=вікно> (дата звернення: 16.04.2025).
7. Хлюстова А. Лінгвістична сутність поняття «сленг» / А. Хлюстова ; наук. кер. Л. В. Щигло // *Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукр. студент. наук.-практ. конф. (Суми, 12–13 берез. 2015 р.)* / Суми : СумДУ, 2015. С. 55–56.

ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Бабак Є.В. (ГД-24), Сидоренко Л.М., к.ф.н., доц.

У представленому дослідженні проаналізовано графічний дизайн як спосіб популяризації української мови у сучасному середовищі, а також в умовах інформаційної війни. Метою дослідження є аналіз механізмів впливу графічного дизайну на сприйняття української мови суспільством, зокрема його реалізації в публічному просторі, цифровому середовищі та молодіжному культурному просторі. Актуальність теми безперечно підтверджується значним посиленням ролі української мови з початком повномасштабного вторгнення а також її потребою у візуальній присутності в повсякденному

житті громадян України. Як відомо, в країні після політичних подій 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну у 2022 році інтерес до української мови в суспільстві суттєво зріс. Дизайнери також не залишились осторонь. У такому контексті графічний дизайн перестає бути лише естетичним явищем і набуває ознак соціального та ідеологічного інструменту. У дослідженні було схематично наведено діаграму, на якій вказано у відсотках кількість людей, яка спілкується українською та російською мовами у повсякденному житті, на якій показники майже рівні. Ми маємо такі результати, тому що в багатьох сферах життя досі панує російська мова, особливо в соціальних мережах, рекламі та розвагах. Наведені факти підтверджують, що українська мова потребує нашої підтримки та захисту, які ми можемо надати через цікаві, пізнавальні візуальні проекти. У роботі розглянуто застосування графічного дизайну на прикладі фірмового шрифту «Вишиванка» від мережі супермаркетів «Сільпо», який запровадили по всій країні до Дня вишиванки. Використання візуальних елементів української культури можуть вирізняти національну ідентичність на підсвідомому рівні, саме тому важливо щоб в житті українців була щоденна візуальна присутність рідної мови навіть через такі невеликі елементи як фірмовий шрифт у супермаркеті біля дому. У дослідженні було проаналізовано багато прикладів з дизайну за останні 2 роки, які були створені українською мовою. А саме: повчальні пости в Інстаграмі, які закликають спілкуватися українською; рекламні банери, оголошення, упаковки продуктів, афіші в театрах та кіно. Переглянувши приклади дизайну в повсякденному житті за останні 2 роки, можна помітити, як дизайн змінився в кращу сторону. У доповіді наголошено, що мова також стає елементом молодіжної моди, що виявляється у зростанні популярності одягу, аксесуарів та друкованої продукції з українськими гаслами, зокрема в межах проекту «Мова об'єднує». У презентації були наведені приклади футболок з портретом Тараса Шевченка та светр з написом «Я - українець». За останні 3 роки кількість речей зі схожими написами збільшилася, що, безумовно, впливає на поширення української мови серед молоді в соціальному та культурному просторі. Розглянуто роль графічного дизайну в інформаційній протидії. Тисячі постерів, створених у період повномасштабного вторгнення, виступають не лише як продукти креативної індустрії, а й як інструменти символічного спротиву. Дизайнери формують візуальний фронт, створюючи продукти, що відображають протест, культурну пам'ять і мовну актуальність. Наведеним прикладом стала виставка з підтримувальними плакатами від графічних дизайнерів у місті Запоріжжі після важких обстрілів влітку 2024. Плакати були виставлені у декількох куточках міста для того, щоб підняти дух жителів міста та запобігти пропаганді з ворожої сторони. Окремо досліджено навчальну функцію графічного дизайну, яку реалізують через інфографіки, освітні дописи та відео в соціальних мережах. Освітні інфографіки стали новим форматом популяризації мови, які загалом виглядають як публікації в

соціальних мережах, зокрема в Інстаграмі, Тіктоці та у Фейсбуку. Вони несуть в собі корисну інформацію, наприклад: “Правопис деяких слів в українській мові” або “Цікаві факти про відомих українських письменників”, а також візуально привабливі через що легко поширюються серед просвітленої молоді і не тільки. Розкрито було тему емоційного відновлення через мову і дизайн, а точніше як мова допомагає відновлювати міста та серця. Йшлося про розписані стіни цитатами українських поетів, письменників, публіцистів, надихаючі мурали в різних містах України та за кордоном, про те як важливо бачити те, що відгукується в серці кожного українця. Дизайн тут виконує не лише комунікативну, а й психоемоційну функцію: він заспокоює, гуртує та надихає. Загалом, результати дослідження переконливо доводять, що графічний дизайн є потужним чинником у боротьбі за національну ідентичність, він формує звичку бачити мову постійно, робить її стильною та зрозумілою для молоді. Дизайн поєднує образність, емоційність і зміст, перетворюючись на естетичну зброю в інформаційній війні. Українська мова через графічний дизайн розширює свій ареал впливу, стає соціальною загальноприйнятою нормою не лише в державних установах, а і в повсякденному житті. Цей процес є незворотнім, якщо його підтримувати та докладати зусиль задля розвитку та поширенню української мови. Таким чином, дослідження демонструє, що кожен дизайнер у сучасних умовах — це учасник великого культурного фронту. Графічний дизайн став одним із найсильніших інструментів у боротьбі за мовну ідентичність, він формує звичку бачити мову постійно, робить її стильною і зрозумілою для молодого покоління. У цих умовах надзвичайно важливо продовжувати дослідження в цій сфері, а також підтримувати молодих дизайнерів, здатних творити візуальний образ нової, вільної, україномовної України. Тому кожен плакат, афіша, принт чи наліпка - це крок до мови, до свободи, до перемоги.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ Федосєєва С.Є. (НП-45), Дядюра Г. М., к.ф.н., доц.

У роботі досліджено походження фразеологізмів, що сформувалися в добу українського козацтва (XVI–XVIII ст.). Фразеологізми козацької доби є важливою складовою національно - мовної картини світу українців, оскільки в них відображено ментальність, побут, світогляд та героїку українського козацтва.

Актуальність теми зумовлена вивченням фразеологічних одиниць козацької доби з історико - культурною основою. Такі фразеологізми є живим свідченням історичної пам'яті українського народу, адже вони фіксують ключові події, постаті, реалії та морально - етичні уявлення доби Запорозької Січі.

Метою дослідження є аналіз фразеологізмів козацької доби та з'ясування їхнього змістового навантаження, історико - культурної цінності та ролі у формуванні національного мовного світогляду українців.

Цей період є одним із ключових в історії українського народу, оскільки саме тоді відбувалося становлення української ідентичності, формування мови, права та культури. Фразеологізми тієї доби — це мовні артефакти, що зберегли в собі унікальні риси козацького світогляду, побуту й військових традицій [1, с.177].

Фразеологізми, як «дати відкоша» [4, с. 251], «взяти ноги на плечі», «убрати в шори» [3, с. 290], «степ та воля — козацька доля», є яскравими прикладами сталих зворотів, що виникли в козацькому середовищі. Їхнє походження пов'язане з конкретними історичними подіями, явищами та побутовими реаліями. Наприклад, «дати відкоша» походить від традиції відмови новачкам у вступі до козацького коша. А вислів «взяти ноги на плечі» символізував швидкий відступ у бою й став ознакою не стільки страху, як кмітливості та прагнення зберегти життя для майбутніх битв [2, с. 245].

Крім того, проведене серед студентів опитування виявило, що хоча більшість респондентів мають загальне уявлення про ці фразеологізми, лише частина з них замислюється над їхнім походженням. Це свідчить про втрату глибинного зв'язку з історичним контекстом, який формував мову. Водночас понад 70% учасників опитування виявили бажання дізнатися більше про походження таких висловів, що підтверджує актуальність подібних досліджень.

Козацькі фразеологізми несуть у собі образи свободи, відваги, братерства. Наприклад, вислів «козацькому роду нема переводу» став ідеологемою, що підкреслює спадкоємність традицій, а «місяць — козаче сонце» — поетичним символом нічних походів і орієнтації в бою. Вони зберігаються у сучасному мовленні, іноді набуваючи нових значень, але не втрачаючи зв'язку з минулим. Дослідження таких фразеологізмів сприяє збереженню нематеріальної культурної спадщини, розкриваючи глибинні смисли історичних наративів і національної мови.

Отже, фразеологізми козацької доби — це не просто мовні кліше, а багатовимірні одиниці культурного коду, які передають історичну пам'ять народу. Їх вивчення дає змогу не лише поглибити знання про українську мову, а й сприяє збереженню національної ідентичності в умовах глобалізації. Козацькі фразеологізми репрезентують українську ментальність, у якій поєднуються волелюбність, хоробрість, гумор та глибока повага до честі й товариства. Фразеологічна спадщина козацької доби є важливим ресурсом для формування патріотичної свідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Городенська К. Г. Українська фразеологія: семантика, прагматика, стиль / К. Г. Городенська. — К. : Наукова думка, 1993. — 230 с.

2. Грінченко Б. Українські народні прислів'я та приказки / Б. Грінченко. — К., 1906. — 456 с.
3. Кулик М. Ф. Словник фразеологізмів української мови / М. Ф. Кулик. — К., 1959. — 542 с.
4. Русанівський В. М. (ред.) Словник української мови / за ред. В. М. Русанівського. — К. : Наукова думка, 2010. — 911 с.

**ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА МОВНОСТИЛІСТИЧНІ
МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА ВНУТРІШНІЙ СВІТ ЧИТАЧА (НА
МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ НІМЕЦЬКОМОВНИХ
ТЕКСТІВ АЛІС ПАНТЕРМЮЛЛЕР)**

Маркін М. Є. (зр. ЕСЕ-44), Береза Л.О., к.пед.н., доц.

У сучасному літературознавстві, лінгвістиці та психології зростає інтерес до мовностилістичного аналізу дитячої та підліткової літератури, яка відіграє важливу роль у формуванні мовної культури, читацьких уподобань та світогляду молодого покоління. Особливу увагу в цьому контексті привертають твори німецької письменниці Аліс Пантермюллер – авторки популярної серії книг про пригоди дівчинки Лотти. Її тексти вирізняються оригінальним поєднанням словесного й візуального компонента, іронічністю, мовною грою та наближеністю до мовної картини світу дитини. У пропонованому дослідженні розглянуто мовностилістичні та психологічні механізми впливу дитячої літератури на внутрішній світ читача. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю з'ясувати, як мова впливає на сприйняття читачів віком від 6 до 11 років. Мовні тенденції, використані авторкою, – розмовне мовлення, сленг, мовні ігри, – роблять тексти цінними для вивчення еволюції мовних норм і особливостей дитячої літератури ХХІ століття. Мета дослідження – виявити специфіку мовнопсихологічних засобів літератури та дослідити їхню роль у формуванні жанрової специфіки, читацького сприйняття й емоційного впливу на психологічний світ дитини. Аналіз наукових студій засвідчив, що тема мовностилістичних засобів широко досліджувана як українськими, так і закордонними науковцями в галузі лінгвістики та психології. Загальновідомо, що розрізняють стилістично нейтральну та марковану лексику. У зазначених німецькомовних текстах виокремлено та схарактеризовано групи лексики та художніх мовних засобів, зокрема такі:

1. Розмовну та неформальну лексику: «*Ну й капець! Як тепер це розгрібати?*», «*Капець! Оце так халена!*»
2. Емоційно-оцінну лексику: «*Це просто мега-круто*», «*От тобі й маєш! Все летить шкереберть*».
3. Експресивну лексику: «*О ні, це найгірший день у світі!*», «*Ааа! Я не переживу цього!*»

Зазначимо, що авторка використовує також емоційні вигуки, епітети, знижений оптимістичний тон, ономапоєю, паронімію, дотепні фрази, гіперболи та метафори. Варто зауважити, що стилістично нейтральна лексика, вжита в переносному значенні, може набувати емоційного забарвлення в оцінній характеристиці людини. Через мовностилістичні засоби авторка передає емоції, роздуми, переживання персонажів, що робить книгу цікавою та легкою в читанні.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в міжмовному аналізі перекладів творів Аліс Пантермюллер, що уможливить виявити специфіку передавання стилістичних, гумористичних і культурно маркованих елементів у процесі перекладу. Аналіз мовних стратегій оригіналу допомагає краще зрозуміти процес міжкультурної комунікації. Окремий інтерес, на наш погляд, становить дослідження впливу графічних елементів та типографіки на сприйняття тексту й емоційне залучення читача.

